

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ŞARKİKARAAĞAÇ (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL YAYILIŞ
GÖSTEREN BAZI BİTKİ TAKSONLARININ ETNOBOTANİK
ÖZELLİKLERİ**

Fatma ULUÇAY

**Danışman
Prof. Dr. Hüseyin FAKİR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI
ISPARTA - 2017**

© 2017 [Fatma ULUÇAY]

TEZ ONAYI

Fatma ULUÇAY tarafından hazırlanan "**Şarkikaraağaç (Isparta) Yöresinde Doğal Yayılış Gösteren Bazı Bitki Taksonlarının Etnobotanik Özellikleri**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Orman Mühendisliği Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman

Prof. Dr. Hüseyin FAKİR
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Neslihan BALPINAR
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Yasin TUNCER

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Fatma ULUÇAY

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	5
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	12
3.1. Araştırma Alanına Ait Genel Bilgiler.....	12
3.1.1. Tarihi.....	12
3.1.2. Coğrafi Konum.....	12
3.1.3. İklim Özellikleri.....	14
3.2. Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri.....	16
3.3. Materyal.....	17
3.4. Yöntem.....	18
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	19
4.1. Araştırmalar Sonucu Elde Edilen Bitki Türleri.....	19
4.1.1. Familya: <i>AMARANTHACEAE</i>	19
4.1.1.1. Bilimsel Adı: <i>Amaranthus retroflexus</i> L.	19
4.1.2. Familya: <i>APIACEAE</i>	20
4.1.2.1. Bilimsel Adı: <i>Echinophora tenuifolia</i> L. subsp. <i>sibthorpiana</i> (Guss.) Tutin	20
4.1.2.2. Bilimsel Adı: <i>Ammi visnaga</i> (L.) Lam.	21
4.1.2.3. Bilimsel Adı: <i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.	22
4.1.3. Familya: <i>ARACEAE</i>	23
4.1.3.1. Bilimsel Adı: <i>Acorus calamus</i> L.	23
4.1.4. Familya: <i>ASTERACEAE</i>	24
4.1.4.1. Bilimsel Adı: <i>Tragopogon dubius</i> Scop.	24
4.1.4.2. Bilimsel Adı: <i>Scorzonera laciniata</i> L. subsp. <i>laciniata</i> L.	25
4.1.4.3. Bilimsel Adı: <i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.	26
4.1.4.4. Bilimsel Adı: <i>Achillea kotschyi</i> Boiss. subsp. <i>canescens</i> Basler.....	27
4.1.4.5. Bilimsel Adı: <i>Cichorium intybus</i> L.	29
4.1.4.6. Bilimsel Adı: <i>Inula oculus-christi</i> L.	31
4.1.4.7. Bilimsel Adı: <i>Achillea biebersteinii</i> Afan.	32
4.1.4.8. Bilimsel Adı: <i>Xeranthemum annuum</i> L.	34
4.1.4.9. Bilimsel Adı: <i>Arctium minus</i> (Hill) Bernh. subsp. <i>minus</i> (Hill) Bernh	35
4.1.4.10. Bilimsel Adı: <i>Lactuca serriola</i> L.	36
4.1.4.11. Bilimsel Adı: <i>Taraxacum officinale</i> L.	37

4.1.4.12. Bilimsel Adı: <i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>albida</i> (Boiss.) Grierson.....	38
4.1.4.13. Bilimsel Adı: <i>Onopordum carduchorum</i> Bornm. Et Beauverd	39
4.1.5. Familya: <i>BERBERIDACEAE</i>	41
4.1.5.1. Bilimsel Adı: <i>Berberis crataegina</i> Dc.	41
4.1.6. Familya: <i>BORAGINACEAE</i>	43
4.1.6.1. Bilimsel Adı: <i>Anchusa officinalis</i> L.	43
4.1.6.2. Bilimsel Adı: <i>Echium italicum</i> L.	47
4.1.7. Familya: <i>BRASSICACEAE</i>	48
4.1.7.1. Bilimsel Adı: <i>Raphanus raphanistrum</i> L.	48
4.1.7.2. Bilimsel Adı: <i>Brassica nigra</i> (L.) Koch.....	49
4.1.7.3. Bilimsel Adı: <i>Eruca sativa</i> Miller.....	50
4.1.7.4. Bilimsel Adı: <i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	51
4.1.8. Familya: <i>CARYOPHYLLACEAE</i>	52
4.1.8.1. Bilimsel Adı: <i>Dianthus zonatus</i> Fenzl var. <i>hypochlorus</i> (Boiss. Et Heldr.) Reeve.....	52
4.1.8.2. Bilimsel Adı: <i>Silene noctiflora</i> L.	53
4.1.9. Familya: <i>CHENOPODIACEAE</i>	54
4.1.9.1. Bilimsel Adı: <i>Chenopodium album</i> L.	54
4.1.10. Familya: <i>CONVOLVULACEAE</i>	55
4.1.10.1. Bilimsel Adı: <i>Convolvulus arvensis</i> L.	55
4.1.11. Familya: <i>CRASSULACEAE</i>	56
4.1.11.1. Bilimsel Adı: <i>Rosularia sempervivum</i> (M. Bieb.) Berger subsp. <i>persica</i> (Boiss.) Eggli	56
4.1.12. Familya: <i>CUPRESSACEAE</i>	58
4.1.12.1. Bilimsel Adı: <i>Juniperus excelsa</i> M.Bieb. subsp. <i>excelsa</i>	58
4.1.13. Familya: <i>DIPSACACEAE</i>	59
4.1.13.1. Bilimsel Adı: <i>Scabiosa columbaria</i> L. subsp. <i>ochroleuca</i> (L.) Celak var. <i>ochroleuca</i> (L.) Coulter	59
4.1.14. Familya: <i>EQUISETACEAE</i>	60
4.1.14.1. Bilimsel Adı: <i>Equisetum arvense</i> L.	60
4.1.15. Familya: <i>EUPHORBIACEAE</i>	61
4.1.15.1. Bilimsel Adı: <i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	61
4.1.16. Familya: <i>FABACEAE</i>	63
4.1.16.1. Bilimsel Adı: <i>Trifolium campestre</i> Schreb.	63
4.1.16.2. Bilimsel Adı: <i>Echinops ritro</i> L.	64
4.1.16.3. Bilimsel Adı: <i>Coronilla coronata</i> L.	65
4.1.16.4. Bilimsel Adı: <i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>cracca</i> L.	66
4.1.16.5. Bilimsel Adı: <i>Melilotus officinalis</i> (L.) Desr.	67
4.1.16.6. Bilimsel Adı: <i>Lathyrus chloranthus</i> Boiss.	68
4.1.16.7. Bilimsel Adı: <i>Trifolium pratense</i> L. var. <i>pratense</i> Boiss. Et Bal.	69
4.1.17. Familya: <i>FAGACEAE</i>	70
4.1.17.1. Bilimsel Adı: <i>Quercus pubescens</i> Willd.	70
4.1.18. Familya: <i>GUTTIFERAE</i>	71
4.1.18.1. Bilimsel Adı: <i>Hypericum perforatum</i> L.	71
4.1.19. Familya: <i>IRIDACEAE</i>	72
4.1.19.1. Bilimsel Adı: <i>Crocus danfordiae</i> Maw	72

4.1.19.2. Bilimsel Adı: <i>Crocus cancellatus</i> Herbert subsp. <i>cancellatus</i> Herbert	75
4.1.20. Familya: <i>LAMIACEAE</i>	77
4.1.20.1. Bilimsel Adı: <i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>officinalis</i> L.	77
4.1.20.2. Bilimsel Adı: <i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley var. <i>typhoides</i> (L.)	78
4.1.20.3. Bilimsel Adı: <i>Thymus cilicicus</i> Boiss. Et Bal.	79
4.1.20.4. Bilimsel Adı: <i>Sideritis libanotica</i> Labill. subsp. <i>linearis</i> (Bentham) Bornm	80
4.1.20.5. Bilimsel Adı: <i>Sideritis pisidica</i> Boiss. Et Heldr. Apud Bentham	81
4.1.20.6. Bilimsel Adı: <i>Salvia sclarea</i> L.	82
4.1.20.7. Bilimsel Adı: <i>Phlomis samia</i> L.	83
4.1.20.8. Bilimsel Adı: <i>Phlomis armeniaca</i> Willd.	84
4.1.20.9. Bilimsel Adı: <i>Phlomis pungens</i> Willd. var. <i>pungens</i> Willd.	85
4.1.20.10. Bilimsel Adı: <i>Salvia virgata</i> Jacq.	86
4.1.21. Familya: <i>LILIACEAE</i>	87
4.1.21.1. Bilimsel Adı: <i>Muscari bourgaei</i> Baker.....	87
4.1.21.2. Bilimsel Adı: <i>Allium nigrum</i> L.	88
4.1.22. Familya: <i>LORANTHACEAE</i>	89
4.1.22.1. Bilimsel Adı: <i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i> L.	89
4.1.23. Familya: <i>MALVACEAE</i>	90
4.1.23.1. Bilimsel Adı: <i>Malva neglecta</i> Wallr.	90
4.1.23.2. Bilimsel Adı: <i>Alcea striata</i> (DC.) Alef. subsp. <i>striata</i> (DC.) Alef.	92
4.1.24. Familya: <i>PAPAVERACEAE</i>	94
4.1.24.1. Bilimsel Adı: <i>Glaucium grandiflorum</i> Boiss. Et Huet. var. <i>grandiflorum</i> Boiss. Et Huet	94
4.1.25. Familya: <i>PLANTAGINACEAE</i>	95
4.1.25.1. Bilimsel Adı: <i>Plantago lanceolata</i> L.	95
4.1.25.2. Bilimsel Adı: <i>Plantago lagopus</i> L.	96
4.1.26. Familya: <i>POACEAE</i>	97
4.1.26.1. Bilimsel Adı: <i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers. var. <i>dactylon</i> (L.) Pers	97
4.1.26.2. Bilimsel Adı: <i>Avena fatua</i> L. var. <i>fatua</i> L.	98
4.1.27. Familya: <i>POLYGONACEAE</i>	99
4.1.27.1. Bilimsel Adı: <i>Rumex angustifolius</i> Campd. subsp. <i>angustifolius</i> Campd	99
4.1.27.2. Bilimsel Adı: <i>Polygonum cognatum</i> L.	102
4.1.28. Familya: <i>PORTULACACEAE</i>	103
4.1.28.1. Bilimsel Adı: <i>Portulaca oleracea</i> L.	103
4.1.29. Familya: <i>RANUNCULACEAE</i>	104
4.1.29.1. Bilimsel Adı: <i>Adonis aestivalis</i> L. subsp. <i>aestivalis</i> L.	104
4.1.29.2. Bilimsel Adı: <i>Consolida orientalis</i> (Gay) Schrod.	106
4.1.30. Familya: <i>ROSACEAE</i>	107
4.1.30.1. Bilimsel Adı: <i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i> Jacq	107
4.1.30.2. Bilimsel Adı: <i>Crataegus orientalis</i> Pallas Ex Bieb. var. <i>orientalis</i> Pallas Ex Bieb	109
4.1.30.3. Bilimsel Adı: <i>Rosa canina</i> L.	111

4.1.30.4. Bilimsel Adı: <i>Prunus spinosa</i> L. subsp. <i>dasyphylla</i> (Schur)	
Domin	113
4.1.31. Familya: <i>RUBIACEAE</i>	114
4.1.31.1. Bilimsel Adı: <i>Galium aparine</i> L.	114
4.1.32. Familya: <i>SCROPHULARIACEAE</i>	117
4.1.32.1. Bilimsel Adı: <i>Verbascum lasianthum</i> Boiss. Ex Benth.	117
4.1.32.2. Bilimsel Adı: <i>Linaria genistifolia</i> (L.) Miller subsp. <i>genistifolia</i> (L.) Miller	118
4.1.33. Familya: <i>URTICACEAE</i>	119
4.1.33.1. Bilimsel Adı: <i>Urtica dioica</i> L.	119
4.1.34. Familya: <i>ZYGOPHYLLACEAE</i>	121
4.1.34.1. Bilimsel Adı: <i>Peganum harmala</i> L.	121
4.2. Bitki Taksonlarının Kullanım Özelliklerine Yönelik Bulgular	129
5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR	135
KAYNAKLAR	143
EKLER	147
ÖZGEÇMİŞ	149

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ŞARKIKARAAĞAÇ (ISPARTA) YÖRESİNDE DOĞAL YAYILIŞ GÖSTEREN BAZI BİTKİ TAKSONLARININ ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Fatma ULUÇAY

Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Orman Mühendisliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hüseyin FAKİR

Dünya’da yaklaşık olarak 20.000 kadar yenilen bitki vardır. Ancak bunlardan 20’den azı gıdalarımızın % 90’ını oluşturur. Yüze yakın bitkide daha az olmak üzere gıda olarak kullanılır. Afrika’da pek çok ulusal ve uluslararası kuruluşlar oradaki yerel halk toplulukları ile iş birliği yaparak gıda güvencesi arttırıcı ve beslenme kalitesini yükseltici önlemler üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Böylece günümüzde besin çeşitliliği konusunda yenen doğal bitkilere olan arz ve talep artmakta olup gitgide bu bitkiler daha fazla önem kazanmaktadır.

Çalışma yapılan Şarkikaraağaç yöresinin coğrafi yapısı deniz seviyesinden 1180 metre yüksekliktedir ve yüzölçümü 123.200 hektardır. İlçe Akdeniz bölgesinde bulunmasına rağmen, iklim özelliği olarak daha çok karasal iklim hüküm sürmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçmektedir.

Bu tez çalışmasında Şarkikaraağaç (Isparta) yöresi’nde doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 30 soruluk bir anket formu hazırlanmıştır. Şarkikaraağaç ilçesinde bulunan 8 köyde yöre halkıyla anket çalışmaları yapılmıştır.

Yapılan bu görüşmeler sonucunda yörede kullanılan 34 familyaya ait 6 tanesi endemik bitki olmak üzere 79 takson tespiti yapılmıştır. Bunlardan 30 adeti gıda, 38 adeti tıbbi, 15 adeti hayvanlara yem, 3 adeti baharat, 4 adeti süpürge yapımında, 3 adeti de bazı inançlar için kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik Özellikler, Doğal Bitki, Şarkikaraağaç, Isparta
2017, 149 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

ETHNOBOTANICAL PROPERTIES OF SOME PLANT TAXA NATURAL DISTRIBUTED IN ŞARKİKAAĞAÇ (ISPARTA) PROVINCE

Fatma ULUÇAY

**Süleyman Demirel University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Physics**

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hüseyin FAKİR

There are approximately 20.000 edible plants in the world. However, less than 20 of them constitute 90% of our foods. Fewer than one hundred plants are used as foods. In Africa, many national and international organizations work in partnership with local communities there to work on measures to increase food safety and improve nutritional quality. Thus, today, supply and demand for natural plants that are eaten with respect to food diversity is increasing and these plants are getting more and more important.

The geographical structure of the study area that Şarkikaraağaç is situated on 1180 meters above sea level and its surface area is 123.200 hectares. Despite being located in the Mediterranean region of the district, the continental climate prevails as a climatic characteristic. Summers are hot and arid, winters are cold and rainy.

In this thesis study, it was aimed to determine some natural plant taxa consumed as food in Şarkikaraağaç (Isparta) region. A questionnaire with 30 questions has been prepared for this purpose. Interviews were made with local people in 8 villages located in Şarkikaraağaç district.

As a result of these interviews, 79 taxa were identified; of which 34 belong to 34 families used in the region, 6 of which are endemic plants. 30 of them are food, 38 of them are medical. 15 are feed for animals, 3 for spices, 4 for broom, and 3 for some beliefs.

Key words: Ethnobotanical Properties, Natural Plant, Şarkikaraağaç, Isparta
2017, 149 pages

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan değerli Danışman Hocam Prof. Dr. Hüseyin FAKİR'e teşekkürlerimi sunarım.

Literatür araştırmalarımnda, anket formumu hazırlamamda ve çalışma sonuçlarımın değerlendirilmesinde bilgi ve tecrübeleriyle her türlü yardımcı olan değerli hocam Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma alanımın haritalanmasında emeği geçen Yrd. Doç. Dr. Ahmet MERT hocama ve onun değerli öğrencisi Berna YALÇINKAYA'ya çok teşekkür ederim.

Araziden toplayarak herbaryum örneği haline getirdiğim bitki örneklerimi fotoğraflamamda emeği geçen değerli hocam Süleyman UYSAL'a ve teşhis etmemde her türlü yardım ve desteğini esirgemeyen Orman Yüksek Mühendisi Sevgili Ahmet KOCA'ya çok teşekkür ederim.

Anket çalışmalarımı yaparken hiç bir sakınca gözetmeksizin bilgi ve ilgilerini benden esirgemeyen çok değerli Şarkıkaraağaç yöresi halkına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yöre halkı mülakat çalışmalarımnda, arazi çalışmalarımnda, tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan babam Rağıp ULUÇAY'a, annem Ayşe ULUÇAY'a ve ağabeyim Ömer ULUÇAY'a sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Fatma ULUÇAY
ISPARTA, 2017

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Araştırma alanı.....	13
Şekil 3.2. Şarkikaraağaç yöresi yağış grafiği.....	15
Şekil 3.3. Şarkikaraağaç yöresi sıcaklık grafiği.....	15
Şekil 3.4. Bitki örneklerinin presleme işleminden bir görünüm.....	18
Şekil 4.1.1. <i>Amaranthus retroflexus</i> araziden genel görünümü ve kök yapısı	19
Şekil 4.1.2. <i>Amaranthus retroflexus</i> araziden genel görünümü.....	20
Şekil 4.1.3. <i>Echinophora tenuifolia</i> araziden genel görünümü ve çiçeği	21
Şekil 4.1.4. <i>Ammi visnaga</i> araziden genel görünümü ve çiçeği.....	22
Şekil 4.1.5. <i>Falcaria vulgaris</i> 'in çiçeğinden bir görünüm.....	23
Şekil 4.1.6. <i>Acorus calamus</i> 'un çiçeğinden ve kökünden bir görünüm	24
Şekil 4.1.7. <i>Tragopogon dubius</i> 'un kazılmış ve herbaryum örneği haline getirilmiş hali.....	25
Şekil 4.1.8. <i>Scorzonera laciniata</i> araziden genel görünümü ve herbaryum örneği haline getirilmiş görünümü.....	26
Şekil 4.1.9. <i>Helichrysum plicatum</i> 'un kurutulmuş hali.....	27
Şekil 4.1.10. <i>Achillea kotschy</i> arazideki taze iken ve olgunlaştıktan sonraki hali	28
Şekil 4.1.11. <i>Achillea kotschy</i> kurutulmaya hazırlanırken ki görünümü.....	28
Şekil 4.1.12. <i>Achillea kotschy</i> 'in herbaryum örneği haline getirilmiş hali	29
Şekil 4.1.13. <i>Cichorium intybus</i> araziden kazılmış taze bitki ve çiçeğinden bir görünüm	30
Şekil 4.1.14. <i>Cichorium intybus</i> araziden kökleri sökülürken ve sökülmüş halinden bir görünüm	30
Şekil 4.1.15. <i>Cichorium intybus</i> 'un köklerinin sökülmüş halinden bir görünüm	31
Şekil 4.1.16. <i>Inula oculus-christi</i> 'in herbaryum örneği haline getirilmiş hali	32
Şekil 4.1.17. <i>Achillea biebersteinii</i> Afan. araziden genel bir görünümü ve çiçeği	33
Şekil 4.1.18. <i>Achillea biebersteinii</i> 'in herbaryum örneği haline getirilmiş hali	33
Şekil 4.1.19. <i>Xeranthemum annuum</i> araziden genel bir görünümü ve çiçeği	34
Şekil 4.1.20. <i>Xeranthemum annuum</i> süpürge haline getirmek için bağ oluşturulmuş görünümü.....	35
Şekil 4.1.21. <i>Arctium minus</i> araziden genel bir görünümü ve çiçeği.....	36
Şekil 4.1.22. <i>Arctium minus</i> 'un araziden genel bir görünümü ve yaprakları.....	37

Şekil 4.1.23. <i>Taraxacum officinale</i> 'nin araziden genel bir görünümü ve çiçeği	38
Şekil 4.1.24. <i>Anthemis cretica</i> 'nın araziden genel bir görünümü ve çiçeği	39
Şekil 4.1.25. <i>Anthemis cretica</i> 'nın kurutulmuş saklamaya hazır hali..	39
Şekil 4.1.26. <i>Onopordum carduchorum</i> 'un araziden bir görünümü.....	40
Şekil 4.1.27. <i>Berberis crataegina</i> 'nın araziden genel bir görünümü yaprakları ve tomurcukları	41
Şekil 4.2.28. <i>Berberis crataegina</i> 'nın yaprakları toplanırken görünümü	42
Şekil 4.1.29. <i>Berberis crataegina</i> 'nın araziden genel bir görünümü.....	42
Şekil 4.1.30. <i>Berberis crataegina</i> 'nın meyvelerinden bir görünüm	43
Şekil 4.1.31. <i>Anchusa officinalis</i> 'in araziden genel bir görünümü ve çiçekleri	45
Şekil 4.1.32. <i>Anchusa officinalis</i> 'in pişirmeye hazırlanışı.....	45
Şekil 4.1.33. <i>Anchusa officinalis</i> 'in kavurması.....	46
Şekil 4.1.34. <i>Anchusa officinalis</i> 'den gözleme yapımından bir görünüm	46
Şekil 4.1.35. <i>Echium italicum</i> 'un araziden genel görünümü.....	47
Şekil 4.1.36. <i>Raphanus raphanistrum</i> 'un araziden genel görünümü ve çiçeği	48
Şekil 4.1.37. <i>Raphanus raphanistrum</i> 'un araziden genel görünümü....	49
Şekil 4.1.38. <i>Brassica nigra</i> 'nın araziden genel görünümü ve çiçeği.....	50
Şekil 4.1.39. <i>Eruca sativa</i> 'nın çiçeğinden bir görünüm.....	51
Şekil 4.1.40. <i>Capsella bursa-pastoris</i> 'in araziden genel görünümü ve çiçeği	52
Şekil 4.1.41. <i>Dianthus zonatus</i> 'un araziden ve herbaryum örneği halinden bir görünüm	53
Şekil 4.1.42. <i>Silene noctiflora</i> 'ın herbaryum örneği halinden bir görünüm	54
Şekil 4.1.43. <i>Chenopodium album</i> 'ün araziden genel görünümü.....	55
Şekil 4.1.44. <i>Convolvulus arvensis</i> 'in araziden genel görünümü ve çiçeği	56
Şekil 4.1.45. <i>Rosularia sempervivum</i> 'in araziden genel görünümü.....	57
Şekil 4.1.46. <i>Rosularia sempervivum</i> 'in araziden söküldükten sonraki ve dilek dilemek için duvara asılmasından bir görünüm	57
Şekil 4.1.47. <i>Juniperus excelsa</i> M.Bieb. subsp. <i>excelsa</i> sürgün ve kozalaklarından bir görünüm	58
Şekil 4.1.48. <i>Scabiosa columbaria</i> 'nın herbaryum örneği haline getirilmiş hali	59
Şekil 4.1.49. <i>Equisetum arvense</i> 'in araziden genel görünümü ve yaprakları	60
Şekil 4.1.50. <i>Euphorbia macroclada</i> 'nın araziden genel görünümü ve çiçeği	61
Şekil 4.1.51. <i>Euphorbia macroclada</i> 'nın sürgününden çıkan sütü.....	62
Şekil 4.1.52. <i>Euphorbia macroclada</i> 'nın herbaryum örneği.....	62
Şekil 4.1.53. <i>Trifolium campestre</i> 'nin çiçeği ve yaprağından bir görünüm	63

Şekil 4.1.54. <i>Echinops ritro</i> 'nun araziden bir görünümü.....	64
Şekil 4.1.55. <i>Coronilla coronata</i> 'nın araziden genel görünümü ve çiçeği	65
Şekil 4.1.56. <i>Vicia cracca</i> 'nın herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	66
Şekil 4.1.57. <i>Melilotus officinalis</i> 'un herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	67
Şekil 4.1.58. <i>Lathyrus chloranthus</i> 'un herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	68
Şekil 4.1.59. <i>Trifolium pratense</i> 'nin herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	69
Şekil 4.1.60. <i>Quercus pubescens</i> 'nin araziden genel görünümü ve palamutları	70
Şekil 4.1.61. <i>Hypericum perforatum</i> 'nın araziden genel görünümü ve çiçekleri	71
Şekil 4.1.62. <i>Hypericum perforatum</i> 'nın herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	72
Şekil 4.1.63. <i>Crocus danfordiae</i> 'nin araziden genel görünümü ve çiçeği	73
Şekil 4.1.64. <i>Crocus danfordiae</i> 'nin araziden toplanmasına ait bir görüntü	73
Şekil 4.1.65. <i>Crocus danfordiae</i> 'nin temizlenmesine ait bir görüntü....	74
Şekil 4.1.66. <i>Crocus danfordiae</i> 'nin herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	74
Şekil 4.1.67. <i>Crocus cancellatus</i> 'un araziden bir görüntüsü.....	75
Şekil 4.1.68. <i>Crocus cancellatus</i> 'un araziden bir görüntüsü.....	76
Şekil 4.1.69. <i>Crocus cancellatus</i> 'un araziden toplanırken bir görüntüsü	76
Şekil 4.1.70. <i>Melissa officinalis</i> 'in herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	77
Şekil 4.1.71. <i>Mentha longifolia</i> 'nın araziden genel görünümü ve çiçeği	78
Şekil 4.1.72. <i>Thymus pulvinatus</i> 'un araziden genel görünümü.....	79
Şekil 4.1.73. <i>Thymus pulvinatus</i> 'un araziden genel görünümü ve çiçeği	80
Şekil 4.1.74. <i>Sideritis libanotica</i> Labill. subsp. <i>linearis</i> (Bentham) Bornm. araziden genel görünümü ve çiçeği	81
Şekil 4.1.75. <i>Sideritis pisdica</i> Boiss. Et Heldr. Apud Bentham'nın herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm ..	82
Şekil 4.1.76. <i>Salvia sclarea</i> 'nın genel görünümü ve çiçeği.....	83
Şekil 4.1.77. <i>Phlomis samia</i> 'nın herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	84
Şekil 4.1.78. <i>Phlomis armeniaca</i> 'nın herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	85
Şekil 4.1.79. <i>Phlomis pungens</i> 'nin herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	86
Şekil 4.1.80. <i>Salvia virgata</i> 'nın herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm	87

Şekil 4.1.81. <i>Muscari bourgaei</i> 'nin araziden genel görünümü, çiçeği ve kökleri.....	88
Şekil 4.1.82. <i>Allium nigrum</i> 'un çiçeğinden bir görünümü.....	89
Şekil 4.1.83. <i>Viscum album</i> 'un kurutulmuş saklamaya hazır halinden bir görünüm	90
Şekil 4.1.84. <i>Malva neglecta</i> 'nin araziden genel görünümü ve çiçeği....	91
Şekil 4.1.85. <i>Malva neglecta</i> 'nın herbaryum örneğinden bir görünüm	91
Şekil 4.1.86. <i>Alcea striata</i> 'nın araziden genel görünümü ve çiçeği.....	92
Şekil 4.1.87. <i>Alcea striata</i> 'nın araziden genel görünümü ve çiçeği.....	93
Şekil 4.1.88. <i>Alcea striata</i> 'nın herbaryum örneğinden bir görünüm....	93
Şekil 4.1.89. <i>Glaucium grandiflorum</i> 'un araziden genel görünümü ve çiçeği	94
Şekil 4.1.90. <i>Glaucium grandiflorum</i> 'un herbaryum örneğinden bir görünüm	95
Şekil 4.1.91. <i>Plantago lanceolata</i> 'nın araziden genel görünümü ve yaprakları	96
Şekil 4.1.92. <i>Plantago lagopus</i> 'un araziden toplanmış yaprakları	97
Şekil 4.1.93. <i>Cynodon dactylon</i> 'un herbaryum örneğinden bir görünüm	98
Şekil 4.1.94. <i>Avena fatua</i> 'ın kurutulmuş halinden bir görünüm.....	99
Şekil 4.1.95. <i>Rumex angustifolius</i> 'un yaprakları ve araziden toplanırken ki halinden bir görünüm.....	101
Şekil 4.1.96. <i>Rumex angustifolius</i> 'un sarmasının yapımından bir görünüm	101
Şekil 4.1.97. <i>Rumex angustifolius</i> 'un sarması.....	102
Şekil 4.1.98. <i>Polygonum cognatum</i> 'un araziden genel bir görünümü...	103
Şekil 4.1.99. <i>Portulaca oleracea</i> 'un araziden genel bir görünümü ve çiçeği	104
Şekil 4.1.100. <i>Adonis aestivalis</i> 'in araziden genel bir görünümü ve çiçeği	105
Şekil 4.1.101. <i>Adonis aestivalis</i> 'in araziden genel bir görünümü.....	105
Şekil 4.1.102. <i>Consolida orientalis</i> 'in araziden genel bir görünümü ve çiçeği	106
Şekil 4.1.103. <i>Consolida orientalis</i> 'in herbaryum örneğinden bir görünüm	107
Şekil 4.1.104. <i>Crataegus monogyna</i> 'nın araziden genel bir görünümü, çiçeği ve meyvesi	108
Şekil 4.1.105. <i>Crataegus monogyna</i> 'nın meyvesi (Foto: H. FAKİR).....	108
Şekil 4.1.106. <i>Crataegus monogyna</i> 'nın herbaryum örneğinden bir görünüm	109
Şekil 4.1.107. <i>Crataegus orientalis</i> meyvesi (Foto: H. FAKİR).....	110
Şekil 4.1.108. <i>Crataegus orientalis</i> 'inin araziden genel bir görünümü ve meyvesi	110
Şekil 4.1.109. <i>Rosa canina</i> 'nın araziden genel bir görünümü, çiçeği ve meyvesi	112
Şekil 4.1.110. <i>Rosa canina</i> 'nın meyveleri.....	112
Şekil 4.1.111. <i>Rosa canina</i> 'nın herbaryum örneğinden bir görünüm...	113
Şekil 4.1.112. <i>Prunus spinosa</i> 'nın kurutulmuş meyveleri ve çiçeği.....	114

Şekil 4.1.113. <i>Prunus spinosa</i> 'nın araziden genel bir görünümü meyveleri	114
Şekil 4.1.114. <i>Galium aparine</i> 'nin araziden genel bir görünümü.....	115
Şekil 4.1.115. <i>Galium aparine</i> 'nin yaprakları ve çiçeği.....	116
Şekil 4.1.116. <i>Galium aparine</i> 'nin herbaryum örneği haline getirilmiş görünümü	116
Şekil 4.1.117. <i>Verbascum lasianthum</i> 'un araziden genel bir görünümü ve çiçeği	117
Şekil 4.1.118. <i>Linaria genistifolia</i> 'nın araziden genel bir görünümü ve çiçeği	118
Şekil 4.1.119. <i>Urtica dioica</i> 'nın yaprakları.....	119
Şekil 4.1.120. <i>Urtica dioica</i> 'nın araziden genel bir görünümü ve çiçeği	120
Şekil 4.1.121. <i>Urtica dioica</i> 'nın herbaryum örneği haline getirilmiş görünümü	120
Şekil 4.1.122. <i>Peganum harmala</i> 'nın meyvesi ve yaprakları.....	121
Şekil 4.2.1. Yöre halkı tarafından faydalanılan bitkilerin kullanım alanları	131
Şekil 4.2.2. Kullanılan bitkilerin ağırlıklı olarak toplandığı yerler.....	131
Şekil 4.2.3. Toplanan bitkilerin sıklıkla faydalanılan kısımları.....	132
Şekil 4.2.4. Toplanan bitkilerin muhafaza edilme ve tüketim durumları	133
Şekil 4.2.5. Çayı yapılan bitkilerin tüketiminde sıklıkla tercih edilen hazırlama yöntemleri	134

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 3.1. Şarkikaraağaç yöresi yüzölçümüne göre arazi bölümleri.	13
Çizelge 3.2. Şarkikaraağaç yöresi iklim verileri.....	14
Çizelge 3.3 Anket yapılan yerleşim birimleri.....	17
Çizelge 4.1.1. Elde Edilen Bitkiler ve Kullanım Alanları.....	122
Çizelge 4.2.1. Katılımcıların bazı demografik özellikleri.....	129
Çizelge 4.2.2.Yörede doğal olarak yetişen bitkilerden faydalanma durumu	130
Çizelge 4.2.3.Yörede doğal olarak yetişen bitkilerden eğitim durumuna göre faydalanma oranları	130
Çizelge 5.1. Araştırma alanında en fazla takson içeren familyalar.....	136
Çizelge 5.2. Endemik Bitkilerin Tehlike Durumları.....	141
Çizelge 5.3. IUCN Red Data Book Tehlike Kategorileri	141

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

CR	Çok tehlikede
(cd)	Koruma Önlemi gerektiren
DD	Veri yetersiz
EN	Tehlikede
EX	Tükenmiş
EW	Doğada tükenmiş
LR	Az tehdit altında
(lc)	En az endişe verici
NE	Değerlendirilemeyen
(nt)	Tehdit altına girebilir
SDÜ	Süleyman Demirell Üniversitesi
VU	Zarar görebilir

1. GİRİŞ

Doğadaki tüm hayvanlar, bitkiler ve insanlar bir dengeyi ürünlerdir. Mitolojide bitkiler tanrıların insana verdiği en değerli armağan olarak ele alınmıştır. Tüm bitkiler insanın hizmetindedir ve insanın varoluşundan itibaren bitkilerle olan ilişkisi başlamıştır (Gezgin, 2006).

Geçmişten günümüze kadar insanoğlu bitkilerle hep bir etkileşim içerisinde olmuştur. Zararlı ve zehirli olmadıklarının kanaatine vardıkları bitkileri deneyerek çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanmışlardır. Bitkilerin kullanımlarının şöyle bir tarihçesine bakıldığında arkeolojik kazılarda elde edilen bilgilere göre insanoğlu ilk çağlardan bu yana bitkileri kullanarak dertlerine şifa aramışlardır. Değişik kültürlerle ve zamana göre bitkilerin kullanım alanları değişiklik gösterebilir yabani bitkiler genellikle gıda, tıbbi, yakacak, yem, süpürge, boya, alet yapımı, nazar ve büyü gibi inançsal amaçlar için farklı şekilde yararlanılmışlardır. Bazı yabani bitkiler ve bunların kullanım alanları nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmiştir (Altan ve ark., 1999; Lev ve Amar, 2000; Tütenocak, 2002; Heinrich ve ark., 2004; Koçyiğit, 2005; Deniz ve ark., 2010).

Yabani bitkiler tarih öncesi topluluklarda önemli oranda gıda olarak kullanılmıştır. M.Ö. 6000 - 7000 yılları arasında Cilalıtaş devrinde bitki ve hayvan yetiştiriciliğine geçilmesi yabani bitkilerin önemini azaltmış olsa da kıtlık dönemlerinde yabani bitkiler gıda olarak kullanılmıştır. Anadolu'da Yabani elma (*Malus sylvestris* Mill. subsp. *orientalis* (A. Uglitzkich) Browicz), Çiriş otu (*Asphodelus aestivus* Brot.), Ebegümeci (*Malva sylvestris* L.), Meşe (*Quercus* sp.) ve daha birçok bitki gıda olarak farklı kısımları çiğ ya da pişirilerek kullanılmıştır. İstanbul'un bazı pazarlarında Çiğdem (*Ornithogalum siphthorpii* W. Greuten) türü çiçekli ve yumrulu olarak, Ebegümeci (*Malva sylvestris* L.), Evelik (*Rumex crispus* L.), Gelincik (*Papaver rhoeas* L.), Hindiba (*Taraxacum officinale* Weber), Hodan (*Trachystemon orientalis* (L.) G. Don), Isırgan (*Urtica dioica* L.), Kazayağı (*Falcaria vulgaris* Bernh), Kuşotu (*Stellaria media* (L.) Vill.), Kuzukulağı (*Rumex tuberosus* L.) Rezene (*Foeniculum vulgare* Mill.), Turp otu (*Raphanus* sp.) gibi yabani bitkilerin satıldığı görülmüştür (Baytop, 1999).

Kuzey Irak'ta Şanidar Mağarası'nda 1957-1961 yılları arasında yapılan kazılarda bulunan Neandental insan kalıntıları yanında mezarda bulunanlar, bitki-insan ilişkisinin başlangıcına ait ilk veri olarak kabul edilir. 60 bin yıl öncesinden günümüze gelen ve bir şamana ait olduğu düşünülen bu mezarda, civanperçemi, kanarya otu, mor sümbül, gül hatmi, peygamber çiçeği ve efedra gibi bitki türlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ölülerini gömmeye başlayan bir toplumda, ölen kişinin tekrar yaşama döndüğünde kullanacağı düşüncesiyle mezara konulduğu tahmin edilen bu bitkilerin, yenenler ve şifalı olanlar diye ayrılmaya başlandığının da bir göstergesi olabileceği düşünülmektedir. Çünkü bu bitki türleri günümüzde de özellikle tıbbi bitki olarak hala önemlidir (Lewin, 2000; Heinrich and et al, 2004).

Türkiye, bitki çeşitliliği bakımından zengin ülkelerden birisidir. Ülkemizde yaklaşık 11700-12000 civarında tür ve tür altı takson tespit edilmiş olup bunların % 30'u endemiktir (Davis, 1965-1985; Davis vd., 1988; Güner vd., 2000)

Ülkemizde pek çok yer de, aşırı ve düzensiz yararlanmalar sonucunda doğanın, özellikle ormanlık alanların dengesi bozulmuş ve biyolojik çeşitlilikte de azalmalar olmaktadır. 1960 yılına kadar ülkemizde doğal olarak yetişen 3.000 - 5.000 takson bilinirken, son 40 yılın araştırmalarına göre bu sayı günümüzde 11.700 'lere yaklaşmıştır (Yaltırık, 1988; Yaltırık ve Efe, 1996; Güner vd., 2000).

Etnobotanik, geniş anlamda “evrim süreci içinde insan-bitki ilişkileri” dir. Dar anlamda ise “bir yörede yaşayan halkın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak için yararlanma becerisi ve o bitkiler üzerine etkileri” olarak özetlenebilir (Yıldırım, 2004).

Ülkemizde özellikle Isparta ili merkez olmak üzere Göller yöresi Türkiye'nin en önemli tıbbi ve aromatik üretim merkezlerinden birisi haline gelmiştir. Günümüzde 600'den fazla endemik taksonun yetiştiği Isparta yöresinden bilim dünyası için yeni olan 40 kadar taksonun tanımı yapılmıştır. Isparta florası için

yapılan floristik araştırmalarda toplam 2280 değişik bitki taksonunun yayılış yaptığı, bunlardan 190 tanesinin tıbbi, aromatik ve parfüm, 160 tanesinin ise baharat değerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Özçelik ve Serdaroğlu, 2000).

Türk toplumu uzun yıllar kırsal bölgelerde yaşamasından dolayı, yabani bitkilerle yakından ilgilenmiştir. Günümüzde toplum, yabani bitkilerin bir bölümünden gıda, tıbbi, yakacak, yem, süpürge, boya gibi ya da hastalıkların tedavisinde yararlanmaktadır (Baytop, 1984).

Türkiye’de yabani bitkilerin gıda olarak kullanılışı yaygın olmasına karşın, yabani bitkilerin tanımlanması, kullanım amaçları ve besin değerlerinin belirlenmesine yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Yapıcı vd., 2009; Yücel, 2008; Yücel ve Unay, 2008; Certel vd., 2006; Demir, 2006; Kırbağ ve Zengin, 2006; Kaya vd., 2004; Tosun vd., 2003; şimşek vd., 2002; Yücel ve Tülükoğlu, 2000).

Günümüzde doğal olarak yetişen bitkiler insanların hayatında büyük bir öneme sahiptir. Kimyasal madde içeren bazı ilaçların faydasından çok insan sağlığına ve bağışıklık sistemine zararı olduğu düşünölmektedir. Bu sebeple insanlar tedavi gerektiren pek çok rahatsızlıklarında bitkisel ilaç, çay ve merhemlere yönelmişlerdir. Aynı zamanda obeziteyle mücadelede ve sağlıklı beslenmenin önem kazanması sebebiyle de yabani otlardan oldukça faydalanılmaktadır. Yabani bitkiler yemeklerde, böreklerde ve çayı yapılarak sıklıkla tüketilmektedir.

Çalışma Isparta’nın şarkikaraağaç ilçesi ve köylerini kapsayacak şekilde ele alınmıştır. şarkikaraağaç yöresinde yapılan bu çalışmanın amacı şarkikaraağaç (Isparta) yöresi’nde doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özelliklerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda 30 soruluk bir anket formu hazırlanmıştır. Anketler şarkikaraağaç ilçesinde bulunan 8 köyde yöre halkıyla yapılmıştır.

Çalışma yapılan Şarkikaraağaç yöresinin coğrafi yapısı deniz seviyesinden 1180 metre yüksekliktedir ve yüzölçümü 123.200 hektardır. İlçe Akdeniz bölgesinde bulunmasına rağmen, iklim özelliği olarak daha çok karasal iklim hüküm sürmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçmektedir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Türkiye’de doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özellikleri üzerine yapılmış çalışmalar vardır. Bunlar aşağıda özetlenmiştir.

Cansaran vd. (2007), Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köşeler Köyleri (Gümüşhacıköy/Amasya) arasında kalan bölgede yapılan etnobotanik bir araştırmada 170 bitki örneği toplamış ve etnobotanik özelliklerini ortaya koymuşlardır. Toplanan örneklerden 10’u Türkiye’de endemik olup toplam 106 takson tespit edilmiştir. Bu bitkilerden 59’u gıda, 14’ü ilaç, 6’sı yakacak, 7’si yem ve 20’si el sanatlarında kullanılmasının yanında 18 bitki türünün farklı alanlarda faydalı olduğu tespit edilmiştir.

Altay ve Karahan (2012), Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışma kapsamında araştırma alanında, 28 familyaya ait 43 taksondan 65 yöresel kullanım saptanmıştır. Bu yöresel kullanımların 26’sı gıda, 8’i tıbbi, 6’sı baharat, 4’ü yakacak olarak ve diğer 21’i ise farklı amaçlar için kullanılmaktadır.

Akan vd. (2008), 2002 ve 2004 yılları arasında Arat Dağı ve çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) etnobotanik özellikleri saptamak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Çalışma alanından 49 familya ve 193 cinse ait 299 taksonun 170’inin etnobotanik bir özelliği olduğu tespit edilmiştir. Bu bitkilerden 59’u yem, 33’ü gıda, 19’u yakacak, 17’si tıbbi amaçlı, 13’ü zararlı, 8’i süpürge yapımında, 5’i süs bitkisi, 3’ü boya 3’ü oyun amaçlı ve 1’i de farklı amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Savran vd. (2002), Gemerek (Sivas) ve çevresinde bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özelliklerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Bu yörede tıbbi amaç için ve gıda olarak kullanılan 30 bitki saptanmıştır. Bu bitkilerin nasıl kullanıldığının tespit edilmesi amacıyla yöre halkıyla görüşmeler yapmışlardır. Ayrıca yörede 27 hastalığa karşı bu 30 bitkinin değişik şekillerde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Deniz vd. (2010), 2006 ve 2007 yılları arasında Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özelliklerin belirlenmesi amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Bölgede 36 familya ve 88 cinse ait 95 takson tespit edilmiştir. Bu bitkilerin 71'i tıbbi, 50'si gıda, 25'i çay, 6'sı baharat, 6'sı süs, 5'i yakacak ve kalan 25 bitki ise farklı amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Akgül (2008), " Midyat (Mardin) Civarında Etnobotanik" adlı bir tez çalışması yapmıştır. Şehir merkezinden uzak köylerde yaşayan insanların doğal bitkileri kullanım alanlarını saptamak için bu çalışmayı yapmıştır. Otuz köyden toplam 123 kişiyle görüşülmüştür. Bunun sonucunda 92 bitkinin kullanım alanları tespit edilmiş ve bunların çoğunun gıda, ilaç ve yem bitkileri olduğu saptanmıştır.

Elçi ve Erik (2006), Gündül (Ankara) ve çevresinin etnobotanik özelliklerini araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmalar sonucu 23 bitkinin ilaç olarak, 11 bitkinin ise gıda olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bitkiler teşhis edilmiş, bilimsel ve yöresel adları, kullanılışları, kullanılan kısımları ve kullanılış biçimleri belirlenmiştir.

Bağcı vd. (2004), Pozantı (Adana) ve çevresindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özelliklerin araştırılması amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada bazı bitkilerin yöresel isimleri ve kullanım alanları belirlenmiştir. Yörede tıbbi amaçlı ve gıda alanında kullanılan 39 bitki türü tespit edilmiştir.

Uzun Yılmaz (2011), "Beşikdüzü Yöresinde Gıda Amaçlı Kullanılan Bitkiler" adlı bir tez çalışması yapmışlardır. Yapılan çalışmada Beşikdüzü yöresinin floristik içeriğinin saptanması ve gıda alanında kullanılan bitki taksonlarının belirlenmesi amaçlamıştır. Bu çalışma sonucunda 57 familya ve 124 cinse ait toplam 157 vasküler bitki taksonu tespit edilmiştir. Tespit edilen 157 taksondan yöre halkı tarafından 33'ü gıda, 56'sı tıbbi olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Yücel vd. (2012), Bu çalışmayı Afyonkarahisar ve çevresinde gıda olarak tüketilen yabani otları belirlemek amacıyla yapmışlardır. Bölgede 14 familyaya (*Amaranthaceae*, *Asteraceae*, *Brassicaceae*, *Caryophyllaceae*, *Chenopodiaceae*, *Geraniaceae*, *Lamiaceae*, *Malvaceae*, *Papaveraceae*, *Polygoraceae*, *Portulacaceae*, *Rubiaceae*, *Scrophulariaceae*) ait 25 taksonun (*Achillea millefolium*, *Amaranthus albus*, *Anthemis wiedemanniana*, *Capsella bursa-pastoris*, *Cardania draba subsp. draba*, *Chenopodium album*, *Cichorium intybus*, *Galium verum*, *Lavandula stoechas*, *Malva sylvestri*, *Onopordum illiricum*, *Papaver rhoeas*, *Pelargonium graveolens*, *Phlomis armenica*, *Polygonum cognatum*, *Polygonum pulchellum*, *Rumex crispus*, *Portulaca oleracea*, *Scorzonera cana*, *Silene corica*, *Taraxacum officinale*, *Teucrium chamaedrys subsp. chamaedrys*, *Thymus longicaulis*, *Tragopogon latifolius*, *Verbascum lasianthum*) gıda olarak farklı biçimlerde (yemek iç malzemesi, salata, çay olarak) tüketildiği belirlenmiştir.

Akan ve Bakır Sade (2015), çalışmayı, 2012-2014 yılları arasında yapmışlar, Kahta ve Narince bölgesinde halk geleneğinde kullanılan bitkileri araştırmışlardır. Çalışma alanı C6 bölgesine girmektedir. Araştırma alanına düzenli geziler yapmışlar, yöre insanı ile birebir görüşülerek anket çalışması yapmışlardır. Bitkiler bilimsel metoda uygun teşhis edilmiş ve bitkilerin halk geleneğindeki kullanım amaçları tespit edilmiştir. Araştırma bölgesinden toplanan 51 familyaya ait 113 takson tespit edilmiştir. Bunlardan 16'sı yakacak, 8'i süs bitkisi, 6'sı boya maddesi, 6'sı yem, 2'si tütsü, 1'i süpürge ve 74'ü tıbbi amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir.

Polat vd. (2012), Bu çalışmada Bingöl semt pazarlarında satılan yabani bitkileri etnobotanik açıdan incelemek amacıyla araştırmalar yapmışlardır. Yöredeki araştırmalar çerçevesinde pazarlarda satılan, yöre halkının tıbbi ve gıda (baharat, çay ve yemek) olarak yararlandığı bitkiler tespit edilmiş ve bu bitkilerin kullanım şekilleri ortaya konmuştur. Yerel pazarlar gezilerek yapılan araştırmalar sonucunda 32 yabani bitki taksonunun tıbbi, çay, baharat ve yemek vb. amaçlarla pazarlarda satıldığı tespit edilmiştir. *Rosaceae* (7 takson), *Lamiaceae* (4 takson), *Apiaceae* (1 takson), *Asteraceae* (3 takson), *Liliaceae* (3 takson), *Fabaceae* (2 takson) ve *Polygonaceae* (2 takson) yörede yoğun olarak

kullanılan bitki familyalarıdır. Yöredeki taksonların, meyve ve tohumları yenilenler (5 takson), baharat olarak kullanılanlar (3 takson) şeklindedir. Ayrıca yerel pazarlarda tespit edilen gıda bitkilerinin büyük çoğunluğu tıbbi amaçlar için de kullanılmaktadır. Bu bitkilerin, karın ağrısı ve gaz giderici, midevi (14), soğuk algınlığı ve ilgili rahatsızlıklar (6), kalp ve damar hastalıkları (6), şeker hastalığı (4), böbrek hastalıkları (3), yara ve kesik tedavisi (2), vb. hastalıkların tedavinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yücel vd. (2013), çalışmayı, Kemaliye ilçesinde gıda olarak tüketilen bitkileri belirlemek ve bölgeye özgü yemekleri incelemek amacıyla yapmışlardır. Bölgede 20 familyaya ait 37 taksonun gıda olarak farklı biçimlerde tüketildiği belirlenmiştir. Çalışma kapsamında yörede yaygın olarak üretilen 34 geleneksel yiyecek (mürver reçeli, lök beş ateş, karadut pekmezi, dut pekmezi, zitrin, kırıış, ceviz sürgünü, cevizli taze fasulye, pestil kavurma (çullama), kör dolma, perhis dolması (cevizli dolma), çavutlu (un) çorbası, kayısı kavurma, düğürcük, aşıklık çorbası (badiç), çökelik piyazı, yoğurtlu çorba, eset gaygana, küp tarhanası, kuru dut hoşafı, ayva galiyesi, kuru kemik yahnisi (badiç yahnisi), zürbiye, un helvası, doldurma kaburga, göden, ekmek kavurma, kaburga pilavı, Kemaliye keşgeyi, gendüme pilavı ve peynir kavurma) detaylı olarak incelenmiştir.

Tugay vd. (2012), çalışmayı, Kurucuova Kasabası'nın (Beyşehir/Konya) gıda olarak kullanılan bitkilerini belirlemek amacıyla yapmışlardır. Çalışma alanı Grid Sisteme göre C3 karesi içerisinde yer alır. 2008 ve 2009 yılları Mart-Ağustos aylarında gerçekleştirilen alan araştırmasında 11 kaynak kişi ile konuşularak toplam 38 bitki örneği toplanmış ve kullanımına ilişkin reçeteler derlenmiştir. Alandan toplanan bitki örneklerinin değerlendirilmesi sonucunda 17 familya ve 37 cinse ait toplam 38 doğal bitkinin gıda olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Yücel vd. (2010), Bu çalışmada Eskişehir'in Mihalıççık ilçesinde kültürü yapılmayan ancak gıda olarak tüketilen yabancı bitkileri incelemiş ve bu bitkilerin tüketim durumlarını belirlemişlerdir. Tesadüfi olarak seçilen aileler üzerinde uygulanan anketlere göre, bölge halkının % 66'sının yabancı bitkileri

gıda olarak tükettikleri saptanmıştır. Bölgede tüketilen 18 familyaya ait 25 bitki taksonunun, herhangi bir işlem uygulamadan doğrudan tüketilmelerinin yanı sıra başta yemeklerde olmak üzere, salata ve börek iç malzemesi olarak kullanıldığı ve ayrıca kaynatıp suyu içilerek de tüketildiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada tanımlanan bitkiler sırası ile *Amaranthus retroflexus* (Kızılback), *Anthemis* sp. (Papatya), *Arum elongatum* subsp. *detruncatum* (Yabani Mancar, Yılan Yastığı), *Capsella bursa pastoris* (Kuş Ekmeği), *Chenopodium album* subsp. *album* var. *album* (Sirken), *Cichorium intybus* (Karakavuk), *Cirsium* sp. (Kavgan Dikeni), *Crocus chrysanthus* (Çiğdem), *Cynodon doctylon* var. *villosus* (Ayrık), *Lamium amplexicaule* (Ballıbaba), *Malva neglecta* (Ebe gümecı), *Mentha longifolia* subsp. *typhoides* var. *typhoides* (Yabani nane), *Onosma isauricum* (Balotu), *Papaver rhoeas* (Gelincik), *Plantago major* subsp. *intermedia* (Kırkdamar), *Plantago lanceolata* (Kırkdamar), *Polygonum cognatum* (Kuzukulağı-Madımak), *Rumex crispus* (Efelek, Labada), *Rumex tuberosus* subsp. *tuberosus* (Efelek), *Silene corica* (Toklu başı), *Sinapis arvensis* (Hardal), *Thymus praecox* subsp. *skorpilii* (Kekik), *Trogopogon latifolius* var. *angustifolius* (Yemlik), *Trifolium pratense* var. *pratense* (Karabaş), *Urtica dioica* (Isırgan)'dır. Çalışmada ayrıca bu bitkilerin tıbbi etkileri hakkında da bilgi verilmiştir.

Satıl vd. (2006), Bu çalışmada, Kazdağı Milli Parkı (Balıkesir) ve çevresindeki halkın gıda, ilaç, yem, yakacak ve diğer amaçlarla yararlandığı ve geçmişte kullandığı bitkilere ilişkin geleneksel bilgileri ortaya koymuşlardır. Marmara ve Ege Bölgeleri arasındaki sınırda yer alan araştırma alanı iklim, Jeolojik yapı, topoğrafya ve coğrafi konumundan dolayı zengin bir bitki varlığına (flora) sahiptir. Çalışma, 2004-2006 yılları arasında, Kazdağı Milli Parkı ve çevresindeki 24 yerleşim yeri ve buralarda kurulan 8 yerel pazarda yürütmüşlerdir. Bu süre içinde araştırma alanında 118 kişiyle görüşme yapmışlardır. Bölgede kullanımı belirlenen toplam 243 bitki taksonu ve bunlara ait yerel bilgiler toplanmıştır. Toplanan bitkiler arasında 153 gıda, 130 ilaç, 16 yakacak, 25 yem, 41 el sanatlarında kullanımın yanı sıra 66 bitki türünün de farklı alanlarda yararlı oldukları belirlenmiştir. Ayrıca alanda 26 bitkisel kökenli ürün saptanmıştır. Örnekleri toplanıp tanımlanan bitkiler ve bunların kullanımına ilişkin bütün bilgiler, Türkiye Bilimler Akademisi – Türkiye Kültür

Sektörü (TÜBA-TÜKSEK) veritabanına aktarılmıştır. Araştırma Eylül 2006 tarihine kadar Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu (SOBAG) desteği ile devam etmiştir.

Saraç vd. (2013), Bu çalışmayı, Rize ilindeki 5 ilçede kullanılan bitkilerin etnobotanik özelliklerini, kullanım alanlarını ve yerel isimlerini tespit ederek, bu yörede halkın kaybolmaya yüz tutmuş kültür zenginliğinin yanı sıra, ekonomik öneme sahip olanlarını belirlenmesi amacıyla, 2011-2012 yılları arasında yapmışlardır. Araştırma alanında saptanan 56 familyaya ait 113 taksonun, 78'i tedavi, 43'ü gıda, 19'u hayvanlarda tedavi ve yem, 8'i baharat ve çay, 26'sının ise farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiş olup bu bitki türlerinin familyalara göre dağılımı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Buna göre ilk beş familya şu şekilde sıralanmaktadır. Asteraceae familyası 14 takson (%12), Rosaceae familyası 11 takson (%10), Lamiaceae (Labiatae) familyası 10 takson (%9), Ericaceae ve Fabaceae (*Leguminosae*) familyaları ise 4'er takson (%4). Yöre halkının tıbbi ya da diğer amaçlarla en çok kullandıkları bitkiler *Camellia sinensis* (L.) Ktze., *Laurocerasus officinalis* Roem, *Sambucus ebulus* L., *Plantago major* L. subsp. *major*, *Rubus* sp., *Urtica dioica* L.'dir. Bitkilerin en çok kullanım şekli dekoksasyon ve infüzyon şeklinde olduğu saptanmıştır. *Datisca caryophylla*'nın arıcılıkta arıları korumak için, *Setaria glauca* (L.) P. Beauv.'nın insan ve kuşlar için gıda amaçlı olarak kullanıldığı ilk defa bu çalışmayla ortaya çıkmıştır. Bitkilerin şifa amaçlı en çok kullanıldığı durumlar, mide rahatsızlıkları, hemoroit, solunum yolu rahatsızlıkları, idrar yolu rahatsızlıkları, yara temizleme ve cilt hastalıklarıdır.

Kocabaş ve Gedik (2016), Kahramanmaraş'ta 2014-2015 yılları arasında yapılan bu çalışmada semt pazarlarında satışı yapılan bitkilerin bazı etnobotanik yönleri araştırmışlardır. Çalışma kapsamında şehir merkezindeki semt pazarlarına gidilerek, satışı yapılan bitkilerin hangi amaçlarla ve nasıl kullanıldığını belirlemişlerdir. Çalışma sonucunda semt pazarlarında 62 bitki taksonunun bazı etnobotanik özellikleri tespit edilmiştir. Tür sayısı bakımından en büyük familyalar sırasıyla; *Labiatae* 9 takson, Rosaceae 6 takson, Asteraceae ve Liliaceae 3 takson, diğer familyalar ise 2'şer taksona sahiptir. Bu bitki

taksonlarının latince ve yerel isimleri, kullanılan kısımları ve kullanım amaçları familya isimlerine göre alfabetik olarak verilmiştir.

Güneş ve Özhatay (2011), araştırmayı Kars ve çevresindeki köylerde bitkilerin halk arasındaki kullanımlarını saptamak amacıyla yapmışlardır. Köylere ulaşım zor olmasına rağmen, görüşmeler yöre halkı ile yüzyüze röportaj şeklinde yapılmıştır. Yapılan arazi çalışmaları sonucu 32 familyaya ait kullanımı olan toplam 95 takson kaydedilmiştir. Bitkilerin kullanımları, ilaç, gıda ve diğer kullanımlar olmak üzere 3 kategoride toplanmıştır. Tablolarda bitkilerin bilimsel adları, yöresel adları, familyaları, kullanılan kısımları ve kullanım şekilleri bilimsel adlarına göre alfabetik olarak verilmiştir.

Kendir ve Güvenç (2010), 1998-2008 yılları arasında yaptıkları çalışmada 91 etnobotanik çalışmayı değerlendirmiş ve özetlemişlerdir. Çalışma incelendiği zaman, en fazla etnobotanik çalışmanın İç Anadolu Bölgesi'nde yapıldığını, Kırıkkale ve Batman illerinde yapılmış olan etnobotanik bir çalışmanın henüz bulunmadığı görülmüştür. Bu çalışmalarda halkımızın bitkileri en çok tedavi amaçlı ve gıda alanında kullandıkları tespit edilmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Alanına Ait Genel Bilgiler

3.1.1. Tarihi

İlçede bulunan höyükler, yazılı ve resimli taşlar ilçe tarihinin ilk çağlara kadar uzandığını göstermektedir. Etiler, Frigler, Lidyalılar, Makedonyalılar ve Romalıların yörede medeniyet kurdukları kalıntılardan anlaşılmaktadır.

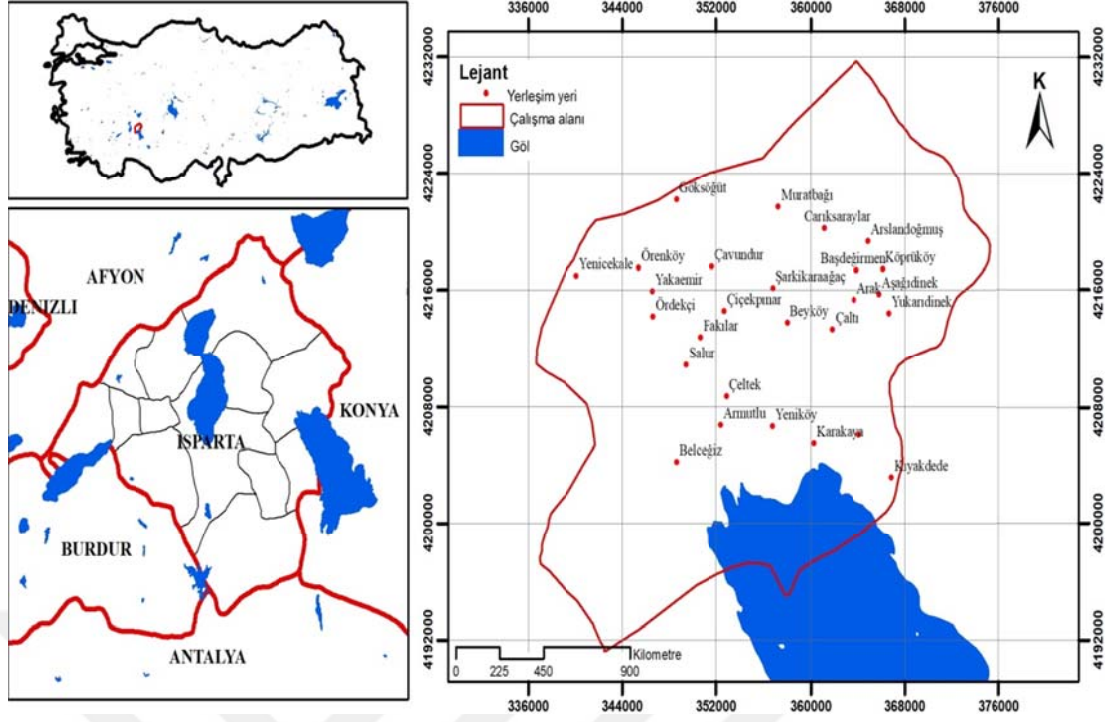
3. Kılıçarslan devrinde Miladi 1203 yılında Türk yurdu haline getirilen ve o dönemde adı “Karaağaç” olan ilçe, Denizli yöresi Kütahya Eyaletine bağlıyken, şimdiki Acıpayam’ın “Garbikaraağaç” olarak anılmasından dolayı, ilçeye Hamitoğulları döneminde “Şarkikaraağaç” adı verilmiştir.

Şarkikaraağaç, Yalvaç Karaağaç’ı olarak Yalvaç kazasına bağlı iken 1863 yılında ilçe olmuş, 1878 yılında Isparta Vilayetine bağlanmıştır. İlçe statüsü Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir.

İlçede 1 ve 2 Karaçayır Höyüğü, Nurda Höyüğü, Örenköy, Beyköy, Ördekçi, Armutlu, Yeniköy, Kıyakdede, Arak, Karayaka ve Çavundur Höyüğü bulunmaktadır. Höyükler eski Tunç dönemi özelliği göstermektedir.

3.1.2. Coğrafi Konum

Akdeniz Bölgesi’nin Göller Bölgesi’nde, Isparta İli’nin bir ilçesi olan Şarkikaraağaç, düz bir ovanın ortasında Isparta-Konya devlet karayolunun üzerine yerleşmiş olup Isparta’ya 120 km Konya iline 145 km mesafededir. Güneyde Beyşehir; kuzeyde Yalvaç, Akşehir, Doğanhisar; batıda Gelendost ve Eğirdir; doğuda Hüyük; güneybatıda ise Yenişarbademli ile çevrilidir. Şarkikaraağaç’ın yüzey şekilleri engebeleridir. Arazi üçüncü jeolojik zamanda meydana gelmiştir. Yüzölçümü 1.232 km², nüfusu 25.358’dir.

Şekil 3.1. Araştırma alanı

Şarkikaraağaç, deniz seviyesinden 1180 metre yükseklikte olup, yüzölçümü 123.200 hektardır. Yörenin yüzölçümüne göre arazi bölümleri aşağıda verimiştir (Çizelge 3.1.).

Çizelge 3.1. Şarkikaraağaç yöresi yüzölçümüne göre arazi bölümleri (Anonim)

Arazinin Cinsi	Miktarı (da)	%
Tarım Arazisi	312.940	25
Orman Arazisi	287.240	23
Çayır-Mera	161.800	13
Göl Arazisi	200.000	17
Verimsiz Arazi	270.020	22
Toplam	1.232.000 da	100

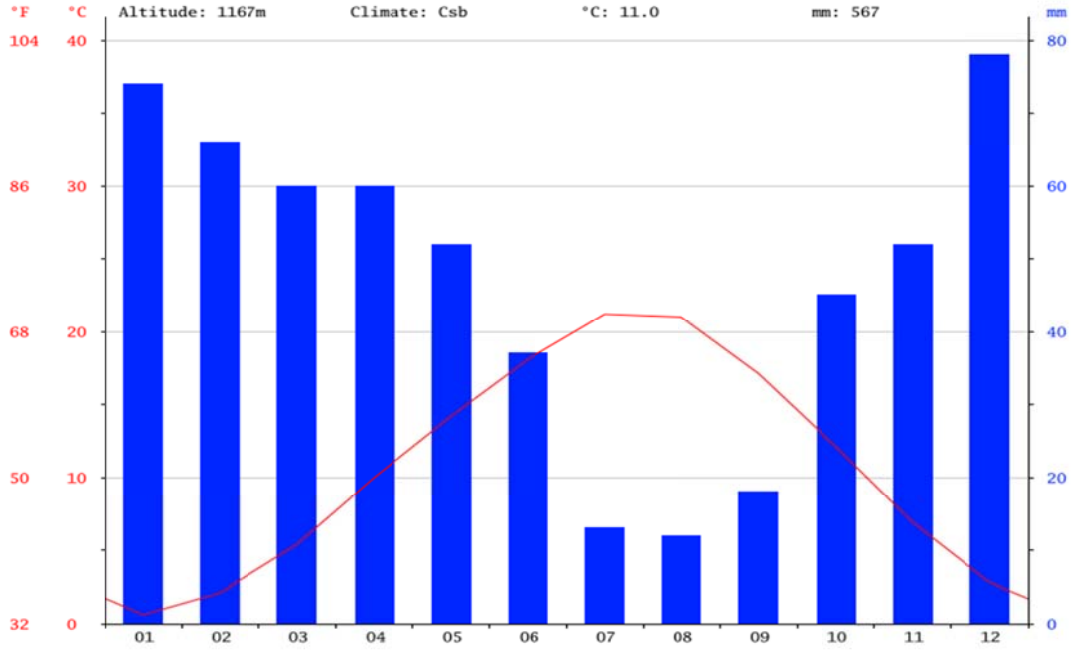
3.1.3. İklim Özellikleri

İlçe Akdeniz Bölgesi'nde bulunmakta ise de, iklim özelliği olarak daha çok karasal iklim özelliği hüküm sürmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçmektedir. Uzun yıllar ortalamasına göre ilçenin iklim verileri aşağıda çıkartılmıştır (Çizelge 3.2.).

Çizelge 3.2. Şarkikaraağaç yöresi iklim verileri (Anonim)

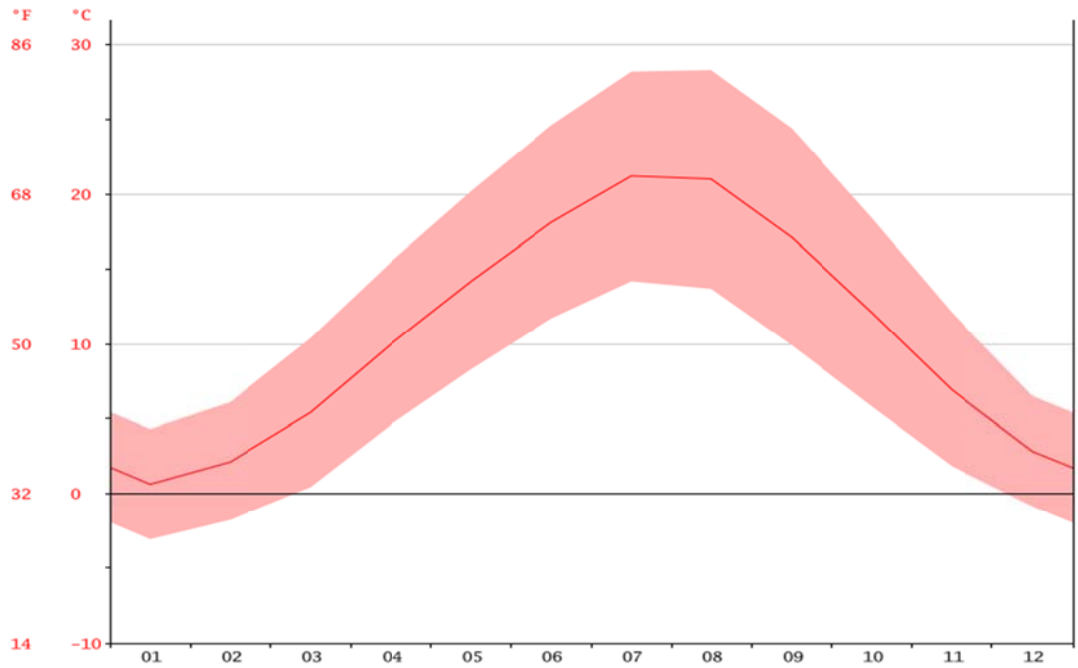
Yıllık ortalama yağış	454,3 mm
Yıllık ortalama sıcaklık	10,7 °C
Maksimum sıcaklık	38,8 °C
Minimum sıcaklık	-21,4 °C
Ortalama bağıl nem	% 58
Ortalama dolulu günler sayısı	1,9
Ortalama fırtınalı günler sayısı	3,5
Ortalama kuvvetli rüzgârlı günler sayısı	3,5

Oniki mm yağışla Ağustos yılın en kurak ayıdır. Ortalama 78 mm yağış miktarıyla en fazla yağış Aralık ayında görülmektedir. Şarkikaraağaç yöresi ortalama yağış grafiği aşağıda verilmiştir (Şekil 3.2.).

Şekil 3.2. Şarkikaraağaç yöresi yağış grafiği (Anonim)

21.2 sıcaklıkla Temmuz yılın en sıcak ayıdır. Ocak ayında ortalama sıcaklık 0.6 olup yılın en düşük ortalamasıdır. Şarkikaraağaç yöresi ortalama sıcaklık grafiği aşağıda verimiştir(Şekil 3.3.).

Şekil 3.3. Şarkikaraağaç yöresi sıcaklık grafiği (Anonim)

3.2. Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri

Çalışmada 30 sorudan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formlarında yer verilen sorular ve cevap şıkları ile öğrenilmesi istenilen konular: (1) Yörede doğal olarak yetişen bitkilerden faydalanma durumları, (2) Bitkilerin hangi alanlarda kullanıldığı, (3) Bitki türlerinin nerelerden toplandığı, (4) Toplanan bitkilerin hangi bölümlerinden faydalanıldığı, (5) Toplanan ürünlerin ne yapıldığı, (6) Yörede doğal olarak yetişen bitkilerin gıda fabrikaları tarafından satın alınıp alınmadığı, (15) Toplanan bitkilerin nasıl muhafaza edildiği veya tüketildiği, (18) Kullanılan bitkilerin başka insanlara önerilme durumu, (21) Çayı yapılan bitkilerin demleyerek mi yoksa kaynatarak mı hazırlandığı noktalarına ilişkin genel bir araştırmaya gidilmiştir.

Anket uygulanması esnasında deneklerin anket sorularını bir etki altında kalmadan yanıtlamasını sağlamak amacıyla anket formlarını yalnız başına cevaplandırması tercih edilmiştir.

Örnek büyüklüğünün belirlenmesinde, sınırlı toplumlarda kullanılan ve aşağıda açıklanan eşitlikten faydalanılmıştır (Karasar, 2005);

$$n = \frac{Z^2 N p q}{N D^2 + Z^2 p q}$$

Burada;

n : Örnek büyüklüğünü,

Z : Güven katsayısını (%95'lik güven düzeyi için Z=1.96),

N : Ana kütle büyüklüğünü

p ve q : Ölçülmek istenilen büyüklüğün, ana kütlede bulunma olasılığını (0,5),

D : Kabul edilen örnekleme hatasını (% 10) göstermektedir.

Yukarıda belirtilen formüle göre yapılan hesaplama sonucunda örnek büyüklüğü 96 bulunmuş, çalışmada her kırsal yerleşim birimden en az 5 olmak üzere toplam 100 kişi ile yapılan anketler değerlendirmeye alınmıştır (Çizelge 3.3). Anket formlarının değerlendirilmesi, yanıtlanan cevap şıklarının sayısal

değerlerinin yüzdelik oranlara dönüştürülmesi şeklinde yapılmıştır. Ayrıca bazı değişkenler arasında ilişki olup olmadığı, kıkare (χ^2) testi ile belirlenmiştir. Analizlerde Statistical Package for Social Science (SPSS) 20.0 programı kullanılmıştır.

Çizelge 3.3 Anket yapılan yerleşim birimleri

Yerleşim Yeri Adı	Anket Sayısı
Sarıkaya Köyü	20
Çarıksaraylar Kasabası	20
Çiçekpınar Kasabası	20
Belceğiz Köyü	10
Fakılar Köyü	10
Yukarı Dinek Köyü	10
Ördekçi Köyü	5
Göksöğüt Köyü	5
Toplam	100

3.3. Materyal

Araştırma materyali, Şarkikaraağaç (Isparta) yöresi'nde doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarından oluşmaktadır. Araştırmamızın konusunu oluşturan bitki materyalleri, çiçekli ve otsu bitki taksonları Şarkikaraağaç yöresinden 2017 yılı içerisinde yapılan arazi çalışmaları sonucunda toplanmıştır.

Araştırma alanımız sınırları içinde görüşülen farklı yaş ve kültür yapısındaki kişilerin kullandıkları bitkiler tespit edilmeye çalışılmış ve kullanımı tespit edilen bitkiler arazilerden toplanıp, doğal yayılış alanlarındaki fotoğrafları çekilmiştir.

Bitki örneklerini toplarken arazi çantası, budama makası, arazi not defteri, altimetre, pres, gazete kağıdı ve fotoğraf makinesi gibi alet ve aygıtlar kullanılmıştır.

3.4. Yöntem

Şarkikaraağaç (Isparta) yöresi'nde doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla, öncelikle 30 soruluk bir anket formu hazırlanmış ve yöre halkıyla mülakatlar yapılmıştır. Şarkikaraağaç ilçesinde bulunan 8 köyde toplamda 100 kişiyle görüşülmüştür.

Şekil 3.4. Bitki örneklerinin presleme işleminden bir görünüm

Bitki örnekleri toplanırken mevkisi, yüksekliği, bitkilerin adı, toplama tarihi ve toplayanın adı soyadı gibi bilgiler arazi not defterine yazılmıştır.

Tekniğine uygun olarak kurutulan bitki örneklerinin tamamı Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Herbaryum'nda teşhisleri yapılmıştır. Teşhisleri yapılan bitki örnekleri S.D.Ü. Orman Fakültesi Herbaryum'unda muhafaza edilmiştir.

Bitkilerin teşhisi "Flora of Turkey and The East Aegean Island (Davis ve ark., 1965 – 1985; Davis, Kit ve Mill, 1988; Güner ve ark., 2000) kaynaklarına göre yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Yapılan çalışmalar sonucunda yörede kullanılan 34 familyaya ait 6 tanesi endemik bitki olmak üzere 79 takson tespiti yapılmıştır. Bunlardan 30 adeti gıda, 38 adeti tıbbi, 15 adeti hayvanlara yem, 3 adeti baharat, 3 adeti süpürge yapımında ve 3 adeti de bazı inançlar için kullanılmaktadır. Bunlar aşağıda ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

4.1. Araştırmalar Sonucu Elde Edilen Bitki Türleri

4.1.1. Familya: AMARANTHACEAE

4.1.1.1. Bilimsel Adı: *Amaranthus retroflexus* L. (Şekil 4.1.1.), (Şekil 4.1.2.)

Yöresel Adı: Bahçe Güzeli, Kızılback

Diğer Yöresel Adları: Tilki Kuyruğu, Horoz İbiğı, Kızılback

Kullanılan Organları: Yaprakları, sürgünleri

Çiçeklenme Zamanı: Haziran - Temmuz

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yaprakları ve sürgünleri mayıs-haziran ayı aralığında taze iken toplanarak kavurması ve böreğı yapılarak yöre halkı tarafından tüketilir.

Şekil 4.1.1. *Amaranthus retroflexus* L. araziden genel görünümü ve kök yapısı

Şekil 4.1.2. *Amaranthus retroflexus* L. araziden genel görünümü

4.1.2. Familya: APIACEAE

4.1.2.1. Bilimsel Adı: *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin (Şekil 4.1.3.)

Yöresel Adı: Çördük Otu

Diğer Yöresel Adları: Tarhana Otu, Dikenli Çürtük

Kullanılan Organları: Kökü hariç tamamı kullanılır.

Çiçeklenme Zamanı: Temmuz-Ağustos

Toplama Zamanı: Ağustos-Eylül

Mevki: Fakılar Köyü, Belçeşmesi mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Turşuları mayalamak için ve yemeklerde baharat olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli: Ağustos-Eylül ayında yöre halkı tarafından toplanarak kurutulur. Turşu kurulurken turşunun üst kısmına bir miktar çördük otu konulur, bunun amacı turşuyu mayalandırması, hoş bir koku ve lezzet vermesi için kullanılır. Aynı zamanda kurutulmuş çördük otu baharat olarakta çorba, dolma, sarma gibi yiyeceklerin yapımında kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.3. *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin'un araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.2. Familya: *APIACEAE*

4.1.2.2. Bilimsel Adı: *Ammi visnaga* (L.) Lam. (Şekil 4.1.4.)

Yöresel Adı: Diş Otu

Diğer Yöresel Adları: Kürdan Otu, Hıltan

Kullanılan Organları: Çiçekleri ve sapları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Haziran - Temmuz

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Diş ağrılarında, idrar söktürmede, kalp ve damar rahatsızlıklarında, böbrek taşlarını düşürmede, bağırsak kurtlarını düşürmede, astım ve öksürük nöbetlerinde, tedavi amaçlı tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından çiçekleri ve sapları toplanarak kurutulur. Kurutulan çiçekleri çayı yapılarak ihtiyaç duyulduğunda tüketilmektedir. Diş otu çayını hazırlamak için bir fincan su kaynatılır ve sonrasında içine birkaç parça diş otu atılır ve 10 dk kadar demlendikten sonra içilebilmektedir. Hazırladığımız bu çayı biraz ılıdıktan sonra gargara olarakta kullanabiliriz. Diş ağrılarında ve diş eti rahatsızlıklarına iyi gelmektedir. Çiğ olarak çiğnenen diş otu diş ağrısını kesmektedir. Bu bitkinin sapları ince ve sert olduğundan kurutulduktan sonra kürdan olarak kullanılabilir. Hatta bu özelliğinden dolayı bazı yörelerde kürdan otu da denilmektedir.

Şekil 4.1.4. *Ammi visnaga* (L.) Lam.'ın araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.2. Familya: APIACEAE

4.1.2.3. Bilimsel Adı: *Falcaria vulgaris* Bernh. (Şekil 4.1.5.)

Yöresel Adı: Kaz Ayağı

Diğer Yöresel Adları: Orak Otu, Kaz Ayağı

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs – Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında taze iken bir biçici yardımıyla yöre halkı tarafından bağ halinde getirilir ve hayvanları yemlemede kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.5. *Falcaria vulgaris* Bernh.'in çiçeğinden bir görünüm

4.1.3. Familya: ARACEAE

4.1.3.1. Bilimsel Adı: *Acorus calamus* L. (Şekil 4.1.6.)

Yöresel Adı: Eğir Otu, Eğir Kökü

Diğer Yöresel Adları: Eğir Bitkisi

Kullanılan Organları: Kökü

Çiçeklenme Zamanı: Eylül - Ekim

Toplama Zamanı: Eylül - Ekim

Mevki: Gedikli Köyü, Beyşehir Gölü kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: İshal ve mide ağrısında tıbbi amaçlı tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Bir miktar eğir kökü soğuk suya koyulur, sabaha kadar demlenir. 2 yudum yemekten önce, 2 yudum yemekten sonra içilir. Kurutulduktan sonra yavaş yavaş çiğnenirse sigarayı bıraktırma etkisi vardır.

Şekil 4.1.6. *Acorus calamus* L.'un çiçeğinden ve kökünden bir görünüm

4.1.4. Familya: ASTERACEAE

4.1.4.1. Bilimsel Adı: *Tragopogon dubius* Scop. (Şekil 4.1.7.)

Yöresel Adı: Yemlik

Diğer Yöresel Adları: At Yemliği

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Haziran - Temmuz

Toplama Zamanı: Mart - Nisan

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, umacık mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Mart – Nisan aylarında taze iken bıçakla kazılarak yöre halkı tarafından toplanarak taze olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.7. *Tragopogon dubius* Scop.'un kazılmış ve herbaryum örneği haline getirilmiş hali

4.1.4. Familya: *ASTERACEAE*

4.1.4.2. Bilimsel Adı: *Scorzonera laciniata* L. subsp. *laciniata* L. (Şekil 4.1.8.)

Yöresel Adı: Yemlik

Diğer Yöresel Adları: Parım

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Haziran - Temmuz

Toplama Zamanı: Mart - Nisan

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, umacık mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Mart – Nisan aylarında taze iken bıçakla kazılarak yöre halkı tarafından toplanarak taze olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.8. *Scorzonera laciniata* L. subsp. *laciniata* L. araziden genel görünümü ve herbaryum örneği haline getirilmiş görünümü

4.1.4. Familya: ASTERACEAE

4.1.4.3. Bilimsel Adı: *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum* DC.(Şekil 4.1.9.)

Yöresel Adı: Altın Otu

Diğer Yöresel Adları: Mantuvar

Kullanılan Organları: Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çarıksaraylar kasabası

Kullanılış Amacı: Sindirim sorunları ve idrar söktürme gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından taze iken toplanan altın otu kurutularak muhafaza edilir. Çayı yapılarak tüketilen bir bitkidir. Yarım litre kaynamış suya bir çorba kaşığı altın otu eklenerek demlenir.

Şekil 4.1.9. *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum* DC.'un kurutulmuş hali

4.1.4. **Familya:** *ASTERACEAE*

4.1.4.4. Bilimsel Adı: *Achillea kotschy* Boiss. subsp. *kotschy* Boiss. (Şekil 4.1.10.), (Şekil 4.1.11.), (Şekil 4.1.12.)

Yöresel Adı: Ayvadene

Diğer Yöresel Adları: Ayvadana

Kullanılan Organları: Sap ve Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Temmuz-Ağustos

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Bolyeri mevki, Ekilmemiş arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Karın ağrısı, soğuk algınlığı, ishal, adet düzensizliği, menopoz, mide kanaması gibi rahatsızlıkların tedavisinde hem insanlarda hem de hayvanlarda tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Temmuz-ağustos ayı aralığında yöre halkı tarafından toplanarak kurutulur. Ve çayı yapılarak tüketilmektedir. Ayvadene'nin sarı çiçekli olanı daha faydalıdır. Hayvanlara 2-3 dal kaynatılarak ya da kuru olarak yedirerek rahatsızlığı giderilmeye çalışılır.

Ayvadene Çayı Tarifi

1 su bardağı suya 1 dal ayvadene katıp kaynatılır ve bir bardağa süzülür, ılık bir şekilde içilir.

Şekil 4.1.10. *Achillea kotschyi* Boiss. subsp. *kotschyi* Boiss. arazide taze iken ve olgunlaştıktan sonraki hali

Şekil 4.1.11. *Achillea kotschyi* Boiss. subsp. *kotschyi* Boiss. kurutulmaya hazırlanırken ki görünümü

Şekil 4.1.12. *Achillea kotschy* Boiss. subsp. *kotschy* Boiss.'in herbaryum örneği haline getirilmiş hali

4.1.4. Familya: ASTERACEAE

4.1.4.5. Bilimsel Adı: *Cichorium intybus* L. (Şekil 4.1.13.), (Şekil 4.1.14.), (Şekil 4.1.15.)

Yöresel Adı: Güneyik

Diğer Yöresel Adları: Yabani Hindiba

Kullanılan Organları: Kökü ve Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Kökü (Ocak-Şubat), Yaprakları (Mart-Nisan)

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Umacık mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Salatası yapımında ve ya keyfi olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Güneyik bitkisi yöre halkı tarafından mart-nisan aylarında taze iken kazılarak çiğ olarak tüketilmektedir. Bazen arzu edilirse salatası da yapılabilir. Ocak-şubat aylarında ise kışın bitkinin kökleri sökülerek çiğ olarak yenilmektedir, çok lezzetli bir tadı vardır. Güneyik kökünün iştah açıcı bir özelliği de vardır.

Şekil 4.1.13. *Cichorium intybus* L. araziden kazılmış taze bitki ve çiçeğinden bir görünüm

Şekil 4.1.14. *Cichorium intybus* L. araziden kökleri sökülürken ve sökülmüş halinden bir görünüm

Şekil 4.1.15. *Cichorium intybus* L.'un köklerinin sökülmüş halinden bir görünüm

4.1.4. ASTERACEAE

4.1.4.6. Bilimsel Adı: *Inula oculus-christi* L. (Şekil 4.1.16.)

Yöresel Adı: Yol Otu

Diğer Yöresel Adları: Yol Otu

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

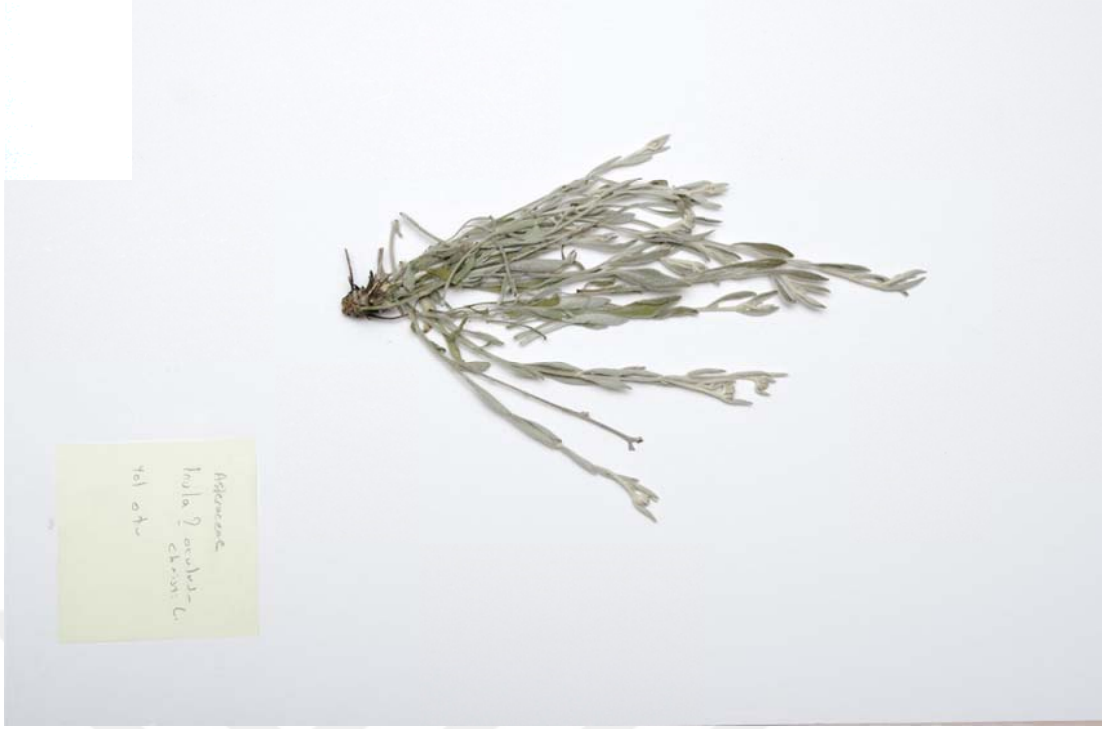
Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs – Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Umacık mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında hayvanlar otlatmak amacıyla çıkarılır ve bu bitkiyi yiyerek yem ihtiyaçlarını karşılarlar.

Şekil 4.1.16. *Inula oculus-christi* L.'in herbarium örneği haline getirilmiş hali

4.1.4. Familya: ASTERACEAE

4.1.4.7. Bilimsel Adı: *Achillea biebersteinii* Afan. (Şekil 4.1.17.), (Şekil 4.1.18.)

Yöresel Adı: Civan Perçemi

Diğer Yöresel Adları: Sarı Civan Perçemi

Kullanılan Organları: Sap ve Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Bolyeri mevki, Ekilmemiş arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Karın ağrısı, soğuk algınlığı, ishal, adet düzensizliği, menopoz, mide kanaması gibi rahatsızlıkların tedavisinde hem insanlarda hem de hayvanlarda tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs - haziran ayı aralığında yöre halkı tarafından toplanarak kurutulur. Ve çayı yapılarak tüketilmektedir. 2-3 dal kaynatılarak çayı hazırlanır hayvanlara kuru olarak yedirerek te rahatsızlığı giderilmeye çalışılır.

Şekil 4.1.17. *Achillea biebersteinii* Afan. arziden genel bir görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.18. *Achillea biebersteinii* Afan.'ın herbaryum örneği haline getirilmiş hali

4.1.4.Familya: *ASTERACEAE*

4.1.4.8. Bilimsel Adı: *Xeranthemum annuum* L. (Şekil 4.1.19.), (Şekil 4.1.20.)

Yöresel Adı: Güvercin Gözü

Diğer Yöresel Adları: Dağ Karanfili, Kağıt Çiçeği

Kullanılan Organları: Tamamı kullanılmaktadır

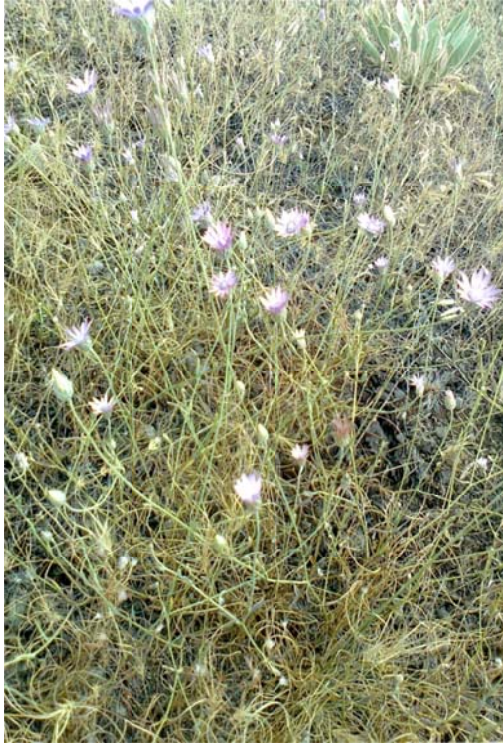
Çiçeklenme Zamanı: Haziran - Temmuz

Toplama Zamanı: Haziran - Temmuz

Mevki: Fakılar Köyü, Fakılar kayası arkası, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Toplanan bitkiler demetler halinde ip ya da bir tel yardımı ile köklerin bitimiyle bağlanır ve bahçe süpürmek için kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.19. *Xeranthemum annuum* L. arziden genel bir görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.20. *Xeranthemum annuum* L. süpürge haline getirmek için bağ oluşturulmuş görünümü

4.1.4.Familya: *ASTERACEAE*

4.1.4.9. Bilimsel Adı: *Arctium minus* (Hill) Bernh. subsp. *minus* (Hill) Bernh. (Şekil 4.1.21.)

Yöresel Adı: Buturak

Diğer Yöresel Adları: Dulavrat Otu, Löşlek

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Temmuz - Ağustos

Toplama Zamanı: Temmuz - Ağustos

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Ciltteki yaraları iyileştirmek için kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Dulavrat otunun yaprakları taze iken ya da kurutulmuş yapraklar kaynatılarak bir lapa hazırlanır ve yaralı cilde sarılır ve bekletilir. Bu uygulamaya yara iyileşene kadar devam edilmelidir.

Şekil 4.1.21. *Arctium minus* (Hill) Bernh. subsp. *minus* (Hill) Bernh. arziden genel bir görünümü ve çiçeği

4.1.4. Familya: *ASTERACEAE*

4.1.4.10. Bilimsel Adı: *Lactuca serriola* L. (Şekil 4.1.22.)

Yöresel Adı: Eşek Marulu

Diğer Yöresel Adları: Yabani Marul, Eşek Helvası

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Mart-Nisan

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Umacık mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Mart-nisan ayı aralığında taze iken toplanılarak çiğ olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.22. *Lactuca serriola* L.'un arziden genel bir görünümü ve yaprakları

4.1.4. Familya: ASTERACEAE

4.1.4.11. Bilimsel Adı: *Taraxacum officinale* L. (Şekil 4.1.23.)

Yöresel Adı: İlan Burçağı

Diğer Yöresel Adları: Karahindiba

Kullanılan Organları: Sapı, Çiçeği, Yaprakları, Kökü

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Mayıs

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Umacık mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilir. Karaciğer, şeker hastalığı ve sarılık tedavisinde de kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Sapı ve çiçeği çiğ olarak yenir. Kökü kaynatılır ve çayı yapılarak içilir.

Şekil 4.1.23. *Taraxacum officinale* L.'nin arziden genel bir görünümü ve çiçeği

4.1.4. Familya: ASTERACEAE

4.1.4.12. Bilimsel Adı: *Anthemis cretica* L. subsp. *albida* (Boiss.) Grierson
(Şekil 4.1.24.), (Şekil 4.1.25.)

Yöresel Adı: Papatya

Diğer Yöresel Adları: Papatya, Akçabaş

Kullanılan Organları: Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, Ekilmemiş arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Kışın soğuk algınlığında, adet sancılarında, idrar söktürme ve mide rahatsızlıklarında tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Papatyalar yöre halkı tarafından mayıs-haziran ayı aralığında toplanır ve çiçekli kısımları makas yardımı ile kesilerek kurutulur. Çayı yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.24. *Anthemis cretica* L. subsp. *albida* (Boiss.) Grierson'nın arziden genel bir görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.25. *Anthemis cretica* L. subsp. *albida* (Boiss.) Grierson'nın kurutulmuş saklamaya hazır hali

4.1.4. Familya: *ASTERACEAE*

4.1.4.13. Bilimsel Adı: *Onopordum carduchorum* Bornm. Et Beauverd

(Şekil 4.1.26.)

Yöresel Adı: Kangal Dikeni, Deve çökerten, Deve Dikeni

Diğer Yöresel Adları: Deve Dikeni, Kav Dikeni

Kullanılan Organları: Tohumları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Ağustos - Ekim

Mevki: Fakılar Köyü, Fakılar kayası arkası, 1180 m

Kullanılış Amacı: Deve dikenini tıbbi amaçlı kullanılmaktadır. Karaciğer ile ilgili tüm rahatsızlıklarda gönül rahatlığıyla kullanılabilen en önemli bitkilerden biridir.

Kullanılış Şekli: Ağustos ayında olgunlaşan deve dikenlerinin topuz şeklinde olan kafalarının içindeki tohumlar ayıklanır ve kurutulur. Deve dikenini yöre halkı tarafından çayı yapılarak tüketilmektedir.

Deve Dikeni Çayı Tarifi

Kurutulmuş tohumlardan bir miktar alınır ve ezilir. Bir su bardağı suda kaynatılır, 10-15 dk demlenmesi için dinlenmeye bırakılır. Sonra deve dikenini tohumları süzülür ve çayımız hazırdır. Günde 3 defa aç karnına yemeklerden kısa bir süre önce tüketilmesi önerilir.

Şekil 4.1.26. *Onopordum carduchorum* Bornm. Et Beauverd'un araziden bir görünümü

4.1.5. Familya: BERBERIDACEAE

4.1.5.1. Bilimsel Adı: *Berberis crataegina* Dc. (Şekil 4.1.27.), (Şekil 4.2.28.), (Şekil 4.1.29.), (Şekil 4.1.30.)

Yöresel Adı: Ekşi Yaprak, Karamık

Diğer Yöresel Adları: Karamuk

Kullanılan Organları: Yaprakları ve Meyveleri

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Mayıs

Toplama Zamanı: Yaprakları (Nisan-Mayıs), Meyveleri (Ağustos-Eylül)

Mevki: Çarık Saraylar Kasabası, Pınarbaşı Mesire Alanı, Dağlık Arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Nisan-Mayıs ayı aralığında yaprakları toplanır. Karamuk bitkisi bir çalı türü olduğu için dikenleri vardır, o yüzden bitki dipten el ile yukarı doğru sıyrılarak yapraklar toplanır. Yapraklarının ekşimsi bir tadı vardır. Çiğ olarak tüketilmesinin yanında salatalara eklenerek tüketilmektedir. Bitkinin meyveleri ağustos-eylül ayı aralığında tamamen olgunlaştığında yöre halkı tarafından yapraklarda olduğu gibi sıyırmak sureti ile toplanarak tüketilmektedir. Meyvelerinin de aynı yaprakları gibi ekşimsi mayosh bir tadı vardır. Meyveleri iri çekirdekli dir.

Şekil 4.1.27. *Berberis crataegina* Dc.'nin araziden genel bir görünümü yaprakları ve tomurcukları

Şekil 4.2.28. *Berberis crataegina* Dc. yaprakları toplanırken görünümü

Şekil 4.1.29. *Berberis crataegina* Dc.'nin araziden genel bir görünümü

Şekil 4.1.30. *Berberis crataegina* Dc.'nin meyvelerinden bir görünüm
(Foto: H. FAKİR)

4.1.6. Familya: *BORAGINACEAE*

4.1.6.1. Bilimsel Adı: *Anchusa officinalis* L. (Şekil 4.1.31.), (Şekil 4.1.32.),
(Şekil 4.1.33.), (Şekil 4.1.34.)

Yöresel Adı: Balcık, Dana Kulağı

Diğer Yöresel Adları: Sığır Dili Bitkisi, Ballağan

Kullanılan Organları: Yaprakları ve Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Fakılar Köyü, Karaçomak mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Bitkinin yaprakları nisan-mayıs ayı aralığında taze iken toplanarak kavurması, gözlemesi ve böreği yapılarak tüketilir. Çiçeklerini ise çocuklar tek tek kopartarak emme suretiyle sütünü içerler. Çünkü sığırdili bitkisinin çiçeklerindeki sütte şekerli bir tat vardır.

Balcık Kavurması Tarifi

Malzemeler

Yarım kilogram balcık otu

1 adet soğan

1 yemek kaşığı domates salçası

Sıvı yağ

1 tatlı kaşığı tuz

1 tatlı kaşığı kırmızı acı pul biber

Hazırlanışı

Toplanan balcıklar güzelce ayıklanır, yıkanır ve ince ince doğranır,

Soğan doğranır ve yağda pembeleşinceye kadar kavrulur,

Salça eklenir ve kavrulmaya devam edilir,

Üzerine doğramış olduğumuz balcıkları, tuz ve kırmızı acı pul biber de eklenerek yaklaşık olarak 20 dk kavrulur,

Üzerine yoğurt ilave ederek servis yapabilirsiniz.

Balcık Gözlemesi Tarifi

Malzemeler

15 su bardağı un

Yarım yemek kaşığı tuz

Aldığı kadar su

Doğranmış balcık

Sıvı yağ

Kırmızı acı pul biber

Taze soğan

Hazırlanışı

Un, su ve tuz ile birlikte sert bir hamur hazırlanır,

Diğer kalan malzemeler ile çiğ bir iç hazırlanır,

Hamur yufka şeklinde açılır içine hazırladığımız iç harç koyulur ve yarım ay şeklinde kapatılır,

Kızgın saçta pişirilir.

Şekil 4.1.31. *Anchusa officinalis* L.'in araziden genel bir görünümü ve çiçekleri

Şekil 4.1.32. *Anchusa officinalis* L.'in pişirmeye hazırlanışı

Şekil 4.1.33. *Anchusa officinalis* L.'in kavurması

Şekil 4.1.34. *Anchusa officinalis* L.'den gözleme yapımından bir görünüm

4.1.6. Familya: *BORAGINACEAE*

4.1.6.2. Bilimsel Adı: *Echium italicum* L. (Şekil 4.1.35.)

Yöresel Adı: Ayı Kulağı

Diğer Yöresel Adları: Kurt Kuyruğu, Ayı Kulağı

Kullanılan Organları: Kökü

Çiçeklenme Zamanı: Haziran - Temmuz

Toplama Zamanı: Nisan - Mayıs

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Yılanlı mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından nisan – mayıs ayı aralığında sökülerek topraktan çıkartılır. Kökleri burkularak bitkiden kolayca ayrıştırılır ve çiğ olarak tüketilmektedir. Bağırsak gazını giderir, bağırsakların düzenli çalışmasını sağlar.

Şekil 4.1.35. *Echium italicum* L. araziden genel görünümü

4.1.7.Familya: *BRASSICACEAE*

4.1.7.1. Bilimsel Adı: *Raphanus raphanistrum* L. (Şekil 4.1.36.), (Şekil 4.1.37.)

Yöresel Adı: Turp Otu

Diğer Yöresel Adları: Eşek Turpu

Kullanılan Organları: Yaprakları, Sapları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Temmuz

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Bolyeri mevki, Tarla İçi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından taze iken toplanarak kavurması ve salatası yapılır. Hafif acımsı bir tadı vardır. Bu yüzden haşlanarak kullanılır.

Turp Otu Kavurması Tarifi

Turp otu güzelce ayıklanır

Sıcak suda haşlanır

Haşlanan otlar zeytinyağı ile kavrularak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.36. *Raphanus raphanistrum* L. araziden genel görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.37. *Raphanus raphanistrum* L. araziden genel görünümü

4.1.7. Familya: BRASSICACEAE

4.1.7.2. Bilimsel Adı: *Brassica nigra* (L.) Koch (Şekil 4.1.38.)

Yöresel Adı: Hardal

Diğer Yöresel Adları: Kara Hardal

Kullanılan Organları: Yaprakları, Sapları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Temmuz

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Bolyeri mevki, Tarla İçi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılır.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından taze iken toplanarak kavurması ve salatası yapılır. Hafif acımsı bir tadı vardır. Bu yüzden haşlanarak kullanılır.

Turp Otu Kavurması Tarifi

Turp otu güzelce ayıklanır

Sıcak suda haşlanır

Haşlanan otlar zeytinyağı ile kavrularak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.38. *Brassica nigra* (L.) Koch'un araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.7. Familya: BRASSICACEAE

4.1.7.3. Bilimsel Adı: *Eruca sativa* Miller (Şekil 4.1.39.)

Yöresel Adı: Roka

Diğer Yöresel Adları: Roka

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Nisan – Mayıs

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Bolyeri mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından çiğ ya da böreği ve kavurması yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.39. *Eruca sativa* Miller'in çiçeğinden bir görünüm

4.1.7. Familya: *BRASSICACEAE*

4.1.7.4. Bilimsel Adı: *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. (Şekil 4.1.40.)

Yöresel Adı: Tavuk Kursacı, İbrahim Otu

Diğer Yöresel Adları: Çoban Çantası

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Mart - Nisan

Toplama Zamanı: Mart-Nisan

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Umacık mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Tavuk kursacı bitkisi yöre halkı tarafından mart-nisan aylarında taze iken kazılarak çiğ olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.40. *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.'in araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.8. Familya: *CARYOPHYLLACEAE*

4.1.8.1. Bilimsel Adı: *Dianthus zonatus* Fenzl var. *hypochlorus* (Boiss. Et Heldr.) Reeve (Şekil 4.1.41.)

Yöresel Adı: Kaya Karanfili

Diğer Yöresel Adları: Kaya Karanfili

Kullanılan Organları: Tamamı kullanılmaktadır.

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs -Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından toplanır, 25 ve 30'arlı demetler haline getirilerek iple ya da tel ile köklerin bitişiyle bağlanır. Bahçe süpürgesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.41. *Dianthus zonatus* Fenzl var. *hypochlorus* (Boiss. Et Heldr.) Reeve'in araziden ve herbaryum örneği halinden bir görünüm

4.1.8. Familya: CARYOPHYLLACEAE

4.1.8.2. Bilimsel Adı: *Silene noctiflora* L. (Şekil 4.1.42.)

Yöresel Adı: Yeşil Nakıl

Diğer Yöresel Adları: Yeşil Nakıl

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Nisan-Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası Mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılır.

Kullanılış Şekli: Nisan- Haziran ayları aralığında hayvanlar otlatmaya çıkarılır, hayvanlar bitkinin toprak üstü kısmını yiyerek yem ihtiyaçlarını karşılarlar.

Şekil 4.1.42. *Silene noctiflora* L.'nin herbarium örneği halinden bir görünüm

4.1.9. Familya: *CHENOPODIACEAE*

4.1.9.1. Bilimsel Adı: *Chenopodium album* L. (Şekil 4.1.43.)

Yöresel Adı: Köpek Sirkeni, Sirken

Diğer Yöresel Adları: Ak Sirken

Kullanılan Organları: Yaprakları ve Sürgünleri

Çiçeklenme Zamanı: Haziran (Tohuma karması)

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran (Mart ayından itibaren yetişir)

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yaprakları ve sürgünleri mayıs-haziran ayında taze iken toplanarak salatası, böreği ve kavurması yapılarak tüketilir.

Şekil 4.1.43. *Chenopodium album* L. araziden genel görünümü

4.1.10. Familya: *CONVOLVULACEAE*

4.1.10.1. Bilimsel Adı: *Convolvulus arvensis* L. (Şekil 4.1.44.)

Yöresel Adı: Sarmaşık

Diğer Yöresel Adları: Tarla Sarmaşığı

Kullanılan Organları: yaprakları ve sürgünleri

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Nisan - Mayıs

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından taze iken toplanarak böreği ve gözlemesi yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.44. *Convolvulus arvensis* L. araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.11. Familya: *CRASSULACEAE*

4.1.11.1. Bilimsel Adı: *Rosularia sempervivum* (M. Bieb.) Berger subsp. *persica* (Boiss.) Egglı (Şekil 4.1.45.), (Şekil 4.1.46.)

Yöresel Adı: Kader Otu

Diğer Yöresel Adları: Acem Koruğu

Kullanılan Organları: Tamamı kullanılmaktadır.

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Fakılar Köyü, Fakılar Kayası, 1180 m

Kullanılış Amacı: Dilek dilemek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs - haziran ayı aralığında kökünden sökölme suretiyle toplanan bu efsanevi ot köklerine ip bağlanarak kişi ne istiyorya onu dileyerek ipi düğümler ve duvara asar. Eğer kader otu büyümeye hala devam eder ve çiçek açmaya başlarsa dileklerin gerçekleşeceğine inanılır.

Şekil 4.1.45. *Rosularia sempervivum* (M. Bieb.) Berger subsp. *persica* (Boiss.)
Eggli'nin araziden genel görünümü

Şekil 4.1.46. *Rosularia sempervivum* (M. Bieb.) Berger subsp. *persica* (Boiss.)
Eggli'nin araziden söküldükten sonraki ve dilek dilemek için
duvara asılmasından bir görünüm

4.1.12.Familya: CUPRESSACEAE

4.1.12.1. Bilimsel Adı: *Juniperus excelsa* M.Bieb. subsp. *excelsa* (Şekil 4.1.47.)

Yöresel Adı: Ardıç Giliği, Töngülük

Diğer Yöresel Adları: Kara-Siyah Ardıç, Saç Ağacı

Kullanılan Organları: Tohumları

Çiçeklenme Zamanı:

Toplama Zamanı:

Mevki: Gedikli Köyü, Beyşehir Gölü Üstü, Dağlık Arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Ardıç giliği, nefes darlığı, soğuk algınlığı ve astım gibi rahatsızlıklarda tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Olgunlaşan ardıç tohumları yöre halkı tarafından toplanarak kurutulur. Kurutulduktan sonra direk yenilebileceği gibi kaynatılarak suyu da içilebilir.

Şekil 4.1.47. *Juniperus excelsa* M.Bieb. subsp. *excelsa* sürgün ve kozalaklarından bir görünüm

4.1.13. Familya: *DIPSACACEAE*

4.1.13.1. Bilimsel Adı: *Scabiosa columbaria* L. subsp. *ochroleuca* (L.) Celak var. *ochroleuca* (L.) Coulter (Şekil 4.1.48.)

Yöresel Adı: Yörük Süpürgesi

Diğer Yöresel Adları: Sarı Uyuz Ot

Kullanılan Organları: Tamamı kullanılmaktadır.

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs – Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs – Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından toplanır, 25 ve 30'arlı demetler haline getirilerek iple ya da tel ile köklerin bitişiyle bağlanır. Bahçe süpürgesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.48. *Scabiosa columbaria* L. subsp. *ochroleuca* (L.) Celak var. *ochroleuca* (L.) Coulter'nın herbaryum örneği haline getirilmiş hali

4.1.14. Familya: *EQUISETACEAE*

4.1.14.1. Bilimsel Adı: *Equisetum arvense* L. (Şekil 4.1.49.)

Yöresel Adı: Ulam Otu, At Kuyruğu, Kırkkilit Otu

Diğer Yöresel Adları: Kırkkilit Otu

Kullanılan Organları: Tamamı kullanılabilir.

Çiçeklenme Zamanı: Haziran (tohuma karması)

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Burundibi mevki, Tarla Dışı, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Romatizmaya iyi gelir. Tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs-haziran aylarında yöre halkı tarafından toplanarak taze iken ya da kurutuktan sonra kaynatılarak çayı yapılarak tüketilir.

Şekil 4.1.49. *Equisetum arvense* L. araziden genel görünümü ve yaprakları

4.1.15. Familya: EUPHORBIACEAE

4.1.15.1. Bilimsel Adı: *Euphorbia macroclada* Boiss. (Şekil 4.1.50.),
(Şekil 4.1.51.), (Şekil 4.1.52.)

Yöresel Adı: Sütleğen

Diğer Yöresel Adları: Neblul, Sütleğen

Kullanılan Organları: Sürgünü

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Mayıs

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Fakılar köyü, Akbel mevki, Fakılar kayası, 1180 m

Kullanılış Amacı: Deri ve zührevi yaraların tedavisinde tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Sütleğenin sürgünü kırılır ya da kesilir bu işlem sonrasında süt çıkar ve bu sütü uçuk yarası, normal zührevi yaralara ve ya siğillere sürüldüğünde yarayı ya da siğili yok etme ve iyileştirme etkisi vardır.

Şekil 4.1.50. *Euphorbia macroclada* Boiss.'in araziden genel görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.51. *Euphorbia macroclada* Boiss.'in sürgününden çıkan sütü

Şekil 4.1.52. *Euphorbia macroclada* Boiss.'in herbarium örneği

4.1.16. Familya: FABACEAE

4.1.16.1. Bilimsel Adı: *Trifolium campestre* Schreb. (Şekil 4.1.53.)

Yöresel Adı: Dilfir

Diğer Yöresel Adları: Kır Tirfili, Üçgül

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Nisan-Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası Mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılır.

Kullanılış Şekli: Nisan - Haziran ayları aralığında hayvanlar otlatmaya çıkarılır, hayvanlar bitkinin toprak üstü kısmını yiyerek yem ihtiyaçlarını karşılarlar.

Şekil 4.1.53. *Trifolium campestre* Schreb.'nin çiçeği ve yaprağından bir görünüm

4.1.16. Familya: *FABACEAE*

4.1.16.2. Bilimsel Adı: *Echinops ritro* L. (Şekil 4.1.54.)

Yöresel Adı: Eşek Dikeni

Diğer Yöresel Adları: Topuz, Eşek Dikeni

Kullanılan Organları: Çiçekli Topuzu

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Haziran Temmuz

Mevki: Fakılar Köyü, Fakılar Kayası Arkası, Yol Kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Böbrekteki kum ve taşların dökülmesinde ve idrar artırma gibi rahatsızlıkların tedavisinde tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Kurutulmuş kökleri kaynatılır ve çayı yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.54. *Echinops ritro* L. araziden bir görünümü

4.1.16. Familya: *FABACEAE*

4.1.16.3. Bilimsel Adı: *Coronilla coronata* L. (Şekil 4.1.55.)

Yöresel Adı: Katır Tırnağı

Diğer Yöresel Adları: Burçak

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı hayvanlarını otlatmaya çıkarırlar ve bu bitkiyi hayvanlar yer ve yem ihtiyaçlarını karşılarlar.

Şekil 4.1.55. *Coronilla coronata* L. araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.16. Familya: FABACEAE

4.1.16.4. Bilimsel Adı: *Vicia cracca* L. subsp. *cracca* L. (Şekil 4.1.56.)

Yöresel Adı: Fink

Diğer Yöresel Adları: Kuş Fiği

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından bir biçici yardımı ile elde edilen bu bitki taze iken hayvanların yemine karıştırılarak hayvanların yem ihtiyacı karşılanır.

Şekil 4.1.56. *Vicia cracca* L. subsp. *cracca* L. herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.16. Familya: *FABACEAE*

4.1.16.5. Bilimsel Adı: *Melilotus officinalis* (L.) Desr. (Şekil 4.1.57.)

Yöresel Adı: Kokulu Yonca

Diğer Yöresel Adları: Sarıtaş Yoncası

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından toplanan bu bitki taze iken hayvanları yemlemede kullanılır.

Şekil 4.1.57. *Melilotus officinalis* (L.) Desr. herbarium örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.16. Familya: *FABACEAE*

4.1.16.6. Bilimsel Adı: *Lathyrus chloranthus* Boiss. (Şekil 4.1.58.)

Yöresel Adı: Yaş İmirdik

Diğer Yöresel Adları: Yaş İmirdik

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından toplanan bu bitki taze iken hayvanları yemlemede kullanılır.

Şekil 4.1.58. *Lathyrus chloranthus* Boiss. herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.16. Familya: FABACEAE

4.1.16.7. Bilimsel Adı: *Trifolium pratense* L. var. *pratense* Boiss. Et Bal.

(Şekil 4.1.59.)

Yöresel Adı: Kırmızı Yonca

Diğer Yöresel Adları: Çayır Üçgülü

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından toplananır ve taze iken hayvanlara verilir.

Şekil 4.1.59. *Trifolium pratense* L. var. *pratense* Boiss. Et Bal. herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.17. Familya: FAGACEAE

4.1.17.1. Bilimsel Adı: *Quercus pubescens* Willd. (Şekil 4.1.60.)

Yöresel Adı: Pelit

Diğer Yöresel Adları: Tüylü Meşe

Kullanılan Organları: Palamutları

Çiçeklenme Zamanı:

Toplama Zamanı: Kasım-Aralık

Mevki: Kızıldağ Milli Parkı, Orman içi, yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Kış aylarında keyfi olarak tüketilmesinin yanında palamutları koyunlara yem olarakta verilmektedir.

Kullanılış Şekli: Kasım-Aralık ayları aralığında olgunlaşan palamutlar dökülmeye başlar ve bunlar yöre halkı tarafından toplanır. Palamutların ilk başlarda acı ve buruk bir tadı vardır ve bu sebepten acılığını alması için bir ay kadar toprağa gömülür. Süre sonunda topraktan çıkarılan palamutlar közde, ocakta, veya sobanın üzerinde tıpkı kestane gibi pişirilir. İsteğe bağlı çiğ olarak tüketen kişilerde vardır. Su ile birlikte yenilen palamutların hoş bir tadı vardır.

Şekil 4.1.60. *Quercus pubescens* Willd. araziden genel görünümü ve palamutları

4.1.18. Familya: GUTTIFERAE

4.1.18.1. Bilimsel Adı: *Hypericum perforatum* L. (Şekil 4.1.61.), (Şekil 4.1.62.)

Yöresel Adı: Sarı Kantaron

Diğer Yöresel Adları: Kantaron

Kullanılan Organları: Çiçeği ve sapları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Temmuz

Toplama Zamanı: Mayıs - Temmuz

Mevki: Çiçekpınar kasabası, burundibi mevki, yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Psikolojik rahatsızlıklar, stres, menopoz etkileri, baş ağrısı ve migren gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – Temmuz ayları aralığında yöre halkı tarafından taze iken toplanır ve kurutulur. Çayı yapılarak tüketilen bir bitkidir. Kaynamış suya bir tutam kuru sarı kantaron bitkisi eklenerek normal çay gibi 15-20 dakika demlenmeye bırakılır ve sonrasında tüketilmektedir.

Şekil 4.1.61. *Hypericum perforatum* L. araziden genel görünümü ve çiçekleri

Şekil 4.1.62. *Hypericum perforatum* L. herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.19. Familya: IRIDACEAE

4.1.19.1. Bilimsel Adı: *Crocus danfordiae* Maw (Şekil 4.1.63.), (Şekil 4.1.64.), (Şekil 4.1.65.), (Şekil 4.1.66.)

Yöresel Adı: Sarı Çiğdem

Diğer Yöresel Adları: İnce Çiğdem, Ciynak

Kullanılan Organları: Çiçeği ve Kökü

Çiçeklenme Zamanı: Şubat-Mart

Toplama Zamanı: Şubat-Mart

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Burundibi mevki, Dağlık arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı:

Kullanılış Şekli: Çiğdem bitkisi yani bu yörede özellikle yetişen sarı çiğdem kış sonunda bahara doğru karlar erimeye başladığında karların hemen altından meydana gelen mucizevi sarı çiçekli bir bitkidir. Bu bitki şubat-mart ayı aralığında yöre halkı tarafından bir bıçak yardımı ile sökülme sureti ile elde edilir. Sarı çiğdem soğanlı bir bitkidir. Dışındaki yararsız yaprakları soyularak

çiçeği ve kökü temizlendikten sonra çiğ olarak tüketilmektedir. Aynı zamanda taze iken toplandığında çiçeği ve kökü kaynatılarak suyu içilir, bu suyun ciddi anlamda idrar söktürücü bir etkisi vardır. Fazla tüketiminden kaçınılmalıdır çünkü fazlası zehir etkisi göstermektedir.

Şekil 4.1.63. *Crocus danfordiae* Maw araziden genel görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.64. *Crocus danfordiae* Maw araziden toplanmasına ait bir görüntü

Şekil 4.1.65. *Crocus danfordiae* Maw temizlenmesine ait bir görüntü

Şekil 4.1.66. *Crocus danfordiae* Maw herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.19. Familya: *IRIDACEAE*

4.1.19.2. Bilimsel Adı: *Crocus cancellatus* Herbert subsp. *cancellatus* Herbert
(Şekil 4.1.67.), (Şekil 4.1.68.), (Şekil 4.1.69.)

Yöresel Adı: Kardelen

Diğer Yöresel Adları: Gözenek Bitkisi

Kullanılan Organları: Çiçekleri ve Kökü

Çiçeklenme Zamanı: Şubat-Mart

Toplama Zamanı: Şubat-Mart

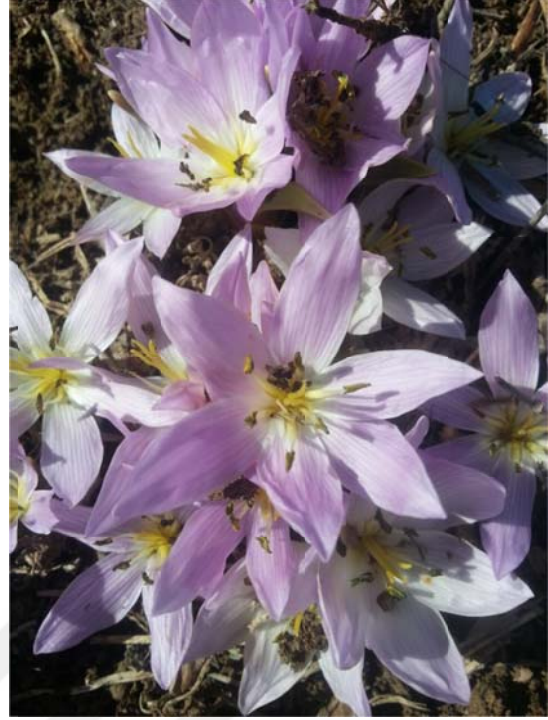
Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Köy korusu, Dağlık arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli:

Şekil 4.1.67. *Crocus cancellatus* Herbert subsp. *cancellatus* Herbert araziden bir görüntüsü

Şekil 4.1.68. *Crocus cancellatus* Herbert subsp. *cancellatus* Herbert araziden bir görüntüsü

Şekil 4.1.69. *Crocus cancellatus* Herbert subsp. *cancellatus* Herbert araziden toplanırken bir görüntüsü

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.1. Bilimsel Adı: *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* L. (Şekil 4.1.70.)

Yöresel Adı: Oğul Otu

Diğer Yöresel Adları: Melissa Otu, Oğul Otu, Limon Otu

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Temmuz - Ağustos

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası Mevki, Eski Kuru Çay, 1180 m

Kullanılış Amacı: Ateş düşürmede, mide rahatsızlıklarında ve stresi azaltmak amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Taze iken mayıs – haziran ayları aralığında yöre halkı tarafından ihtiyaçları kadar toplanır ve kurutularak muhafaza edilir. Çayı yapılarak tüketilen bir bitkidir. Kaynamış suya bir tutam kuru melissa yaprağı atılır ve 10 dakika demlendikten sonra tüketilebilir. Melissa bitkisinin aynı zamanda ciddi anlamda sakinleştirici bir etkisi de bulunmaktadır. Melissa otunu bulmak ve teşhis etmek çok kolaydır çünkü; yaprakları limon gibi kokmaktadır, bazı yörelerde bu özelliğinden dolayı limon otu da denilmektedir.

Şekil 4.1.70. *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* L. herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.2. Bilimsel Adı: *Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides* (L.) (Şekil 4.1.71.)

Yöresel Adı: Yabani Nane, Su Nanesi

Diğer Yöresel Adları: Dere Nanesi, Su Nanesi

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Fakılar Köyü, Fakılar Kayası Arkası, Dere Kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Bu bitki yöre halkı tarafından mayıs-haziran aylarında yaprakları toplanarak kurutulur. Kurutulan yapraklar robotta çekilerek ve ya el ile ufalanmak sureti ile toz haline getirilir. Ve ihtiyaç duyulan her yemekte baharat olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.71. *Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides* (L.) araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.3. Bilimsel Adı: *Thymus cilicicus* Boiss. Et Bal. (Şekil 4.1.72.),
(Şekil 4.1.73.)

Yöresel Adı: Dağ Kekigi

Diğer Yöresel Adları: Kekik

Kullanılan Organları: Kökü dışında tamamı kullanılabilir.

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Fakılar Köyü, Akbel mevki, Fakılar kayası karşısı, Dağlık arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Kekik bitkisi bazı yemeklerde lezzet ve koku vermesi amacıyla baharat olarak kullanılır. Kekik bitkisinin çayı yapılarakta kışın soğuk algınlığında ve ağız içi yaralarında tedavi amaçlı da kullanılabilir.

Kullanılış Şekli: Kekik bitkisi mayıs-haziran ayında çiçeklenme döneminde toplanarak kurutulur. Kurutulan bitkinin bir kısmı robotta çekilir toz haline getirilerek baharat olarak kullanılmak üzere kavanozlarda muhafazaya alınır. Diğer kurutulan bitkiler ise çayı yapılarak tüketilir. Kekik bitkisi çorba, et yemeklerinde, mangal etinde, dolma ve sarmalarda baharat olarak kullanılır. Bu kullanımlarda kekik yiyeceklere hoş bir koku ve lezzet vermektedir. Kekik çayı kışın soğuk algınlığında, ağız içi yaralarda tedavi amaçlı tüketilmektedir. Aynı zamanda kekik çayının ciddi anlamda sakinleştirici bir etkisi de bulunmaktadır.

Şekil 4.1.72. *Thymus cilicicus* Boiss. Et Bal. araziden genel görünümü

Şekil 4.1.73. *Thymus cilicicus* Boiss. Et Bal. araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.4. Bilimsel Adı: *Sideritis libanotica* Labill. subsp. *linearis* (Bentham) Bornm. (Şekil 4.1.74.)

Yöresel Adı: Dağ Çayı

Diğer Yöresel Adları: Kozalı Kekik

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mevsiminde yöre halkı tarafından toplanıp kurutulan bitki, çayı yapılarak tüketilmektedir. Dağ çayının hazırlanışı bir miktar su kaynatılır ve içine bir tutam kurutulmuş bitki eklenerek 5- 10 dakika demlenmeye bırakılır ve sıcak olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.74. *Sideritis libanotica* Labill. subsp. *linearis* (Benthām) Bornm. araziden genel görünümü ve çiçeği

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.5. Bilimsel Adı: *Sideritis pisdica* Boiss. Et Heldr. Apud Benthām (Şekil 4.1.75.)

Yöresel Adı: Adaçayı

Diğer Yöresel Adları: Eldiven Çayı

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mevsiminde yöre halkı tarafından toplanıp kurutulan bitki, çayı yapılarak tüketilmektedir. Eldiven çayının hazırlanışı bir miktar su kaynatılır ve içine bir tutam kurutulmuş bitki eklenerek 5- 10 dakika demlenmeye bırakılır ve sıcak olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.75. *Sideritis pisidica* Boiss. Et Heldr. Apud Bentham herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.20. Familya: *LAMIACEAE*

4.1.20.6. Bilimsel Adı: *Salvia sclarea* L. (Şekil 4.1.76.)

Yöresel Adı: Adaçayı, Misk Adaçayı

Diğer Yöresel Adları: Misk Adaçayı, Paskulak

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mevsiminde yöre halkı tarafından toplanıp kurutulan bitki, çayı yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.76. *Salvia sclarea* L. genel görünümü ve çiçeği

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.7. Bilimsel Adı: *Phlomis samia* L. (Şekil 4.1.77.)

Yöresel Adı: Adaçayı

Diğer Yöresel Adları: Pembe Çalba

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mevsiminde yöre halkı tarafından toplanıp kurutulan bitki, çayı yapılarak tüketilmektedir. Pembe çalba çayı bir miktar sıcak suyun içine bir tutam kurutulmuş bitki eklenir ve demleyerek tüketilmektedir.

Şekil 4.1.77. *Phlomis samia* L. herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.8. Bilimsel Adı: *Phlomis armeniaca* Willd. (Şekil 4.1.78.)

Yöresel Adı: Adaçayı

Diğer Yöresel Adları: Boz Şavlak

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mevsiminde yöre halkı tarafından toplanıp kurutulan bitki, çayı yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.78. *Phlomis armeniaca* Willd. herbarium örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.20. Familya: LAMIACEAE

4.1.20.9. Bilimsel Adı: *Phlomis pungens* Willd. var. *pungens* Willd.

(Şekil 4.1.79.)

Yöresel Adı: Adaçayı

Diğer Yöresel Adları: Silvanok

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mevsiminde yöre halkı tarafından toplanıp kurutulan bitki, çayı yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.79. *Phlomis pungens* Willd. var. *pungens* Willd. herbaryum örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.20. **Familiya:** LAMIACEAE

4.1.20.10. **Bilimsel Adı:** *Salvia virgata* Jacq. (Şekil 4.1.80.)

Yöresel Adı: Adaçayı

Diğer Yöresel Adları: Fatmaana Otu

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mevsiminde yöre halkı tarafından toplanıp kurutulan bitki, çayı yapılarak tüketilmektedir. Adaçayının hazırlanışı bir miktar su kaynatılır ve içine bir tutam kurutulmuş bitki eklenerek 5-10 dakika demlenmeye bırakılır ve sıcak olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.80. *Salvia virgata* Jacq. herbarium örneği haline getirilmesinden bir görünüm

4.1.21. Familya: *LILIACEAE*

4.1.21.1. Bilimsel Adı: *Muscari bourgaei* Baker (Şekil 4.1.81.)

Yöresel Adı: Yumurta Boyası, Arap sümbülü

Diğer Yöresel Adları: Dağ Sümbülü, Misk Sümbülü, Üzüm Sümbülü,

Kullanılan Organları: Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Mart-Mayıs

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Burundibi Mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yumurta boyamak için kullanılır.

Kullanılış Şekli: Bitkinin çiçekleri nisan-mayıs ayında toplanarak yumurta boyama işinde kullanılır. Arap sümbülünün çiçeklerinin kalıcı bir boya etkisi vardır. Yöre halkı arap sümbülünün çiçeklerini kullanarak yumurtalara çeşitli şekiller ve çizikler atarlar bunun sebebi yöredeki inanca göre yumurtadan çıkan civciv yumurta dışına atılan desenlere sahip olarak meydana gelir.

Şekil 4.1.81. *Muscari bourgaei* Baker araziden genel görünümü, çiçeği ve kökleri

4.1.21. Familya: *LILIACEAE*

4.1.21.2. Bilimsel Adı: *Allium nigrum* L. (Şekil 4.1.82.)

Yöresel Adı: Mor topuz

Diğer Yöresel Adları: Kara Soğanı

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Haziran - Temmuz

Toplama Zamanı: Haziran - Temmuz

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Haziran – temmuz aylarında yöre halkı tarafından biçilmek sureti ile ağla getirilen bu bitki hayvanların yem ihtiyacında kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.82. *Allium nigrum* L. çiçeğinden bir görünümü

4.1.22. Familya: *LORANTHACEAE*

4.1.22.1. Bilimsel Adı: *Viscum album* L. subsp. *album* L. (Şekil 4.1.83.)

Yöresel Adı: Gövelek

Diğer Yöresel Adları: Ökse Otu

Kullanılan Organları: Mevveleri, sapları, yaprakları

Çiçeklenme Zamanı:

Toplama Zamanı:

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, 1180 m

Kullanılış Amacı: Menopoz ve kalp rahatsızlıklarında tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Ökse otu asalak yaşayan bir bitkidir. Kavak, armut gibi ağaçlar üzerinde yaşar. Çayı yapılarak tüketilmektedir.

Ökse Otu Çayı Tarifi

Soğuk suda demlenir ve bir gece bekletilir, sonra tüketilir.

Günlük 1 su bardağı içilir, fazla tüketilmemesi önerilmektedir.

Şekil 4.1.83. *Viscum album* L. subsp. *album* L. kurutulmuş saklamaya hazır halinden bir görünüm

4.1.23. Familya: MALVACEAE

4.1.23.1. Bilimsel Adı: *Malva neglecta* Wallr. (Şekil 4.1.84.), (Şekil 4.1.85.)

Yöresel Adı: Ebe Gümecı

Diğer Yöresel Adları: Çoban Çöreğı

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Nisan-Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Senir mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır. Ayrıca gastrit, üst solunum yollarında, öksürükte, mide ülseri gibi rahatsızlıkların tedavisinde tıbbi amaçlı da tüketilmektedir. Aynı zamanda diz ağrılarına da iyi geldiğı bilinmektedir.

Kullanılış Şekli: Yaprakları nisan-mayıs ayında toplanarak sarması, kavurması böreğı ve gözlemesi yapılır. Suyu çıkartılır, çok yapışkan bir su elde edilir, içmesi çok zordur bu sebeple sıkıcıyla ya da soğuk suda çıkartılır o zaman yapışkan olmaz.

Şekil 4.1.84. *Malva neglecta* Wallr. araziden genel görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.85. *Malva neglecta* Wallr. herbaryum örneğinden bir görünüm

4.1.23. Familya: MALVACEAE

4.1.23.2. Bilimsel Adı: *Alcea striata* (DC.) Alef. subsp. *striata* (DC.) Alef.
(Şekil 4.1.86.), (Şekil 4.1.87.), (Şekil 4.1.88.)

Yöresel Adı: Gül Fatma, Fatmagül Çiçeği

Diğer Yöresel Adları: Hatmi Çiçeği, Yivli Hatmi

Kullanılan Organları: Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Haziran - Temmuz

Toplama Zamanı: Haziran - Temmuz

Mevki: Fakılar Köyü, Su kanalı kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Grip, öksürük ve mide rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Fatmagül bitkisinin çiçekleri haziran – temmuz ayları aralığında yöre halkı tarafından toplanarak kurutulur. Kaynamış suya bir tutam kuru Fatmagül çiçeği atılarak 2-3 dakika demlenir, çayı yapılarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.86. *Alcea striata* (DC.) Alef. subsp. *striata* (DC.) Alef. araziden genel görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.87. *Alcea striata* (DC.) Alef. subsp. *striata* (DC.) Alef. araziden genel görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.88. *Alcea striata* (DC.) Alef. subsp. *striata* (DC.) Alef. herbarium örneğinden bir görünüm

4.1.24. Familya: PAPAVERACEAE

4.1.24.1. Bilimsel Adı: *Glaucium grandiflorum* Boiss. Et Huet. var. *grandiflorum* Boiss. Et Huet. (Şekil 4.1.89.), (Şekil 4.1.90.)

Yöresel Adı: Gavur haşhaşı, Bobacca Otu

Diğer Yöresel Adları: Gelincik Bitkisi

Kullanılan Organları: Çiçeği, yaprakları, sapları

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Haziran

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası Mevki, Tarla İçi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından taze iken toplanarak kavurması ve böreği yapılarak tüketilmektedir. Gelincik otunun koparılması yöredeki bazı inançlara göre uygun bulunmaz çünkü bu bitkiyi her kim koparırsa babasının öleceğine inanılır.

Şekil 4.1.89. *Glaucium grandiflorum* Boiss. Et Huet. var. *grandiflorum* Boiss. Et Huet. araziden genel görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.90. *Glaucium grandiflorum* Boiss. Et Huet. var. *grandiflorum* Boiss. Et Huet. herbaryum örneğinden bir görünüm

4.1.25. Familya: *PLANTAGINACEAE*

4.1.25.1. Bilimsel Adı: *Plantago lanceolata* L. (Şekil 4.1.91.)

Yöresel Adı: Bodak Gulağı, Sinirli Ot

Diğer Yöresel Adları: Sinir Otu

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs- Haziran

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Astım bronşit ve nefes darlığı gibi rahatsızlıklarda tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Sinir otu yöre halkı tarafından nisan-mayıs ayında toplanır ve yaprakları ayrıştırılarak kurutulur. Sinir otu, çayı yapıp tüketilmektedir.

Sinir Otu Çayı Tarifi

1 bardak kaynamış suyun içine bir miktar sinir otu koyularak 15 dk boyunca demlemeye bırakılır, demlendikten sonra otlar süzülerek içilir.

Şekil 4.1.91. *Plantago lanceolata* L. araziden genel görünümü ve yaprakları

4.1.25. Familya: *PLANTAGINACEAE*

4.1.25.2. Bilimsel Adı: *Plantago lagopus* L. (Şekil 4.1.92.)

Yöresel Adı: Toklubası Otu

Diğer Yöresel Adları: Kırkdamar Otu

Kullanılan Organları: Yaprakları, Sapı

Çiçeklenme Zamanı:

Toplama Zamanı: Mayıs-Temmuz

Mevki: Çarıkсарaylar kasabası, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yaprakları ve sapları Mayıs-Temmuz ayı aralığında taze iken toplanarak kavurması ve böreği yapılarak tüketilmektedir. Özellikle kahvaltılarda yağda çevrilip yumurta kırılıp tüketilmektedir. Yöre halkı tarafından kahvaltılarda tüketilmesinin sebebi güç ve enerji verdiğine inanılmaktadır.

Şekil 4.1.92. *Plantago lagopus* L. araziden toplanmış yaprakları
(Foto: H. AYDOĞDU)

4.1.26. Familya: POACEAE

4.1.26.1. Bilimsel Adı: *Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon* (L.) Pers.

(Şekil 4.1.93.)

Yöresel Adı: Ayrık Otu

Diğer Yöresel Adları: Köpekdişi Otu

Kullanılan Organları: Yaprakları ve Kökü

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Böbrek ve bağırsak ağrılarına iyi gelir. Ayrıca ruhi, yani psikolojik rahatsızlıklarda da sakinleştirici etkisi vardır. Kanseri Önlemede de bire bir etkilidir.

Kullanılış Şekli: Ayrık otu mayıs-haziran aylarında taze olarak toplanır ve kaynatılarak içilir.

Şekil 4.1.93. *Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon* (L.) Pers. herbaryum örneğinden bir görünüm

4.1.26. Familya: POACEAE

4.1.26.2. Bilimsel Adı: *Avena fatua* L. var. *fatua* L. (Şekil 4.1.94.)

Yöresel Adı: Yabani Yulaf

Diğer Yöresel Adları: Deli Yulaf

Kullanılan Organları: Sapları

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Mayıs-Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Tarla içi açıklıklar, 1180 m

Kullanılış Amacı: Tıbbi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yabani yulaf yöre halkı tarafından taze iken toplanır, sapları ayrılır ve kurutulur. Bir miktar yabani yulaf sapı sıcak suda bir taşımlik kaynatılır. Elde edilen su içildiğinde kandaki şeker hormonunu dengeler, idrar

artırma gibi durumlarda kullanılır. Ayrıca ciltte alerjik bir durum var ise bu su ile yıkandığında hemen geçirir.

Şekil 4.1.94. *Avena fatua* L. var. *fatua* L. kurutulmuş halinden bir görünüm

4.1.27. Familya: POLYGONACEAE

4.1.27.1. Bilimsel Adı: *Rumex angustifolius* Campd. subsp. *angustifolius* Campd. (Şekil 4.1.95.), (Şekil 4.1.96.), (Şekil 4.1.97.)

Yöresel Adı: İlebada

Diğer Yöresel Adları: Labada

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Ağustos

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Bitkinin yaprakları nisan-mayıs ayı aralığında taze iken toplanarak sarması yapılır.

Labada Sarması Tarifi

Malzemeler

Labada yaprağı

2 orta boy kuru soğan
1 su bardağı pirinç
½ su bardağı pilavlık bulgur
2 orta boy domates
1 tatlı kaşığı salata salça (içi harcı için)
1 çorba kaşığı salça (sosu için)
Karabiber, kimyon, nane, kekik, kırmızı acı pul biber
Sıvı yağ
Tuz

Hazırlanışı

Labada bitkisinin sap kısımları yaprak ayasına kadar kesilir
Yaprakları sıcak su ile derince bir kapta haşlanır
Derince bir tencereye yağı alınır
İnce doğranmış soğanlar yağda pembeleşinceye kadar kavrulur
Ilık suda yıkadığımız pirinç ve bulgur süzdürülüp soğanlar ile birlikte birkaç dakika kavrulur
Rendelenen domatesler ve 1 tatlı kaşığı salça renk ve aroma vermesi için ilave edilir
Salçanın kokusu gidene kadar kavrulduktan sonra baharatları da ilave edilir
Üzerini 1 parmak geçecek kadar su ilave edilerek pilav yapar gibi orta ateşte pişirilir
Ateşten aldığımız iç harç oda sıcaklığında ılımaya bırakılır
Yaprakların damarlı kısımları üste kalacak bir şekilde çevrilir ve iç harç koyulur
Yaprak sarmasında olduğu gibi tencerenin alt kısmına yapraklar serilir ve sardığımız sarmalar düzenli bir şekilde tencereye yerleştirilir
Bir kenarda sıvı yağla ile birlikte 1 çorba kaşığı salça kokusu çıkana kadar kavrulur
Tuzunu ayarlayıp 1 bardak su eklenir, suyu hafif çektiğinde hazırladığımız sos üzerine gezdirilir
Yarım saat kadar orta ateşte pişirmeye bırakılır
Piştikten sonra oda sıcaklığında soğumaya bırakılır ayran ve ya yoğurt eşliğinde servis yapılabilir.

Şekil 4.1.95. *Rumex angustifolius* Campd. subsp. *angustifolius* Campd. yaprakları ve araziden toplanırken ki halinden bir görünüm

Şekil 4.1.96. *Rumex angustifolius* Campd. subsp. *angustifolius* Campd. sarmasının yapımından bir görünüm

Şekil 4.1.97. *Rumex angustifolius* Campd. subsp. *angustifolius* Campd. sarması

4.1.27. Familya: *POLYGONACEAE*

4.1.27.2. Bilimsel Adı: *Polygonum cognatum* L. (Şekil 4.1.98.)

Yöresel Adı: Kuzu Kulağı, Madımak

Diğer Yöresel Adları: Madımak

Kullanılan Organları: Yaprakları

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz gibi tohumla karar

Toplama Zamanı: Mart-Nisan

Mevki: Fakılar Köyü, Karaçomak mevki, Tarla dışı, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Mart- nisan ayı aralığında taze iken toplanarak yöre halkı tarafından çiğ olarak tüketilmektedir.

Şekil 4.1.98. *Polygonum cognatum* L. araziden genel bir görünümü

4.1.28. Familya: *PORTULACACEAE*

4.1.28.1. Bilimsel Adı: *Portulaca oleracea* L. (Şekil 4.1.99.)

Yöresel Adı: Temiz Otu

Diğer Yöresel Adları: Semiz Otu

Kullanılan Organları: Yaprakları ve sürgünleri

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Nisan-Temmuz

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Burundibi mevki, Tarla içi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmesinin yanında diyet yapan kişilerde de bağırsakları çalıştırdığı için sıklıkla kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yaprakları ve sürgünleri taze iken toplanarak çiğ olarak, yoğurt içine yaprakları karıştırılarak meze olarak ve salatası yapılarak tüketilir. Mayıs, ekşimsi bir tadı vardır.

Şekil 4.1.99. *Portulaca oleracea* L. araziden genel bir görünümü ve çiçeği

4.1.29. Familya: RANUNCULACEAE

4.1.29.1. Bilimsel Adı: *Adonis aestivalis* L. subsp. *aestivalis* L. (Şekil 4.1.100.), (Şekil 4.1.101.)

Yöresel Adı: Kırmızı çiçek

Diğer Yöresel Adları: Kan Damlası

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Köy Korusu, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs - haziran aylarında hayvanlar otlatmak amacıyla çıkarılır ve bu bitkiyi yiyerek yem ihtiyaçlarını karşılarlar. Hayvanlara bol miktarda süt getirisi olduğu düşünülmektedir.

Şekil 4.1.100. *Adonis aestivalis* L. subsp. *aestivalis* L. araziden genel bir görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.101. *Adonis aestivalis* L. subsp. *aestivalis* L. araziden genel bir görünümü

4.1.29. Familya: RANUNCULACEAE

4.1.29.2. Bilimsel Adı: *Consolida orientalis* (Gay) Schrod. (Şekil 4.1.102.),
(Şekil 4.1.103.)

Yöresel Adı: Kedi Merdiveni

Diğer Yöresel Adları: Mor Çiçek

Kullanılan Organları: Tamamı kullanılmaktadır.

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs -Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından toplanır, 25 ve 30'arlı demetler haline getirilerek iple ya da tel ile köklerin bitişiyle bağlanır. Bahçe süpürgesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.102. *Consolida orientalis* (Gay) Schrod. araziden genel bir görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.103. *Consolida orientalis* (Gay) Schrod. herbaryum örneğinden bir görünüm

4.1.30. Familya: *ROSACEAE*

4.1.30.1. Bilimsel Adı: *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna* Jacq. (Şekil 4.1.104.), (Şekil 4.1.105.), (Şekil 4.1.106.)

Yöresel Adı: Kızılcık

Diğer Yöresel Adları: Adi Alıç, Kırmızı Alıç

Kullanılan Organları: Meyveleri

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Mayıs

Toplama Zamanı: Ekim-Kasım

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Denizyelbucağı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından ekim-kasım ayında meyveleri olgunlaştığında toplanır. İhtiyaçları kadar toplanır ve kurutulur. Kurutulan meyvelerin çayı yapılarak tüketilmektedir. İsteğe bağlı bazı kişiler taze iken meyvelerinden reçel yapmaktadır. Aynı zamanda çiğ olarak tüketilen bu bitkinin meyvelerinin çok lezzetli bir tadı vardır.

Şekil 4.1.104. *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna* Jacq. araziden genel bir görünümü, çiçeği ve meyvesi

Şekil 4.1.105. *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna* Jacq. meyvesi
(Foto: H. FAKİR)

Şekil 4.1.106. *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna* Jacq. herbarium örneğinden bir görünüm

4.1.30. Familya: ROSACEAE

4.1.30.2. Bilimsel Adı: *Crataegus orientalis* Pallas Ex Bieb. var. *orientalis* Pallas Ex Bieb. (Şekil 4.1.107.), (Şekil 4.1.108.)

Yöresel Adı: Alıç, Yemiş

Diğer Yöresel Adları: Sarı Alıç

Kullanılan Organları: Yaprak, Çiçeği, Meyvesi

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Mayıs

Toplama Zamanı: Eylül-Ekim

Mevki: Kızıldağ Milli Parkı, Orman İçi Açıklık, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hem keyfi olarak hem de kalp ile ilgili tüm rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Yaprakları, çiçekleri ve meyvesi kurutularak çayı yapılarak tüketilmektedir. Aynı zamanda meyveleri çiğ olarak da tüketilmektedir, çok lezzetli bir tadı vardır. Yöre halkından bazı kişiler meyvelerinin marmelatını ve ya reçelini de yaparak kahvaltı sofralarına farklı bir lezzet katmaktadırlar.

Şekil 4.1.107. *Crataegus orientalis* Pallas Ex Bieb. var. *orientalis* Pallas Ex Bieb.
Meyvesi (Foto: H. FAKİR)

Şekil 4.1.108. *Crataegus orientalis* Pallas Ex Bieb. var. *orientalis* Pallas Ex Bieb.
araziden genel bir görünümü ve meyvesi

4.1.30. Familya: ROSACEAE

4.1.30.3. Bilimsel Adı: *Rosa canina* L. (Şekil 4.1.109.), (Şekil 4.1.110.),
(Şekil 4.1.111.)

Yöresel Adı: İt Burnu

Diğer Yöresel Adları: Kuşburnu

Kullanılan Organları: Meyveleri

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Ekim-Kasım

Mevki: Çarık Saraylar kasabası, Pınarbaşı mesire alanı, Dağlık arazi, 1180 m

Kullanılış Amacı: Kuşburnunun faydaları mide ülserinde, bağırsak hastalıklarında, kışın soğuk algınlığında tıbbi amaçlı kullanılmaktadır. Aynı zamanda pekmezi öksürüğe iyi gelmektedir.

Kullanılış Şekli: Kuşburnu ekim-kasım aylarında yöre halkı tarafından meyveleri toplanır. Çayı ve pekmezi yapılmaktadır.

Kuşburnu Pekmezi Tarifi

Meyvenin sapları ve yaprakları ayıklanır,

Bol su ile yıkanarak bir miktar su ile kaynatılır,

Soğuduktan sonra çekirdeklerini ayıklamak için süzgeçten geçirilir,

Elde edilen sıvı tekrar kaynatılır,

Kaynadıktan sonra yarım limon sıkılır ve koyulaşınca ocaktan indirilir.

Kuşburnu Çayı Tarifi

Toplanan meyveler kurutulur,

Çayı için bir miktar kuru meyve uzun süre suda kaynatılarak çayı elde edilir.

Şekil 4.1.109. *Rosa canina* L. araziden genel bir görünümü, çiçeği ve meyvesi

Şekil 4.1.110. *Rosa canina* L. meyveleri

Şekil 4.1.111. *Rosa canina* L. herbarium örneğinden bir görünüm

4.1.30. Familya: ROSACEAE

4.1.30.4. Bilimsel Adı: *Prunus spinosa* L. subsp. *dasyphylla* (Schur) Domin (Şekil 4.1.112.), (Şekil 4.1.113.)

Yöresel Adı: Domuz Eriği

Diğer Yöresel Adları: Çakal Eriği, Dağ Eriği, Yabani Erik

Kullanılan Organları: Meyveleri

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Mayıs

Toplama Zamanı: Ekim-Kasım

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Burundibi Mevki, Tarla Kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Keyfi olarak tüketilmektedir.

Kullanılış Şekli: Domuz eriği ekim-kasım ayı aralığında yöre halkı tarafından meyveleri toplanır. İsteğe bağlı olarak mevsiminde taze iken ya da meyveleri kurutularak kış aylarında tüketimi yapılmaktadır. Domuz eriğinin aynı zamanda reçeli de yapılmaktadır. Domuz eriğinin mayoş, ekşimsi, lezzetli bir tadı vardır.

Domuz Eriği Reçeli Tarifi

Olgunlaşan eriklerin çekirdekleri bir bıçak yardımı ile çıkartılır.

Ayıklanan eriklerin üzerine bir miktar şeker eklenir ve bir gece sabaha kadar bekletilir.

Ertesi gün bir tencereye aktarılır ve orta ateşte kaynayana kadar pişirilir.

Ocaktan alınan reçel oda sıcaklığında soğumaya bırakılır.

Daha sonra kavanozara koyularak korumaya alınır.

Şekil 4.1.112. *Prunus spinosa* L. subsp. *dasyphylla* (Schur) Domin kurutulmuş meyveleri ve çiçeği

Şekil 4.1.113. *Prunus spinosa* L. subsp. *dasyphylla* (Schur) Domin araziden genel bir görünümü meyveleri

4.1.31. Familya: RUBIACEAE

4.1.31.1. Bilimsel Adı: *Galium aparine* L. (Şekil 4.1.114.), (Şekil 4.1.115.), (Şekil 4.1.116.)

Yöresel Adı: Yapışkan Ot

Diğer Yöresel Adları: Yoğurt Otu

Kullanılan Organları: Kökü dışında bütün kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Haziran

Toplama Zamanı: Nisan-Mayıs

Mevki: Çiçekpınar kasabası, Çayarası mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Karaciğeri, böbrekleri, pankreası, ve dalağı toksinlerden arındırması amacıyla kullanılır. Kanseri önlemede ve kanser rahatsızlıklarında çok büyük etkisi görülmektedir.

Kullanılış Şekli: Sarmaşık gibi saran bir bitkidir, Taze iken ya da kuruttuktan sonra çayı yapılarak tüketilmektedir. Bu bitkinin çayı gargara olarak kullanılabilir. Ağız yaralarına iyi gelmektedir. Yöre halkı tarafından en çok bu sebeple kullanılmaktadır.

Şekil 4.1.114. *Galium aparine* L. araziden genel bir görünümü

Şekil 4.1.115. *Galium aparine* L. yaprakları ve çiçeği

Şekil 4.1.116. *Galium aparine* L. herbarium örneği haline getirilmiş görünümü

4.1.32. Familya: SCROPHULARIACEAE

4.1.32.1. Bilimsel Adı: *Verbascum lasianthum* Boiss. Ex Benth

(Şekil 4.1.117.)

Yöresel Adı: Çalba, Sığır Kuyruğu

Diğer Yöresel Adları: Sığır Kuyruğu

Kullanılan Organları: Yaprakları, Çiçekleri

Çiçeklenme Zamanı: Haziran-Temmuz

Toplama Zamanı: Mayıs-Temmuz

Mevki: Fakılar Köyü, Gücük burnu mevki, 1180 m

Kullanılış Amacı: Basur (hemoroit) rahatsızlığının tedavisinde kullanılır. Aynı zamanda yaprakları ve ya çiçekleri hayvanlara yem olarakta verilmektedir.

Kullanılış Şekli: Mayıs-temmuz ayı aralığında sığır kuyruğu bitkisinin çiçekleri toplanır ve kurutulur. İhtiyaç duyulduğunda 1 çay bardağı sıcak suyun içine çiçeklerinden koyulur ve demlemeye bırakılır daha sonra içilir. Basur hemoroit rahatsızlığı tedavisinde en faydalı bitkilerden biridir.

Şekil 4.1.117. *Verbascum lasianthum* Boiss. Ex Benth araziden genel bir görünümü ve çiçeği

4.1.32. Familya: SCROPHULARIACEAE

4.1.32.2. Bilimsel Adı: *Linaria genistifolia* (L.) Miller subsp. *genistifolia* (L.) Miller (Şekil 4.1.118.)

Yöresel Adı: Nevruz Otu

Diğer Yöresel Adları: Som Nevruzu

Kullanılan Organları: Toprak üstü kısımları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs - Haziran

Toplama Zamanı: Mayıs - Haziran

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Köy Korusu, 1180 m

Kullanılış Amacı: Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış Şekli: Mayıs – haziran aylarında yöre halkı tarafından doğal yetiştirme ortamından biçilerek getirilip taze iken hayvanlara verilmektedir.

Şekil 4.1.118. *Verbascum lasianthum* Boiss. Ex Bentham araziden genel bir görünümü ve çiçeği

4.1.33. Familya: *URTICACEAE*

4.1.33.1. Bilimsel Adı: *Urtica dioica* L. (Şekil 4.1.119.), (Şekil 4.1.120.), (Şekil 4.1.121.)

Yöresel Adı: Yakar Ot, Isırgan otu

Diğer Yöresel Adları: Isırgan Otu

Kullanılan Organları: Yaprakları, Sapları

Çiçeklenme Zamanı: Mayıs-Ağustos

Toplama Zamanı: Mayıs-Temmuz

Mevki: Çiçekpınar Kasabası, Çayarası mevki, Tarla dışı, Ara yol kenarı, 1180 m

Kullanılış Amacı: Yemeklik olarak kullanılmaktadır, ayrıca ısırgan otunun kanseri önlemede ve kanser hastalıklarına iyi geldiğinden dolayı tıbbi amaçlı da kullanılabilir.

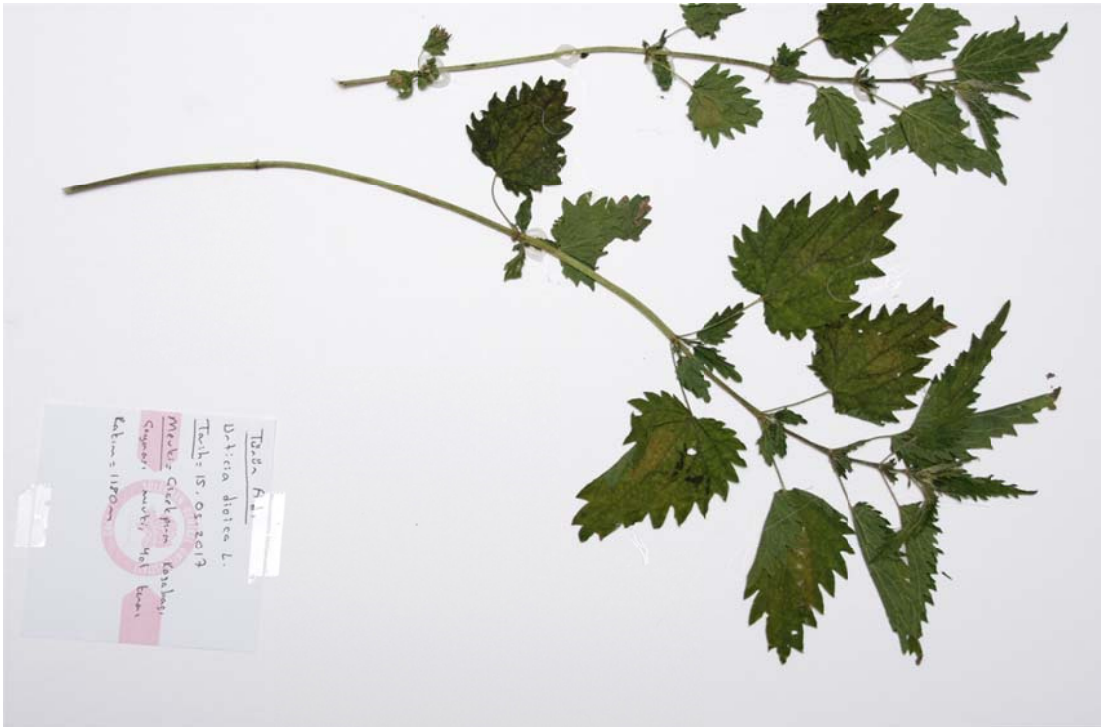
Kullanılış Şekli: Isırgan otu yöre halkı tarafından taze iken toplanarak kavurması, böreği ve gözlemesi yapılarak tüketilmektedir. Isırgan otu çıplak el ile dokunulduğunda ya da herhangi bir şekilde cilt ile direk temas ettiğinde yakıcı, tahriş edici bir yan etkisi vardır, bu sebepten bu ot toplanırken çok dikkatli olunmalı ellere eldiven giyilmelidir. Yakıcı özelliğini yitirmesi için hangi amaçla kullanacaksak önce hafif kaynar suda haşlanması önerilir.

Şekil 4.1.119. *Urtica dioica* L. yaprakları

Şekil 4.1.120. *Urtica dioica* L. araziden genel bir görünümü ve çiçeği

Şekil 4.1.121. *Urtica dioica* L. herbaryum örneği haline getirilmiş görünümü

4.1.34. Familya: ZYGOPHYLLACEAE

4.1.34.1. Bilimsel Adı: *Peganum harmala* L. (Şekil 4.1.122.)

Yöresel Adı: Üzerlik

Diğer Yöresel Adları: Üzerlik, Nazar Otu

Kullanılan Organları: Tohumu, sapları

Çiçeklenme Zamanı: Nisan-Mayıs

Toplama Zamanı: Temmuz-Ağustos

Mevki: Çiçekpınar kasbası, Köy Korucu ya da Mezarlıklar, 1180 m

Kullanılış Amacı: Nazardan korunmak için kullanılır

Kullanılış Şekli: Yöre halkı tarafından nazardan korunmak için kullanılan bir bitkidir. Temmuz-Ağustos ayında toplanan bitkiler kurutulur, kurutulan bitkiler yakılır ve çıkan dumanı nazardan korunması istenildiği kişinin üzerine üflenir. Yeni doğan çocuklara tütsü olarak kullanılır. Beşiğe ya da yastık altına koyulduğunda şeytan gelmeyeceğine ve şifa vereceğine inanılır.

Şekil 4.1.122. *Peganum harmala* L. meyvesi ve yaprakları

Yukarıda bahsedilen bitki taksonlarının bilimsel adı, familyası, yöresel adları, endemik ve tehlike durumu, kullanılan kısımları, yöredeki kullanımları gibi bilgiler verilmiştir (Çizelge 4.1.1.).

Çizelge 4.1.1. Elde Edilen Bitkiler ve Kullanım Alanları

Bilimsel Adı	Familyası	Yöresel Adı	Endemik Tehlike Durumu	Kullanılan Kısımları	Yöredeki Kullanımı
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	Amaranthaceae	Kızılback Otu	-	Yaprak ve sürgün	Kavurması ve böreği yapılmaktadır.
<i>Echinophora tenuifolia</i> L. subsp. <i>sibthorpiana</i> (Guss.) Tutin	Apiaceae	Çördük	-	Toprak üstü kısımları	Turşuları mayalamak için ve baharat olarak kullanılır.
<i>Ammi visnaga</i> (L.) Lam.	Apiaceae	Diş Otu	-	Çiçek ve saplar	Diş ağrılarında, idrar söktürmede, böbrek taşlarını düşürmede, astım ve öksürük nöbetlerinde tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.	Apiaceae	Kaz Ayağı	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını gidermede kullanılır.
<i>Acorus calamus</i> L.	Araceae	Eğir Bitkisi	-	Kökü	İshal ve mide ağrısında kullanılır.
<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	Asteraceae	Yemlik	-	Yaprak	Keyfi olarak tüketilmektedir.
<i>Scorzonera laciniata</i> L. subsp. <i>laciniata</i> L.	Asteraceae	Yemlik	-	Yaprak	Keyfi olarak tüketilmektedir.
<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> DC.	Asteraceae	Altın Otu	-	Çiçek	Sindirim sorunları ve İdrar söktürmede kullanılır.
<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>albida</i> (Boiss.) Grierson	Asteraceae	Papatya	-	Çiçek	Kışın soğuk algınlığında, adet sancılarında, idrar söktürme ve mide rahatsızlıklarında tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Achillea kotschy</i> Boiss. subsp. <i>kotschy</i> Boiss.	Asteraceae	Ayvadene	-	Sap ve Çiçek	Karın ağrısı, soğuk algınlığı, ishal, adet düzensizliği, menopoz, mide kanaması gibi rahatsızlıkların tedavisinde hem insanlarda hem de hayvanlarda tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Onopordum carduchorum</i> Bornm. Et Beauverd	Asteraceae	Deve Dikeni	-	Tohum	Tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Echinops ritro</i> L.	Asteraceae	Eşek Dikeni	-	Çiçekli topuzu	Tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Inula oculus-christi</i> L.	Asteraceae	Yol Otu	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.

<i>Achillea biebersteinii</i> Afan.	<i>Asteraceae</i>	Civan Perçemi	-	Sap ve Çiçek	Karın ağrısı, soğuk algınlığı, ishal, adet düzensizliği, menopoz, mide kanaması gibi rahatsızlıkların tedavisinde hem insanlarda hem de hayvanlarda tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Xeranthemum annuum</i> L.	<i>Asteraceae</i>	Güvercin Gözü	-	Tamamı kullanılmaktadır	Süpürge yapımında kullanılmaktadır.
<i>Cichorium intybus</i> L.	<i>Asteraceae</i>	Güneyik	-	Kök ve Yaprak	Yemeklik ve keyfi olarak kullanılmaktadır.
<i>Arctium minus</i> (Hill) Bernh. Subsp. minus (Hill) Bernh	<i>Asteraceae</i>	Dulavrat Otu	-	Yaprak	Ciltteki yaraları iyileştirmek için kullanılır.
<i>Lactuca serriola</i> L.	<i>Asteraceae</i>	Eşek Marulu	-	Yaprak	Keyfi olarak tüketilmektedir.
<i>Taraxacum officinale</i> L.	<i>Asteraceae</i>	İlan Burçağı	-	Sapı, Çiçeği, Yaprakları, Kökü	Keyfi olarak tüketilir. Karaciğer, şeker hastalığı ve sarılık tedavisinde de kullanılır.
<i>Berberis crataegina</i> Dc.	<i>Berberidaceae</i>	Karamık	-	Yaprak ve Meyve	Keyfi olarak tüketilmektedir.
<i>Echium italicum</i> L.	<i>Boraginaceae</i>	Ayı Kulağı	-	Kökü	Keyfi tüketilmektedir.
<i>Anchusa officinalis</i> L.	<i>Boraginaceae</i>	Balcık, Dana Kulağı	-	Yaprak ve Çiçek	Yemeklik olarak kullanılmaktadır.
<i>Raphanus raphanistrum</i> L.	<i>Brassicaceae</i>	Turp Otu	-	Yaprakve Sapları	Yemeklik olarak kullanılır.
<i>Brassica nigra</i> (L.) Koch	<i>Brassicaceae</i>	Hardal	-	Yaprakve Sapları	Yemeklik olarak kullanılır.
<i>Eruca sativa</i> Miller	<i>Brassicaceae</i>	Roka	-	Toprak üstü kısımları	Yemeklik olarak kullanılmaktadır.
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	<i>Brassicaceae</i>	Tavuk Kursağı, İbrahim Otu	-	Yaprak	Keyfi olarak kullanılmaktadır.
<i>Dianthus zonatus</i> Fenzl var. <i>hypochlorus</i> (Boiss. Et Heldr.) Reeve	<i>Caryophyllaceae</i>	Kaya Karanfili	-	Toprak üstü kısımları	Süpürge yapımında kullanılmaktadır.
<i>Silene noctiflora</i> L.	<i>Caryophyllaceae</i>	Yeşil Nakıl	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılır.

<i>Chenopodium album</i> L. subsp. <i>album</i> L. var. <i>album</i> L.	<i>Chenopodiaceae</i>	Sirken	-	Yaprakları ve Sürgünleri	Yemeklik olarak kullanılmaktadır.
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	<i>Convolvulaceae</i>	Tarla Sarmaşığı	-	Yaprak ve sürgün	Yemeklik olarak kullanılmaktadır.
<i>Scabiosa columbaria</i> L. subsp. <i>ochroleuca</i> (L.)	<i>Dipsacaceae</i>	Yörük Süpürgesi	-	Tamamı kullanılabilir.	Süpürge yapımında kullanılır.
<i>Equisetum arvense</i> L.	<i>Equisetaceae</i>	At Kuyruğu	-	Tamamı kullanılabilir.	Romatizma ya iyi gelir. Tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	<i>Euphorbiaceae</i>	Sütleşen	-	Sürgün	Deri ve zührevi yaraların tedavisinde tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Trifolium campestre</i> Schreb.	<i>Fabaceae</i>	Kır Tirfili	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Coronilla coronata</i> L.	<i>Fabaceae</i>	Burçak	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>cracca</i> L.	<i>Fabaceae</i>	Kuş Fiğı	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Desr.	<i>Fabaceae</i>	Sarıtaş Yoncası	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Lathyrus chloranthus</i> Boiss.	<i>Fabaceae</i>	Yaş İmirdik	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Trifolium pratense</i> L. var. <i>pratense</i> Boiss. Et Bal.	<i>Fabaceae</i>	Kırmızı Yonca	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Hypericum perforatum</i> L.	<i>Guttiferae</i>	Sarı Kantoron	-	Çiçek ve sapları	Psikolojik rahatsızlıklar, stres, menopoz etkileri, baş ağrısı ve migren gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Crocus danfordiae</i> Maw	<i>Iridaceae</i>	Sarı Çiğdem	Endemik LR (lc)	Çiçeği ve Kökü	Keyfi olarak tüketilir aynı zamanda idrar söktürmeye faydalı olduğu için çayı yapılarak tıbbi amaçla da kullanılabilir.
<i>Crocus cancellatus</i> Herbert subsp. <i>cancellatus</i> Herbert	<i>Iridaceae</i>	Gözenek	Endemik LR (lc)	Çiçeği ve Kökü	Tıbbi amaçlı tüketilmektedir.

<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>officinalis</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Oğul Otu	-	Yaprak	Ateş düşürmede, mide rahatsızlıklarında ve stresi azaltmak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley var. <i>typhoides</i> (L.) Hudson	<i>Lamiaceae</i>	Su Nanesi	-	Yaprak	Baharat olarak kullanılmaktadır.
<i>Sideritis libanotica</i> Labill. subsp. <i>linearis</i> (Benth) Bornm	<i>Lamiaceae</i>	Dağ Çayı	Endemik LR (lc)	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Sideritis pisidica</i> Boiss. Et Heldr. Apud Benth	<i>Lamiaceae</i>	Eldiven Çayı	Endemik LR (lc)	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Salvia virgata</i> Jacq.	<i>Lamiaceae</i>	Adaçayı	-	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Salvia sclarea</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Misk Adaçayı	-	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Phlomis samia</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	Pembe Çalba	-	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Phlomis armeniaca</i> Willd.	<i>Lamiaceae</i>	Şalba	Endemik LR (lc)	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Phlomis pungens</i> Willd. var. <i>pungens</i> Willd.	<i>Lamiaceae</i>	Silvanok	-	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığında ve gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılmaktadır.

<i>Thymus cilicicus</i> Boiss. Et Bal.	<i>Lamiaceae</i>	Dağ Kekiği	-	Kökü dışında tamamı kullanılabilir.	Kekik bitkisi bazı yemeklerde lezzet ve koku vermesi amacıyla baharat olarak kullanılır. Kekik bitkisinin çayı yapılarakta kışın soğuk algınlığında ve ağız içi yaralarında tedavi amaçlı da kullanılabilir.
<i>Muscari bourgaei</i> Baker	<i>Liliaceae</i>	Arap Sümbülü	Endemik LR (lc)	Çiçek	Yumurta boyamak için kullanılır.
<i>Allium nigrum</i> L.	<i>Liliaceae</i>	Kara Soğan	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır.
<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i> L.	<i>Loranthaceae</i>	Gövelek	-	Mevveleri, sapları, yaprakları	Menopoz ve kalp rahatsızlıklarında tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Malva neglecta</i> Wallr.	<i>Malvaceae</i>	Ebe Gümece	-	Yaprak	Yemeklik olarak kullanılmaktadır. Ayrıca gastrit, üst solunum yollarında, öksürükte, mide ülseri gibi rahatsızlıkların tedavisinde tıbbi amaçlı da tüketilmektedir.
<i>Alcea striata</i> (DC.) Alef. subsp. <i>striata</i> (DC.) Alef.	<i>Malvaceae</i>	Fatmagül Çiçeği	-	Çiçek	Grip, öksürük ve mide rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Glaucium grandiflorum</i> Boiss. Et Huet. var. <i>grandiflorum</i> Boiss. Et Huet.	<i>Papaveraceae</i>	Gelincik	-	Çiçeği, yaprakları, sapları	Yemeklik olarak kullanılmaktadır.
<i>Plantago lanceolata</i> L.	<i>Plantaginaceae</i>	Sinir Otu	-	Yaprak	Astım bronşit ve nefes darlığı gibi rahatsızlıklarda tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.
<i>Plantago lagopus</i> L.	<i>Plantaginaceae</i>	Toklubaşı Otu	-	Yaprakve Sapı	Yemeklik olarak kullanılmaktadır.
<i>Rumex angustifolius</i> Campd. subsp. <i>angustifolius</i> Campd.	<i>Polygonaceae</i>	İlebada	-	Yaprak	Taze iken toplanarak sarması yapılır.
<i>Polygonum cognatum</i> Meissn.	<i>Polygonaceae</i>	Madımak	-	Yaprak	Keyfi olarak tüketilmektedir.

		Kuzu kulağı			
<i>Avena fatua</i> L. var. <i>fatua</i> L.	Poaceae	Yabani yulaf	-	Sapları	Tıbbi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır.
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers. var. <i>dactylon</i> (L.) Pers.	Poaceae	Ayrık Otu	-	Yaprakları ve Kökü	Böbrek ve bağırsak ağrılarına iyi gelir. Ayrıca ruhi, yani psikolojik rahatsızlıklarda da sakinleştirici etkisi vardır. Kanseri Önlemede de bire bir etkilidir.
<i>Portulaca oleraceae</i> L.	Portulacaceae	Semiz Otu	Endemik	Yaprak ve sürgün	Keyfi olarak tüketilmesinin yanında diyet yapan kişilerde de bağırsakları çalıştırdığı için sıklıkla kullanılmaktadır.
<i>Adonis aestivalis</i> L. subsp. <i>aestivalis</i> L.	Ranunculaceae	Kan Damlası	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Consolida orientalis</i> (Gay) Schrod.	Ranunculaceae	Kedi Merdiveni	-	Tamamı kullanılmaktadır.	Süpürge yapımında kullanılmaktadır.
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i> Jacq.	Rosaceae	Kırmızı Alıç	-	Meyve	Keyfi olarak tüketilmektedir.
<i>Prunus spinosa</i> L. subsp. <i>dasyphylla</i> (Schur) Domin	Rosaceae	Domuz Eriği	-	Meyve	Keyfi olarak tüketilmektedir.
<i>Rosa canina</i> L.	Rosaceae	İt Burnu	-	Meyve	Kuşburnunun faydaları mide ülserinde, bağırsak hastalıklarında, kışın soğuk algınlığında tıbbi amaçlı kullanılmaktadır. Aynı zamanda pekmezi öksürüğe iyi gelmektedir.
<i>Galium aparine</i> L.	Rubiaceae	Yoğurt Otu	-	Kökü dışında bütün kısımları	Karaciğeri, böbrekleri, pankreası, ve dalağı toksinlerden arındırması amacıyla kullanılır. Kanseri önlemede ve kanser rahatsızlıklarında çok büyük etkisi görülmektedir.

<i>Verbascum lasianthum</i> Boiss. Ex Benth	Scrophulariaceae	Sığır Kuyruğu	-	Yaprak ve Çiçek	Basur (hemoroit) rahatsızlığının tedavisinde kullanılır. Aynı zamanda yaprakları ve ya çiçekleri hayvanlara yem olarakta verilmektedir.
<i>Linaria genistifolia</i> (L.) Miller subsp. <i>genistifolia</i> (L.) Miller	Scrophulariaceae	Nevruz Otu	-	Toprak üstü kısımları	Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.
<i>Urtica dioica</i> L.	<i>Urticaceae</i>	Isırgan Otu	-	Yaprakve Saplari	Yemeklik olarak kullanılmaktadır, ayrıca ısırgan otunun kanseri önlemede ve kanser hastalıklarına iyi geldiğinden dolayı tıbbi amaçlı da kullanılabilir.
<i>Peganum harmala</i> L.	<i>Zygophyllaceae</i>	Üzerlik	-	Tohumve saplari	Nazardan korunmak için kullanılır.

4.2. Bitki Taksonlarının Kullanım Özelliklerine Yönelik Bulgular

Şarkikaraağaç (Isparta) yöresinde gıda olarak tüketilen bazı doğal bitki taksonlarının belirlenmesi amacıyla, öncelikle 30 soruluk bir anket formu hazırlanmış ve yöre halkıyla bu anketler yapılmıştır. Şarkikaraağaç ilçesinde bulunan 8 köyde toplamda 100 kişiyle görüşülmüştür. Anket çalışması yapılan yöre halkının % 52 'sini kadınlar % 48 'ini erkekler oluşturmaktadır. Ankete katılan denekler arasında 46-65 yaş grubu ağırlıktadır. Deneklerin büyük bir bölümü ilkokul ve lise mezunu kişilerdir.

Çizelge 4.2.1. Katılımcıların bazı demografik özellikleri

Yaş Grupları	Sayı	%
18-25	13	13,0
26-45	29	29,0
46-65	51	51,0
>65	7	7,0
Toplam	100	100,0
Eğitim düzeyi	Sayı	%
Okuryazar	11	11,00
İlköğretim	52	52,00
Lise	28	28,00
Üniversite	9	9,0
Toplam	100	100,0
Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	52	52,0
Erkek	48	48,0
Toplam	100	100,0

Yapılan anket çalışması sonucunda yörede doğal olarak yetişen bitkilerden 86 kişinin faydalandığı 14 kişinin ise bu tür bitkileri kullanmadıkları ortaya çıkmıştır.

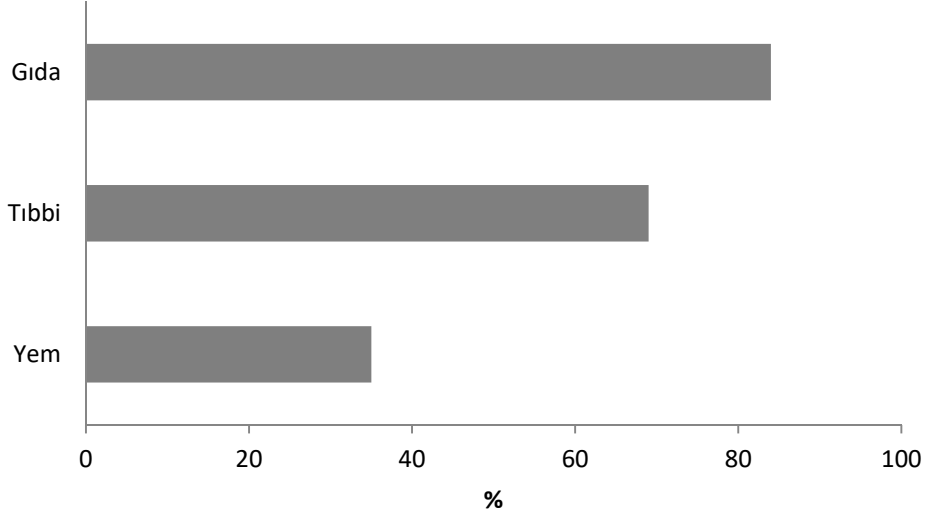
Çizelge 4.2.2 Yörede doğal olarak yetişen bitkilerden faydalanma durumu

	%
Evet	86
Hayır	14
Total	100

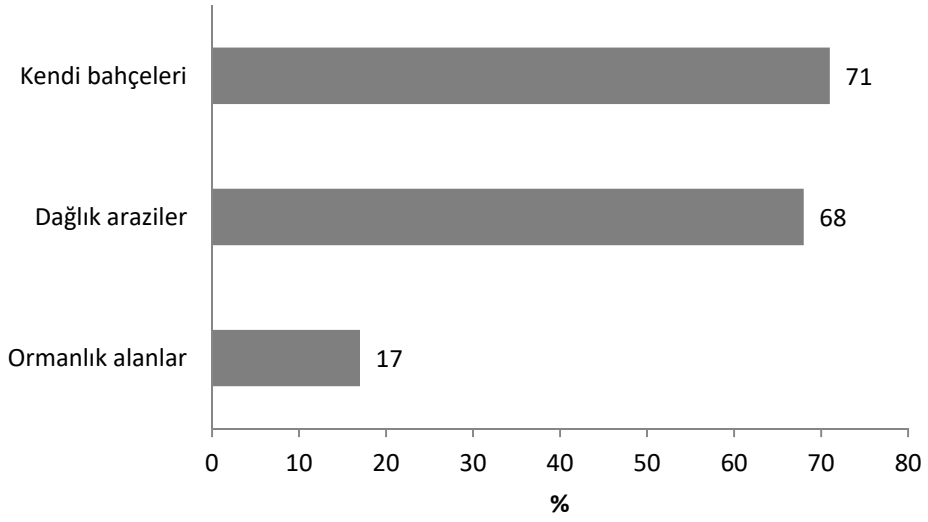
Deneklerin ürünleri kullanıp kullanmaması arasında yaş grupları itibariyle istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar yoktur ($X^2=4,256$, $sd=3$, $p=0,235$). Benzer şekilde cinsiyetler itibariyle de anlamlı fark belirlenmemiştir ($X^2=1,730$, $sd=1$, $p=0,152$). Deneklerin bu ürünleri kullanma-kullanmama durumu eğitim düzeyleri itibariyle farklıdır ($X^2=8,086$, $sd=3$, $p=0,044$). Bu farklılığın nedeni lise mezuları arasında bu ürünleri kullanmayanların oranının (%28,57) görece olarak daha fazla olmasıdır. Yörede doğal olarak yetişen bitkilerden eğitim durumuna göre faydalanma oranları aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.2.3.).

Çizelge 4.2.3. Yörede doğal olarak yetişen bitkilerden eğitim durumuna göre faydalanma oranları

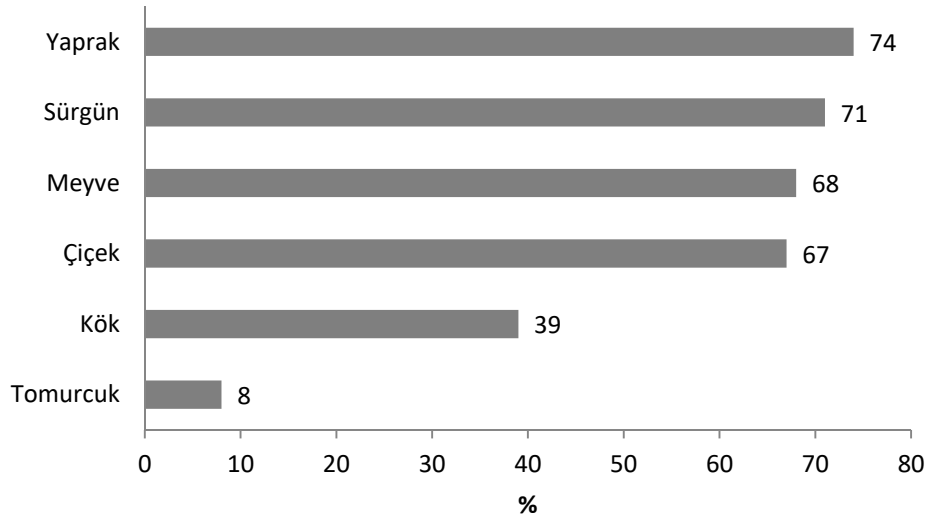
Eğitim	Kullananlar	Kullanmayanlar	Kullanmayanların oranı
Okuryazar	9	2	18,18
İlkokul	49	3	5,77
Lise	20	8	28,57
Üniversite	8	1	11,11

Şekil 4.2.1. Yöre halkı tarafından faydalanılan bitkilerin kullanım alanları

Şekil 4.2.2. Kullanılan bitkilerin ağırlıklı olarak toplandığı yerler

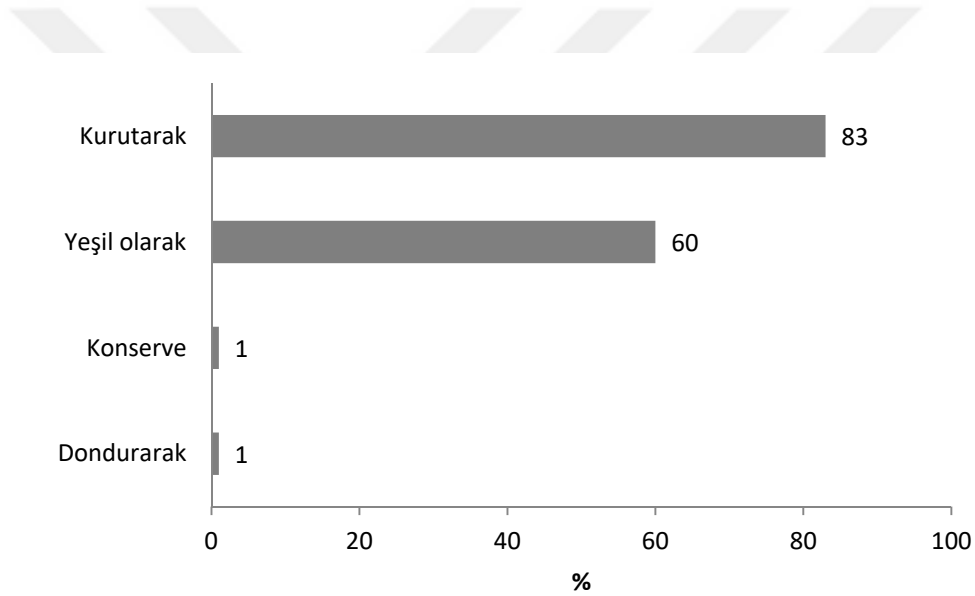
Şekil 4.2.3. Toplanan bitkilerin sıklıkla faydalanılan kısımları

Şarkikaraağaç yöresinde halk pazarlarında periyodik olarak satılan bitkiler; Adaçayı (*Salvia virgata* Jacq.), Papatya (*Anthemis cretica* L. subsp. *albida* (Boiss.) Grierson), Ayvadana (*Achillea kotschy* Boiss. subsp. *canescens* Basler), Yemlik (*Tragopogon dubius* Scop.), Kuşburnu (*Rosa canina* L.), Kekik (*Thymus cilicicus* Boiss. Et Bal.), Altın Otu (*Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum* DC.), Oğul Otu (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* L.), Madımak (*Polygonum cognatum* Meissn.), Güneyik (*Cichorium intybus* L.), Eşek Marulu (*Lactuca serriola* L.), Güneyik Kökü (*Cichorium intybus* L.), Sarı Kantaron (*Hypericum perforatum* L.), Kırmızı Alıç (*Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna* Jacq.), Alıç (*Crataegus orientalis* Pallas Ex Bieb. var. *orientalis* Pallas Ex Bieb.), Karamuk (*Berberis crataegina* Dc.), Gelincik (*Glaucium grandiflorum* Boiss. Et Huet. var. *grandiflorum* Boiss. Et Huet.), Ökse Otu (*Viscum album* L. subsp. *album* L.), Balcık (*Anchusa officinalis* L.), Su Nanesi (*Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.), Isırgan Otu (*Urtica dioica* L.), Semiz Otu (*Portulaca oleraceae* L.), Roka (*Eruca sativa* Miller) Tavuk Kursağı (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.)'dır.

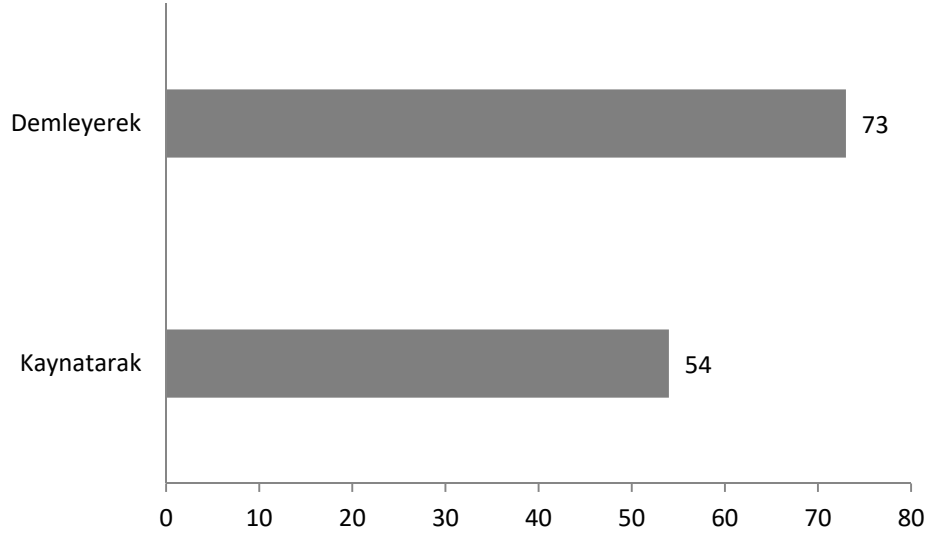
Yöre halkı bitkileri toplarken genellikle bitki uzuvlarının tam, çiçeklerinin açmış, meyvelerinin olgunlaşmış olmasına, her bitkiyi mevsiminde toplamaya,

bitkilerin sağlıklı olmasına ve öğle vaktinde güneş tam tepedeyken bitkileri toplamaya dikkat etmektedirler.

Tıbbi ihtiyaçlar için kullanılan bitkiler genellikle diş otu, altın otu, ayvadana, civan perçemi, karahindiba, papatya, kırkkilit otu, sütleğen, sarı kantaron, sarı çiğdem, oğul otu, kekik, dağ çayı, eldiven çayı, misk adaçayı, pembe çalba, boz şavlak, silvanok, adaçayı, ökse otu, ebe gümeci, hatmi çiçeği, sinir otu, ayrık otu, yabani yulaf, kuşburnu, yoğurt otu, sığır kuyruğu, ısırgan otu, eşek dikenini, eğir bitkisi, dulavrat otu, deve dikenini, ardıç giliği, kardelen, ökse otu ve sarı alıç bitkileridir.

Şekil 4.2.4. Toplanan bitkilerin muhafaza edilme ve tüketim durumları

Şekil 4.2.5. Çayı yapılan bitkilerin tüketiminde sıklıkla tercih edilen hazırlama yöntemleri

Yörede genel olarak kullanılan baharat bitkileri (kekik, çördük, su nanesi, fesleğen) 'dir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Yapılan bu tez çalışması ile Şarkikaraağaç (Isparta) yöresi'nde doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özellikleri, bilimsel ve yöresel adları, endemiklik durumu, odun dışı orman ürünü olarak kullanılan kısımları, kullanım alanları ve yerel halka katkıları konularında bir veri tabanı oluşturulmuştur.

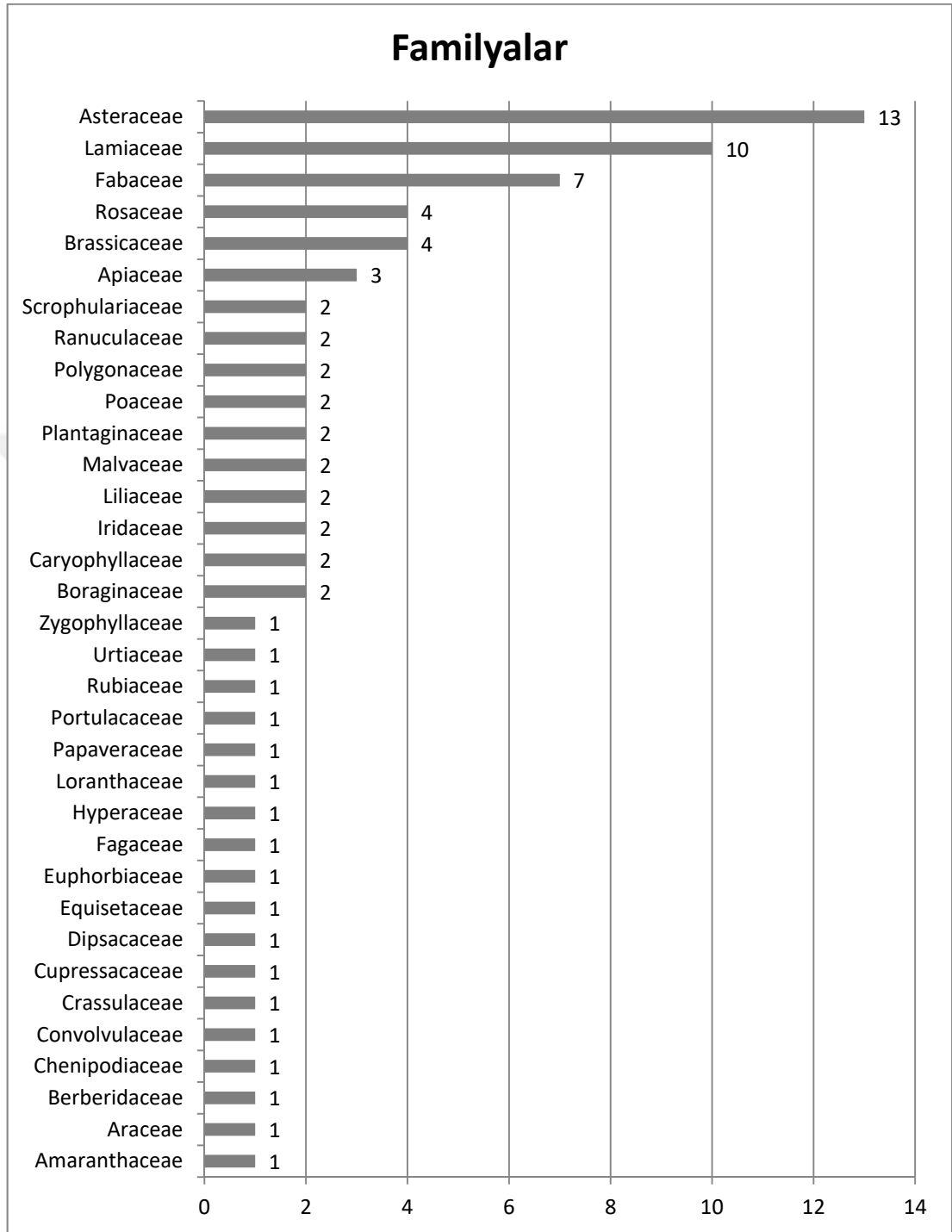
Şarkikaraağaç (Isparta) yöresi'nde doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla, öncelikle 30 soruluk bir anket formu hazırlanmış ve yöre halkıyla mülakatlar yapılmıştır. Şarkikaraağaç ilçesinde bulunan 8 köyde toplamda 100 kişiyle görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda bu bitkilerden faydalanma durumları analiz edildiğinde 86 kişi evet, 14 kişi ise hayır cevabını vererek bu tür bitkilerle ilgilenmediklerini ifade etmişlerdir.

Yöre halkıyla yapmış olduğumuz anket çalışması ile insanlar kullandıkları bitkilere ve bu bitkilerin kullanım amaçlarına, geçmişten günümüze duydukları bilgilere göre, elde ettikleri bazı şifalı bitkiler kitapları ve bazı bitkilerin faydasına ise tesadüf eseri deneyerek buldukları anlaşılmıştır.

Yapılan bu görüşmeler sonucunda yörede kullanılan 34 familyaya ait 6 tanesi endemik bitki olmak üzere 79 takson tespiti yapılmıştır. Bunlardan 30 adeti gıda, 38 adeti tıbbi, 15 adeti hayvanlara yem, 3 adeti baharat, 3 adeti süpürge yapımında ve 3 adeti de bazı inançlar için kullanılmaktadır.

Araştırma alanına ait en fazla takson içeren familyalar aşağıda verilmiştir. Çizelge mantığında en fazla takson içeren familyalar sırasıyla *Asteraceae*, *Lamiaceae* ve *Fabaceae*'dir (Çizelge 5.1.).

Çizelge 5.1. Araştırma alanında en fazla takson içeren familyalar

Türkiye'nin sahip olduğu doğal güzellikler ve zengin yeme içme kültürünün yörede yaşayan insanlarımız, gelen yabancı konuklara mutfağımızı gerçek değerlerini özgün bir şekilde sunabilmelidir. Özellikle yiyecek içecek

işletmelerinde bölgeye ait olan ve kendiliğinden yetişen bitki ve otlarla özgün yemekler menülerde yer almalıdır (Denizer, 2008).

Kırsal turizmin gelişmesinde rol oynayan önemli unsurlardan birisi yöresel yemek kültürüdür. Bu tez çalışmasında da görüldüğü gibi sadece Şarkikaraağaç yöresine özgü bazı ot yemekleri yapılmaktadır. Bunlar ((kızılacak, gelincik, turp otu, hardal, balcık, ebegümeci, toklubaşı, labada ısırgan, semiz otu) gibi bitkilerin kavurması, (labada ve ebe gümeci) gibi bitkilerin sarması, (balcık turp otu, sirken, kızılacak, ısırgan otu) gibi bitkilerin böreğı ve gözlemesi, (kuşburnu, kırmızı alıç, ve domuz erğı) gibi bitkilerin ise marmelatı, reçeli ve pekmezi yapılmaktadır.

İnsanları doğanın güzellikleri ile buluşturan ot festivalleri, sadece insanların doğada yenilebilir otları tanınması için değıl her türden otu ve sebzeıi tüketicilere, özellikle çocuklara sevdirmek amacıyla farklı ülkelerde uzun yıllardır organize edilmektedir. Bunun en bilinen örnekleri; Amerika'da farklı eyaletlerde gerçekleştirilen Annual Asheville Spring Herb Festival, Herb Festival ve Sunset Herb and Garden Festival'dir. Türkiye'de de Bodrum ve Foça'da düzenlenen ot festivallerinden sonra (Aşcıoğıl ve Eşiyok, 2015) en geniş katılım 5 binden fazla ziyaretçi ve 5 milyon lira civarında gelir ile 2014 yılında beşincisi düzenlenen Alaçatı Ot Festivali'nde gerçekleşmiştir (Özkan vd., 2014, s.923). Her yıl katılımcı sayısı hızla artan festivalin sloganı "doğanın kıymetini bilen ve keyfini çıkaranların festivali" şeklindedir. Yüksek sezona girmeden, nisan ayında düzenlenen ot festivali, otellerde doluluk oranlarını artırması, yerel halka ekonomik katkı sağlaması, yerel idarenin bölgenin alt yapısını ve ulaşımında düzenlemelerine gitmesi ve bölgenin reklamını iyi bir şekilde yaparak festivali etkili bir tanıtım aracı olarak kullanması açısından oldukça iyi bir fırsat sunmaktadır. Festivali yüksek doluluk oranlarıyla geçiren oteller ve gelir sağlayan yerel halk, yaz sezonuna odaklanarak daha hızlı motive olmaktadır (Özkan vd., 2014, s.920).

Şarkikaraağaç yöresinde her yıl temmuz ayında Kızıldağı Milli Parkı'nda gerçekleştirilen "Helva Bayramı Şenlikleri" düzenlenmektedir. Bu şenliğın mayıs

sonu haziran başına çekilerek hem Kızıldağda hem de Şarkikarağaç bölgesinde doğal olarak yetişen bitkilerin tanıtımı yapılmakla beraber yöresel ot yemeklerine de yer verilmelidir. Böylece yerli ve yabancı turistler ve yöre halkı bu tür bitkiler ve kullanım amaçları yönünden bilgi sahibi olabilir.

Yemek yapımında en fazla kullanılan bitkiler; Kızılacak Otu (*Amaranthus retroflexus* L.), İlan Burçağı (*Taraxacum officinale*), Sığır Dili (*Anchusa officinalis* L.), Turp Otu (*Raphanus raphanistrum* L.), Hardal (*Brassica nigra* (L.) Koch), Sirken (*Chenopodium album* L. subsp. *album* L. var. *album* L.), Ebe Gümece (*Malva neglecta* Wallr.), Gelincik (*Glaucium grandiflorum* Boiss. Et Huet. var. *grandiflorum* Boiss. Et Huet.), Toklubaşı Otu (*Plantago lagopus* L.), Labada (*Rumex angustifolius* Campd. subsp. *angustifolius* Campd.), Semiz otu (*Portulaca oleraceae* L.), Isırgan Otu (*Urtica dioica* L.)'dur.

Baharat olarak kullanılan bitkiler; Kekik (*Thymus cilicicus* Boiss. Et Bal.), Su Nanesi (*Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides* (L.) Hudson), Çördük (*Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin) gibi türlerdir.

Süpürge yapımında kullanılan bitkiler; Dağ Karanfil (*Xeranthemum annuum* L.), Mor Çiçek (*Consolida orientalis* (Gay) Schrod.), Kaya Karanfil (*Dianthus zonatus* Fenzl var. *hypochlorus* (Boiss. Et Heldr.) Reeve), Sarı Uyuzotu (*Scabiosa columbaria* L. subsp. *ochroleuca* (L.) Celak var. *ochroleuca* (L.) Coulter) 'dur.

Salata yapımında kullanılan bitkiler; Güneyik (*Cichorium intybus* L.), Eşek Marulu (*Lactuca serriola* L.), Madımak (*Polygonum cognatum* Meissn.), Yemlik (*Scorzonera laciniata* L. subsp. *laciniata* L.), Su Nanesi (*Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.), Semiz Otu (*Portulaca oleraceae* L.), Turp Otu (*Raphanus raphanistrum* L.), Karamuk (*Berberis crataegina* Dc.), Sirken (*Chenopodium album* L. subsp. *album* L. var. *album* L.), Toklubaşı (*Plantago lagopus* L.), Tavuk Kursağı (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik), Ebe Gümece (*Malva neglecta* Wallr.), Hardal (*Brassica nigra* (L.) Koch), Roka (*Eruca sativa* Miller)'dır.

Yabani otlardan, sebze yemekleri, çorbalar, sarma ve salatalar yapıldığı gibi, bu otlar çay olarak da içilmekte, özel aromaya sahip olanları taze ya da kurutularak tatlandırıcı amaçlı kullanılmaktadır. Çiğ olarak salatası yapılan söğüş olarak yenen otların başlıcaları; yemlik, kuzukulağı-ekşiot, semiz otu-tütmeken, ısırgan otu ve yarpuzdur. Geniş yapraklı labada, yabani turp yaprağı, yabani hardal gibi otlar sarma yapımında kullanılmaktadır. Küçük yapraklı ve sürgün şeklindeki madımak, ebe gümeci, hindiba, kazayağı, tilkişen gibi otlar kıymalı, bulgurlu, pirinçli yemekleri yapılarak, geniş ve küçük yapraklı otlar ise börek, saç böreği ve gözleme yapımında kullanılmaktadır (Baysal, 2015).

Baysal, (2015)'in yapmış olduğu çalışmada salata yapımında kullanılan semiz otu ve yemlik bitkileri yapmış olduğumuz tez çalışmasında olduğu gibi aynı amaçlar için kullanılmaktadır. Aynı çalışmada yer alan labada, madımak ebegümesi, hindiba ve kazayağı bitkileri de kullanım amacı yönüyle benzerlik göstermektedir.

Çay olarak tüketilen bitkilerden bazıları; Altın otu (*Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum* DC.), Ayvadene (*Achillea kotschy* Boiss. subsp. *canescens* Basler) Sarı Civanperçemi (*Achillea biebersteinii* Afan.), Papatya (*Anthemis cretica* L. subsp. *albida* (Boiss.) Grierson), Sarı Kantaron (*Hypericum perforatum* L.), Oğul Otu (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* L.), Kekik (*Thymus cilicicus* Boiss. Et Bal.), Dağ Çayı (*Sideritis libanotica* Labill. subsp. *linearis* (Bentham) Bornm), Eldiven Çayı (*Sideritis pisidica* Boiss. Et Heldr. Apud Bentham), Misk Adaçayı (*Salvia sclarea* L.), Pembe Çalba (*Phlomis samia* L.), Boz Şavlak (*Phlomis armeniaca* Willd.), Silvanok (*Phlomis pungens* Willd. var. *pungens* Willd.), Adaçayı (*Salvia virgata* Jacq.), Ökse Otu (*Viscum album* L. subsp. *album* L.), Fatmagül Çiçeği (*Alcea striata* (DC.) Alef. subsp. *striata* (DC.) Alef.), Kuşburnu (*Rosa canina* L.)'dur.

Halk kültüründe nazar ve diğer inançlar kapsamında kullanılan türler ve bu türlerin kullanım alanları bulunmaktadır. Çalışmamızda bu kapsamda 3 adet bitki türü tespit edilmiştir. *Crassulaceae* familyasına ait *Rosularia sempervivum* (M. Bieb.) Berger subsp. *persica* (Boiss.) Eggli (kader otu), mayıs - haziran ayı

aralığında kökünden sökülme suretiyle toplanan bu efsanevi ot köklerine ip bağlanarak kişi ne istiyorsa onu dileyerek ipi düğümler ve duvara asar. Eğer kader otu büyümeye hala devam eder ve çiçek açmaya başlarsa dileklerin gerçekleşeceğine inanılır. *Liliaceae* familyasına ait *Muscari bourgaei* Baker (arap sümbülü), bitkinin çiçekleri nisan-mayıs ayında toplanarak yumurta boyama işinde kullanılır. Arap sümbülünün çiçeklerinin kalıcı bir boya etkisi vardır. Yöre halkı arap sümbülünün çiçeklerini kullanarak yumurtalara çeşitli şekiller ve çizikler atarlar bunun sebebi yöredeki inanca göre yumurtadan çıkan civciv yumurta dışına atılan desenlere sahip olarak meydana gelir. *Zygophyllaceae* familyasına ait *Peganum harmala* L. (üzerlik), Yöre halkı tarafından nazardan korunmak için kullanılan bir bitkidir. Temmuz-Ağustos ayında toplanan bitkiler kurutulur, kurutulan bitkiler yakılır ve çıkan dumanı nazardan korunması istenildiği kişinin üzerine üflenir. Yeni doğan çocuklara tütsü olarak kullanılır. Beşiğe ya da yastık altına koyulduğunda şeytan gelmeyeceğine ve şifa vereceğine inanılır. Kendir ve Güvenç (2010), "Etnobotanik ve Türkiye'de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış" adlı çalışmalarında tütsü ve nazara karşı kullanılan bitkilere yer vermişlerdir. Örneğin *Peganum harmala* L. (üzerlik otu) evlere nazar için asılır. Ölünün başında güzel koku versin diye yakılır. Akseki (Antalya) yöresinde *Paliurus spina-christi* (çaltı) meyveleri nazar ve süs için kullanılır. Yalova'da *Ononis spinosa* subsp. *leiosperma* (karayandırak) toprak üstü kısmı nazara karşı kullanılır. *Myrtus communis* (yaban mersini) dalları bayramlarda mezara dikilir. Kışlak (Yayladağı-Hatay) yöresinde *Teucrium polium* (yağmur otu) bitkisinin toplanmasının ardından okunan dualarla yağmur yağacağına inanılır. Türkiye geneli için yapılan bu çalışma ile bizim çalışmamızdaki *Peganum harmala* L. (Üzerlik) özellikle kullanım amacı yönüyle benzerlik göstermektedir.

Yörede tespit edilen bazı endemik bitki türleri; Sarı Çiğdem (*Crocus danfordiae* Maw), Gözenek (*Crocus cancellatus* Herbert subsp. *cancellatus* Herbert), Dağ Çayı (*Sideritis libanotica* Labill. subsp. *linearis* (Bentham) Bornm.), Eldiven Çayı (*Sideritis pisidica* Boiss. Et Heldr. Apud Bentham), Boz Şavlak (*Phlomis armeniaca* Willd.), Arap Sümbülü (*Muscari bourgaei* Baker)'dür. Yukarıda söz

edilen endemik türlerin tehlike kategorileri, Türkçe adları ve Kategori sembolleri Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabına göre Çizelge 5.2-3. verilmiştir.

Çizelge 5.2. Tehlike Kategorileri, Türkçe Adı ve (Ekim vd., 2000)

Tehlike kategorisi	Türkçe adı	Kategori sembolü
EXTINCT	Tükenmiş	EX
EXTINCT IN THE WILD	Doğada tükenmiş	EW
CRITICALLY ENDANGERED	Çok tehlikede	CR
ENDANGERED	Tehlikede	EN
VULNERABLE	Zarar görebilir	VU
LOWER RISK	Az tehdit altında	LR
Conservation dependent	Koruma Önlemi gerektiren	(cd)
Near threatened	Tehdit altına girebilir	(nt)
Least concern	En az endişe verici	(lc)
NOT EVALUATED	Veri yetersiz	DD
DATA DEFICIENT	Değerlendirilemeyen	NE

Çizelge 5.3. Endemik Bitkilerin Tehlike Durumları

Bilimsel Adı	Türkçesi	Familyası	Kategorisi
<i>Crocus danfordiae</i> Maw	Sarı Çiğdem	<i>Iridaceae</i>	LR (lc)
<i>Crocus cancellatus</i> Herbert subsp. <i>cancellatus</i> Herbert	Gözenek	<i>Iridaceae</i>	LR (lc)
<i>Sideritis libanotica</i> Labill. subsp. <i>linearis</i> (Bentham) Bornm.	Dağ Çayı	<i>Lamiaceae</i>	LR (cd)
<i>Sideritis pisidica</i> Boiss. Et Heldr. Apud Bentham	Eldiven Çayı	<i>Lamiaceae</i>	LR (nt)
<i>Phlomis armeniaca</i> Willd.	Boz Şavlak	<i>Lamiaceae</i>	LR (lc)
<i>Muscari bourgaei</i> Baker	Arap Sümbülü	<i>Liliaceae</i>	LR (lc)

Kırsal kesimlerde temel geçim kaynağının genellikle tarım ve hayvancılık olması sebebiyle tarımla uğraşan yerel halk yabancı otlarla mücadele amaçlı zirai ilaçlama yöntemine başvurmaktadır. Yabancı ot algısı kişinin yetiştirmek istediği bitki türüne yani amacına göre değişiklik göstermektedir. Örneğin amacımız domates yetiştirmekse domateslerin arasında çıkan semiz otu bize göre yabancı ot olarak algılanır. Yani buradan çıkaracağımız sonuç yöre insanının aslında birçok faydası ve çeşitli kullanım alanları bulunan bazı bitkileri yabancı ot olarak değerlendirip zirai ilaçlarla bilinçsiz olarak yok olmasına neden olmuşlardır. Anket çalışmasında birçok bitki türü tespit edilmiş fakat yapılan arazi çalışmalarında bu bitkilerden bazılarına ulaşamamıştır. Bu sebepten aşırı zirai ilaçlama ile ilgili gerekli önlemler alınmalıdır.

Sonuç olarak, Şarkikaraağaç yöresi doğal olarak yetişen bitkiler bakımında oldukça zengin bir bölge olduğu bu çalışma ile ortaya konulmuştur. Çalışma sonunda anlaşılmıştır ki, bölge insanı bu tür bitkilerin kullanılmasında oldukça bilgili ve tecrübelidir. Bazı bitkilerin özellikle de endemik bitki türlerinin toplanması ve kullanımı bakımından bitki türlerinin neslinin devamı için daha dikkatli ve özenli davranılmasının bölge açısından daha faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akan, H. ve Bakır Sade, Y., 2015. Kahta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyü'nün Etnobotanik Açıdan Araştırılması. Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi 4(2), 219-248.
- Akan, H., Korkut, M.M., Balos, M.M., 2008. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi ve Mühendislik Bilgisi Dergisi 20(1), 67-81.
- Akgül, A. 2008. Midyat (Mardin) Civarında Etnobotanik. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 176s, Bornova-İzmir.
- Akgül, A., Bayrak, A., 1989. Mersin Bitkisi (*Myrtus communis* L.) Yapraklarının Uçucu Yağ Verimi ve Yağların Bileşimi. TÜBİTAK Doğa Bilim Dergisi, 13(2), 143-147.
- Akyol, A., Kaya, C., Yıldırım, A.N., Uluşan, M.D. 2010. Yenişarbademli (Isparta) Yöresinin Tıbbi ve Aromatik Bitkileri. Isparta İli Değerleri ve Değer Yaratma Potansiyeli Sempozyumu. 26 Nisan- 3 Mayıs 2010, ISBN:978-9944-40-3, Isparta
- Altay, V. ve Karahan, F., 2012. Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve Çevresinde Bulunan Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi 2(7), 13-28.
- Anonim, 2017a. <http://www.sarkikaraagac.gov.tr>. Erişim tarihi: 23.07.2017.
- Bağcı, Y., Savran, A., Dural, H., 2006. Pozantı (Adana) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi 27, 77-82.
- Bağcı, E., Koçak, A., 2008. *Salvia palaestina* Benth ve *S. tomentosa* Miller türlerinin uçucu yağ kompozisyonu, kemotaksonamik bir yaklaşım. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendis Bilimleri Dergisi, 20(1), 35-41.
- Bakkali F, Averbeck S, Averbeck D, Idaomar M. 2008. Biological effects of Essential Oils-A Review. Food and Chemical Toxicology, 46, 446-475.
- Başer, K. H. C., 2000. Uçucu Yağların Parlak Geleceği. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bülteni Sayı: 15, Anadolu Üniversitesi Tıbbi ve Aromatik Bitki ve İlaç Araştırma Merkezi, Eskişehir.
- Baydar, H., 2009. Tıbbi, Aromatik ve Keyif bitkileri Bilimi ve Teknolojisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No:51.

- Baytop, T., 1999. Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi (Therapy with Medicinal Plants in Turkey, past and present), second ed. Nobel Tip Kitapevi, İstanbul.
- Benigni, R., Capra, C., Cattorini, P. E. 1964. Piante Medicinali. Milano: Inverni Della Beffa.
- Betts, G.D. 2000. Controlling E. Coli 0157. Nutrition & Food Science, 30 (4), 183-186.
- Cansaran, A., Kaya Ö.F., Yıldırım, C., 2007. Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köşeler Köyleri (Gümüşhacıköy/Amasya) Arasında Kalan Bölgede Etnobotanik Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi, Fen ve Mühendislik Bilgisi Dergisi 19(3), 243-257.
- Chevallier, A. 1996. The Encyclopedia of Medicinal Plants. Dorling Kindersley, London.
- Chiej, R. 1982. Les Plantes Medicaneles. Solar, Paris.
- Chopra, R.N., Nayar, S.L., Chopra, I.C. 1986. Glossary of Indian Medicinal Plants (Including the supplement). Council of Scientific and Industrial Research, New Delhi.
- Davis, P.H. (ed.) 1967, Flora of Turkey and East Aegean Islands, Vol., 2, P. 149-171, University Pres, Edinburgh.
- Davis, P.H., Harper, P.C., Hedge, I.C., 1971, Distrubition Patterns in with Particular Reference to Endemism, Plant life and South-West Asia, Published by the Botanical Society of Edinburgh-Aberdeen-Great Britian.
- Davis, P.H., Cullen, J., 1979, The identicification of Flowering Plant Families, Cambridge University Pres, London.
- Deniz, L., Serteser, A., Kargioğlu, M., 2010. Uşak Üniversitesi ve Yakın Çevresindeki Bazı Bitkilerin Mahalli adları ve Etnobotanik Özellikleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi 01, 57-72.
- Elçi, B., Erik, S., 2006. Gündül (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri, Hacettepe Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi Dergisi, Cilt 26/ Sayı 2 ss. 57-64.
- Ertuğ, F., Tümen, G., Çelik, A., Dirmenci, T., 2004. Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması. Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi 2, 187-218.
- Faydaoğlu, E. Ve Sürücüoğlu M.S., 2011. Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 11(1), 52-67.

- Güner A, Özhatay N, Ekim T et al. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. 11 (supplement-II). Edinburgh University Press, Edinburgh. 2000.
- Güneş, F. ve Özhatay, N., 2011. Türkiye'nin Doğusu Kars'tan Etnobotanik Bir Çalışma. Biological Diversity and Conservation 4/1, 30-41.
- Kendir, G. Ve Güvenç, A., 2010. Etnobotanik ve Türkiye'de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi 30(1), 49-80.
- Kocabaş, Y.Z. ve Gedik, O., 2016. Kahramanmaraş İl Merkezi Semt Pazarlarında Satılan Bitkiler Hakkında Etnobotanik Araştırmalar. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 6(4), 41-50.
- Özcan, M., Erkmen, O. 2001. Antimicrobial activity of the essential oils of Turkish plant spices. European Food Research Technology 212, 658-660.
- Özderin, S., 2010. Muğla-Ula Yöresi'nin Doğal Çay Bitkileri ve Uçucu Yağ Bileşenleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 92s, Isparta.
- Polat, R., Selvi, S., Çakılcıoğlu, U., Açar, M., 2012. Bingöl Semt Pazarlarında Satılan Yabani Bitkilerin Etnobotanik Açından İncelenmesi. Biological Diversity and Conservation 5/3, 155-161.
- Raimov, R., 2016. Orman Köylülerinin Odun Dışı Orman Ürünlerini Kullanım Olanakları (Eğirdir Yöresi Örneği). Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 56s, Isparta.
- Sargın, S.A., Selvi, S., Akçiçek, E., 2013. Alaşehir (Manisa) ve Çevresinde Yetişen Bazı Geofitlerin Etnobotanik Açından İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 29(2), 170-177.
- Saraç, D.U., Özkan, Z.C., Akbulut, S., 2013. Rize İlinin Etnobotanik Özellikleri. Biological Diversity and Conservation 6/3, 57-66.
- Sarı, A.O., Oğuz, B., Bilgiç, A., Tort, N., Güvensen, A., Şenol, S.G., 2010. Ege ve Güney Marmara Bölgelerinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler. Anadolu, J. Of AARI 20(2), 1-21. MARA.
- Sarıkaya, A., 2015. Göller Yöresi Doğal Phlomis L. (Lamiaceae) Taksonlarının Farklı Toplama Zamanlarının ve Bazı Yetiştirme Ortamı Özelliklerinin Uçucu Bileşenleri Üzerine Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi 287s, Isparta.
- Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci, T., Çelik, A., Arı, Y., Malyer, H., 2006. Kazdağı Milli Parkı ve Çevresinde (Balıkesir) Etnobotanik Envanter Çalışması. Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi 5, 171-203.

- Savran, A., Bağcı, Y., Kargioğlu M., 2002. Gemerek (Sivas) ve çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik zellikleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi
- Selvi, S., Dağdelen, A., Kara, S., 2013. Kazdağlarından (Balıkesir- Edremit) Toplanan ve ay Olarak Tüketilen Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi 10(2), 26-33.
- Tugay, O., Bağcı, İ., Ulukuş, D., zer, E., Canbulat, M.A., 2012. Kurucuova (Beyşehir, Konya/Türkiye) Kasabası'nda Gıda Olarak Kullanılan Doğal Bitkiler. Biological Diversity and Conservation 5/3, 140-145.
- Uce, İ. Ve Tunç, M., 2014. Hakkari'de Doğal Olarak Yetişen ve Yaygın Olarak Kullanılan Bazı Yabani Bitkiler. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi 7(2), 21-25.
- Uzun Yılmaz, Y., 2011. Beşikdüzü Yöresinde Gıda Amaçlı Kullanılan Bitkiler. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 79s, Trabzon.
- Yapıcı, ., Hoşęören, H., Saya, . 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik zellikleri. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. 12, 191-196.
- Yücel, E., Gney, F., Yücel Şengün, İ., 2010. Mihalıık İlçesinde (Eskişehir/Türkiye) Gıda Olarak Tüketilen Yabani Bitkiler ve Bu Bitkilerin Tüketim Şekilleri. Biological Diversity and Conservation 3/3, 158-175.
- Yücel, E., zel, A.N., Yücel Şengül, İ., 2013. Kemaliye (Erzincan) İlçesinde Gıda Olarak Tüketilen Bitkiler ve Bölgeye has Diğer Yiyecekler. Biological Diversity and Conservation 6/2, 34-44.
- Yücel E., Tapırdamaz, A., Şengül, İ.Y., Yılmaz, Yılmaz, G., Ak, A. 2011. Kisecik Kasabası (Karaman) ve çevresinde Bulunan Bazı Yabani Bitkilerin Kullanım Biçimleri ve Besin ğesi İçeriklerinin Belirlenmesi, Biological Diversity and Conservation. 4/3, 71-82.
- Yücel, E., Unay, N. 2008. ifteler İlçesinde gıda olarak tüketilen yabani bitkilerin tüketim biçimleri ve besin öğesi değerleri. Cetemenler Dijital, Eskişehir.
- Yücel, E., Yücel Şengül, İ., oban, Z., 2012. Afyonkarahisar evresinde Gıda Olarak Tüketilen Yabani Otlar ve Tüketim Biçimleri. Biological Diversity and Conservation 5/2, 95-105.

7. EKLER

Ek 1. Anket Formu

Şarkikaraağaç (Isparta) Yöresinde Gıda Olarak Tüketilen Bazı Doğal Bitki Taksonları Üzerine Araştırma
Anket Formu

Görüşme Tarihi :	
Yerleşim Yerinin Adı:	

KİŞİSEL BİLGİLER			
Ad – Soyad :		Yaş :	
Cinsiyet :		Eğitim Durumu :	

SORULAR		
1. Yörenizde doğal olarak yetişen bitki türlerinden faydalaniyor musunuz ?		
a)Evet		b)Hayır
2. Faydalandığınız bitki türlerini hangi alanlarda kullanıyorsunuz ?		
a)Gıda	b)Tıbbi	c)Yem
3. Kullandığınız bitki türlerini nerelerden topluyorsunuz ?		
a)Kendi bahçemizden		
b)Dağlık arazilerden		
c)Ormanlık alanlardan		
4. Topladığınız bitki türlerinin en çok hangi bölümlerinden faydalaniyorsunuz ?		
a) Kök	b) Sürgün	c) Yaprak
d) Çiçek	e) Tomurcuk	f) Meyve
5. Topladığınız bitki türlerini veya yapmış olduğunuz ürünleri ne yapıyorsunuz ?		
a)Kendim kullanıyorum		
b)Satışını yapıyorum		
c)Geçimimi buradan sağlıyorum		
6. Yörenizde doğal olarak yetişen ve gıda fabrikaları tarafından satın alınan bitkiler var mı ?		
a) Evet		b) Hayır
7. Cevabınız evet ise bu bitkilerin isimleri nelerdir ?		
8. Yörenizde halk pazarlarında periyodik olarak satılan gıda alanında kullanılan doğal bitki türleri var mı varsa isimleri nelerdir ?		

9. Yörenizde doğal olarak yetişen bitki türlerinin hangilerinden faydalaniyorsunuz, isimleri nelerdir ?			
10. Bitkileri toplarken nelere dikkat ediyorsunuz ?			
11. Bitkinin toplanan kısımlarının maxsimum miktarı nedir ?			
12. Topladığınız bitkileri hangi alanlarda kullanıyorsunuz ?			
13. Tıbbi ihtiyaçlarınız için en çok kullandığınız gıda bitkileri nelerdir ?			
14. Yörenizde doğal olarak yetişen bitkilerin zehirli olup olmadığını nasıl anlarsınız?			
15. Topladığınız bitkileri nasıl muhafaza edersiniz ve ya nasıl tüketirsiniz ?			
a)Kurutarak	b)Dondurarak	c)Yeşil olarak	d)Konserve vs.
16. Bu yörede toplayıp kullandığınız bitkiler hakkında genel bilgiler verebilir misiniz?			
17. Bu bitkileri hangi amaçla ve nasıl kullanıyorsunuz?			
18. Kullandığınız bu bitkileri başka insanlara öneriyor musunuz?			
a) Evet		b) Hayır	
19. Yemeğini yaptığınız bitkiler nelerdir? Ve nasıl hazırlanır?			
20. Çayını yaptığınız bitkiler hangileridir? Hangi hastalıklarda kullanılır?			
21. Bitkileri demleme olarak mı? Kaynatarak mı çayını yapıyorsunuz?			
a) Demleyerek		b) Kaynatarak	
22. Demleyerek kullandığınız bitkilerin isimleri nelerdir?			
23. Kaynatarak kullandığınız bitkilerin isimleri nelerdir?			
24. Hangi bitkileri yakacak olarak kullanıyorsunuz?			
25. Salata olarak tükettiğiniz bitkiler nelerdir?			
26. Bu yörede yetişen bitkilerden hangileri baharat olarak kullanılıyor?			
27. Hayvanlarınıza yem olarak verdiğiniz bitkiler nelerdir?			
28. Farklı amaçlarda kullandığınız bitkiler hangileridir? (Örneğin; süpürge yapımında, çit yapımında, boya yapımında vb.)			
29. Toplanan bitkilerin yörede kullanılan farklı isimleri var mı?			
30. Yazları yaylaya çıkıyor musunuz ? Çıkıyorsanız yemek ihtiyacınız karşılamak için doğadaki hangi bitki türlerinden faydalaniyorsunuz ? Yaptığınız yemeğin tarifini verebilir misiniz ?			

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Fatma ULUÇAY
Doğum Yeri ve Yılı : Şarkikaraağaç (Isparta), 1993
Medeni Hali : Bekar
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : ftm.ulucay@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Şarkikaraağaç Lisesi, 2011
Lisans : SDÜ, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği, 2015
Lisans : Açıköğretim Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi,
Kamu Yönetimi, 2015 -

Mesleki Deneyim

Burdur Orman İşletme Müdürlüğü Kasım 2016